

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต
สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา
**A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF
INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS
BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY**

พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธีโร)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต
สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธีโร)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสนาตรดุขฎิณิพนธ์ิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas
Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology**

Phrakhrunoranartjetiyaphirak (Sompong Ñāṇadhīro)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Psychology)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุขณินพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา” เป็น ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุขณินพนธ์

ประธานกรรมการ

(น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภษิต)

กรรมการ

(ผศ.ดร.มัน เสือสูงเนิน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)

กรรมการ

(ดร.ลำพอง กลมกุล)

คณะกรรมการควบคุมดุขณินพนธ์ ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

ประธานกรรมการ

ดร.ลำพอง กลมกุล

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูรนาถเจติยาภิรักษ์)

ชื่อคุณูปนิพนธ์	: รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา
ผู้วิจัย	: พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธีโร)
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธจิตวิทยา)
คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์	: ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา), M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology) : ดร.ลำพอง กลมกุล, ศษ.บ. (การสอนมัธยมศึกษา), ค.ม. (วิจัยการศึกษา), ค.ด. (วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา)
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ๒) เพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ การศึกษาภาคสนามเพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๗ รูป ได้จากการเลือกแบบเจาะจง สำหรับในระยะที่ ๒ ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้น จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๓ รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ในปัจจุบันใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นกระบวนการมุ่งเข้าถึงชุมชนและบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการทำงานพระธรรมทูต

๒. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล มีองค์ประกอบตามหลักพุทธจิตวิทยา ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ เทศนาวิธี ๔ และการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตที่ใช้กระบวนการ (๑) การบรรยายธรรม (๒) สื่อสารออนไลน์ (๓) การสื่อสารสิ่งพิมพ์ (๔) ธรรมภาคปฏิบัติ (๕) สังคมสงเคราะห์ และ (๖) งานศาสนสัมพันธ์ และคุณสมบัติพระธรรมทูตประกอบด้วย มีจริยวัตรตรงตาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี จะนำไปสู่ผลคือ เกิดการนำหลักไตรสิกขาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๓. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา สามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ว่า 4S Model ได้แก่ เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart)

Dissertation Title : A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology

Researcher : Phrakhrunoranartjetiyaphirak (Sompong Ñāṇadhīro)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology)

Dissertation Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Siriwat Srikrueadong, B.A. (Educational Administration), M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology)

: Dr. Lampong Klomkul, B.Ed. (Secondary Education), M.Ed. (Educational Research), Ph.D. (Educational Research Methodology)

Date of Graduation : March 17, 2019

Abstract

The purposes of this research were 1) to study active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks, 2) to develop a model of active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks, and 3) to propose a model of active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks based on Buddhist Psychology. Qualitative research was used for research design and was divided into two phases. For the first phase, a field study using in-depth interview and observation were conducted for developing a model of active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks, and 17 key informants were selected by purposive sampling. For the second phase, focus group discussion was used for validate the developed model of active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks based on Buddhist Psychology, and 13 target groups were selected from purposive sampling. Data from in-depth interview and focus group discussion were analyzed by using content analysis and analytic induction.

Research results were shown as follows:

1. The current active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monk was the process that approach into community and individual person. The way of practice for Dhammaduta monks followed Buddha teaching and Buddhist disciples.

2. A model of active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks consisted Buddhist psychology composition which were Sangahavatthu 4, Manner of teaching 4, and the process of active Buddhist dissemination which were 1) Dhamma talk, 2) online communication, 3) printing communication, 4) Dhamma practice, 5) social work, and 6) religious relations. The qualification of Dhammaduta monks are good manners, focus on resolution, qualities of a preacher, good language skill. This will lead to apply the threefold training for the guideline for living.

3. A 4S model was developed for active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks based on Buddhist Psychology which composed of Set goals, Skillful, Strategies and Smart.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฉุฉนัพนธัฉบับนี้ได้รับความเมตตาจาก ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และดร.ลำพอง กลมกุล ที่ปรึกษา ช่วยดูแลแนะนำ ให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนตั้งแต่เริ่มต้นจนทำให้ดุขฉุฉนัพนธัเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระธรรมโพธิวงค์ (วีรยุทโธ) หัวหน้าพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย-เนปาลที่เมตตาแนะนำให้ศึกษาปริญญาเอกในสาขาวิชาพุทธจิตวิทยา เพื่อเป็นแบบอย่างในการบริหารงานพระธรรมทูต

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระกิตติโสภณวิเทศ เมตตาให้กำลังใจในการทำงานในแดนพุทธภูมิ พระอาจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ญาณปทีโป ให้คำแนะนำในการค้นคว้า หาข้อมูลแนะนำในส่วนที่ขาดที่พร่อง และเป็นที่ปรึกษาในการทำงาน

ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าคุณพระศรีโพธิวิเทศ ท่านเจ้าคุณพระวิเทศโพธิคุณ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ พระครูปริยัติโพธิวิเทศ พระครูนิโครธบุญญากร พระครูเกษมโพธิวิเทศ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ พระครูอุดมโพธิวิเทศ พระครูธรรมธรรmgrานต์ กิตติวิโส พระครูสังฆรักษ์รังสิต ปัญญาเมธี ได้ขับเคลื่อนช่วยเหลือให้วิทยานิพนธัเล่มนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขออนุโมทนาขอบคุณ ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฉุฉนับัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ที่ดูแลด้านการศึกษาและการดำเนินการจัดสอบต่างๆ ให้เป็นอย่างดี ดร.แมนเหมือน สิริศักดิ์ ที่คอยถวายกำลังใจในการทำงานทุกครั้ง อนุโมนาบุญสำหรับทุนศึกษาปริญญาเอกในครั้งนี้ ของคุณโยมเมธินี ตีมนัคงวานิช คุณโยมกัจกรินทร์ ผิวดง คุณโยมกาญจนา แซ่ตั้ง ประโยชน์อันใดที่เกิดจากดุขฉุฉนัพนธัเล่มนี้ ขอถวายเป็นกำลังใจให้กับพระธรรมทูตทุกรูปทุกท่านที่ทุ่มเทเพื่องานพระศาสนา ให้ดำรงคงมั่นชั่วกาลนาน

พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธีโร)

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพระธรรมทูต	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก	๑๒
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาการสื่อสาร	๒๒
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย (Research Design)	๓๘
๓.๒ การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	๓๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Measurement Design)	๓๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)	๓๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Design)	๔๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๔
๔.๑ ผลการศึกษารูปแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตไทยสายนเดีย-เนปาล	๔๔
๔.๒ ผลการสังเคราะห์เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก	๖๗
๔.๓ ผลการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา	๗๒

	จ
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๗๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๑
๕.๒ อภิปรายผล	๘๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๕
บรรณานุกรม	๘๗
ภาคผนวก	๙๒
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	๙๓
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่ม	๙๖
ภาคผนวก ค คู่มือสนทนากลุ่ม	๑๑๓
ภาคผนวก ง ประมวลภาพเก็บข้อมูลและการสนทนากลุ่ม	๑๒๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๙

สารบัญตาราง

ตารางที่

๓.๑

แสดงกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

หน้า

๔๐

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๔.๑	การเผยแพร่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล	๔๖
๔.๒	การลงพื้นที่ช่วยเหลือสังคมของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล	๔๘
๔.๓	พระธรรมทูตร่วมงานกีฬากับราชการท้องถิ่นอินเดีย	๔๘
๔.๔	รูปแบบการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นด้วยงานสังคมสงเคราะห์	๔๙
๔.๕	การสื่อสารเพื่อการเผยแพร่	๕๓
๔.๖	แสดงการสื่อสารด้วยปียาจาของพระธรรมทูต	๕๓
๔.๗	การประพุดิตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	๕๕
๔.๘	แสดงถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตและในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานอินเดีย	๕๖
๔.๙	แสดงการปฏิสัมพันธ์กับพระสงฆ์นานาชาติ	๕๗
๔.๑๐	แสดงถึงการเปิดกว้างให้กับคนทุกศาสนาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม	๕๘
๔.๑๑	ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ	๕๘
๔.๑๒	ด้านผลที่มีต่อผู้แสวงบุญ	๖๒
๔.๑๓	ผลจากการเผยแพร่ที่มีต่อผู้แสวงบุญ	๖๓
๔.๑๔	ผลที่เกิดกับคนอินเดียเนปาล	๖๕
๔.๑๕	คนท้องถิ่นเรียนรู้และปฏิบัติวิถีพุทธมากขึ้น	๖๖
๔.๑๖	พระธรรมทูตเป็นผู้นำทางจิตใจให้กับชุมชนท้องถิ่น	๖๖
๔.๑๗	ผลการสังเคราะห์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก	๖๗
๔.๑๘	การเผยแพร่เชิงรุกของพระธรรมทูต	๗๐
๔.๑๙	รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา (ฉบับร่าง)	๗๑
๔.๒๐	รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา (ฉบับสมบูรณ์)	๗๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. อักษรชื่อกัมภีร์พระไตรปิฎก

งานวิจัยฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อกัมภีร์ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๒๖/๒๕๕ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๓๒๖ หน้า ๒๕๕

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ภิกขุณี.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ข.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้หลายอย่างต้องปรับปรุงหรือพัฒนาให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเองก็เช่นเดียวกัน แม้หลักธรรมจะเป็นของจริงไม่มีเปลี่ยนแปลงแต่ว่าการที่จะทำให้คนยุคใหม่เข้าใจในสัจธรรม เป็นสิ่งที่พระสงฆ์จะต้องพัฒนาเครื่องมือหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการเชิงรุก คือก้าวสู่ชุมชนเข้าถึงจิตใจประชาชนมากขึ้น จะไม่ใช่การรอให้ศุภัสสร์เข้าหาพระสงฆ์ แต่ภิกษุนักเผยแผ่จะต้องก้าวออกไปหรือก้าวเข้าหาประชาชน ด้วยกลไกต่างๆ ที่สามารถสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ที่มีช่องทางต่างๆ ให้ใช้มากมาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารสัจธรรมสู่ประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือแม้แต่การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ศุภัสสร์เข้าถึงสัจธรรม ก็จะต้องเป็นกระบวนการที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับวัยและประสบการณ์เดิมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งอาจจะมีการจัดในหรือนอกศาสนสถาน และจะต้องประยุกต์กระบวนการให้เข้าได้กับคนที่มีความหลากหลาย เทคนิคหรือกระบวนการจะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ซึ่งบางครั้งเป็นเป้าประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กรที่หวังอยากให้พระสงฆ์ได้ ส่งเสริมหลักคุณธรรมแก่บุคลากรเป็นบางเรื่องหรือนับบางด้านเท่านั้น ซึ่งพระสงฆ์นักเผยแผ่จะต้องจัดกระบวนการหรือบรรยายสั่งสอนให้สอดคล้องกับหัวข้อหรือแนวทางที่สถาบันหรือองค์กรนั้นๆ ต้องการ กระบวนการเผยแผ่เชิงรุกเพื่อให้พุทธธรรมเข้าถึงประชาชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะภาพ ข้อความและสื่อมีผลต่อการทำความเข้าใจ การสื่อสารได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม^๑

พระธรรมทูตสายต่างประเทศจะต้องไปปฏิบัติศาสนกิจในการเผยแผ่และรักษาศรัทธาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในต่างแดน ในบริบทที่แตกต่างจากประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการเผยแผ่ ดังที่ พระธรรมโกศาจารย์^๒ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ของการเผยแผ่เชิงรุกโดยสรุปว่า “ถ้าพระธรรมทูตไปอยู่ในต่างประเทศ สิ่งที่เขาต่อว่ามากที่สุดคือ ให้ไปเทศน์หรือสอนเป็นภาษาอังกฤษบ้าง ท่านก็พอจะทำได้ แต่มัก

^๑ Lars Elleström, *Modelling Human Communication Modality and Semiotics*, (The Interdisciplinary of Communication, Semiotics and Multimodality, 2018), p 25-26.

^๒ ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพรหมบัณฑิต ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก พระธรรมโกศาจารย์, *ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก*, "ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา", [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=179&articlegroup_id=21. [๖ มิถุนายน ๒๕๖๐].

ไม่เตรียมพูดเป็นภาษาอังกฤษ พระลังกาสดมณต์ฉันทเพลเสร็จ เขาจะเทศน์ ๑๕ นาทีเป็นภาษาอังกฤษ แต่พระไทยไม่ยอมเทศน์ เสียโอกาสมาก ๆ เพราะฉะนั้น ก่อนไปต่างประเทศ ท่านต้องรู้วิธีสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติได้ สอนภาษาไทยผ่านภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ก. ไก่ แบบนี้ใครก็สอนได้ แต่สอนผ่านภาษาอังกฤษ ต้องฝึก เพราะเด็กต่างประเทศไม่รู้ภาษาไทย ถ้าภาษาอังกฤษดี ให้ท่านสอนธรรมะเป็นภาษาอังกฤษ” เช่นเดียวกับพระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี)^๓ ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมียุทธศาสตร์ การใช้ทฤษฎี ๔ ส. ได้แก่ สัททสสนา-แจ่มแจ้ง สมาทปนา-จงใจ สมุเตชนา-แก้แค้น สัมปหังสนา-ร่ำเร่ และหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในการเสื่อม รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งพระธรรมทูตสายต่างประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาพระพุทธศาสนา ในต่างประเทศที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แนวทางของพระธรรมทูตจึงจะต้องเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันตามหลักพุทธจริยธรรม ด้านวัฒนธรรมของคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ด้วยการส่งเสริมให้คนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้เกิดความรักความสามัคคี เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ของคนในสังคมที่หลากหลายประเพณี แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) ประเพณีส่วนบุคคล เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช แต่งงาน และการตาย ๒) ประเพณีส่วนสังคมหรือส่วนชุมชน เกี่ยวกับคนในสังคมได้ปฏิบัติร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ เช่นวันสำคัญทางศาสนา วันลอยกระทง วันสงกรานต์ การร่วมงานเกี่ยวกับศพบุโรหิต ๓) ประเพณีส่วนรัฐบาล เป็นประเพณีที่รัฐจัดขึ้น รวมทั้งราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ เช่น การถวายผ้ากฐินหลวง งานเฉลิมพระเกียรติต่างๆ หรือกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาครัฐ^๔

การสื่อสารพุทธธรรม สู่ประชาชนจึงต้องจะบูรณาการร่วมกับศาสตร์ต่างๆ หรือแนวทางต่างๆ ดังนั้น การประยุกต์หลักธรรมเพื่อให้เข้าถึงเด็กและเยาวชนมากที่สุด ทำได้โดยการเปิดใจเยาวชนก่อนเพื่อทำให้เยาวชนยอมให้ธรรมะเข้าสู่จิตใจของเยาวชนง่ายขึ้น การสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจให้เยาวชน เพื่อทำให้เยาวชนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมได้มากขึ้น^๕ ซึ่งพระธรรมทูตผู้เผยแผ่เชิงรุกก็จะต้องรู้วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน ๒ มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าใกล้

^๓ พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี), “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๒, หน้า ๘๐-๘๑.

^๔ อภิเชษฐ จันทรดี, “แนวทางการอยู่ร่วมกันตามหลักพุทธจริยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ๕ กลุ่มในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว”, ปริญญาวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

^๕ วีรชัย อนันต์เจียร, “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”, ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๔๑.

ศาสนา การสร้างสำนักที่ดีให้กับเยาวชน^๖ เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ในบุคคลที่หลากหลาย
 อยู่กัน รูปแบบกิจกรรมก็จะเน้นความสบายของผู้ปฏิบัติ ใช้ภาษาง่าย สะดวกต่อการเข้าใจและจดจำ
 มุ่งผลด้านการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า รู้สึกผ่อนคลายจากเรื่องราวต่างๆ การ
 อยู่ร่วมกับกัลยาณมิตร ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักปล่อยวาง^๗ พระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงต้องเป็นบุคคล
 ที่มีความสามารถหลากหลาย แม้แต่ในประเทศไทยก็ยังพบว่า เกิดความขาดแคลนบุคลากรและ
 บุคลากรก็ขาดขวัญกำลังใจที่จะสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนงานพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพ^๘ เมื่อ
 ไปอยู่ต่างประเทศแล้วภาระงานและบทบาทหน้าที่ที่จะต้องมามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนา
 และส่งเสริมพระธรรมทูตให้มีขีดความสามารถและศักยภาพเพิ่มขึ้น ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการ
 พัฒนาพระธรรมทูตไทย ให้มีคุณภาพและสามารถสร้างหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ

ในบรรดาพระธรรมทูตสายต่างประเทศทั้งหมด มีสายพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล
 พบว่ามีผลงานโดดเด่น เป็นที่ประจักษ์และมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า พระ
 ธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลมีลักษณะหรือรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกอย่างไร ในฐานะ
 ที่ปฏิบัติศาสนกิจในแดนพุทธภูมิ ที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ความเชื่อ แต่นับตั้งแต่สร้างวัด
 ไทยพุทธคยาเมื่อปี ๒๕๐๑ งานพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลก็ได้ดำเนินมาเป็นเวลา ๖๐ ปี จึงถือ
 ว่ายาวนานและหนาแน่นไปด้วยองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานพระศาสนา และจะได้เป็นแนวทาง
 ให้กับการพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อไปประกาศพระศาสนาในต่างแดนเช่นกันเกือบ ๖๐ ปี คณะ
 พระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดียทุกชุดได้ปฏิบัติหน้าที่ ในการทำนุบำรุงและเผยแผ่พุทธศาสนาใน
 อินเดียและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์นานาชาติใน
 อินเดียอย่างแข็งขันและได้ผลดียิ่ง การดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาของวัดไทยในอินเดียมีทั้งเรื่อง
 การจัดการอุปสมบท การศึกษาพระปริยัติ และการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระภิกษุ
 สามเณร ตลอดจนการปกครองดูแลคณะสงฆ์ แม่ชี และเจ้าหน้าที่ของวัดที่พำนักอยู่ที่วัด รวมถึงการ
 ต้อนรับและจัดที่พัก อาหาร และการรักษาพยาบาลให้แก่ พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทย
 ที่มาจาริกแสวงบุญเป็นจำนวนมาก ด้วยการทำงานอย่างขันแข็งของพระธรรมทูตไทยสายประเทศ
 อินเดีย ทำให้เกิดการจัดสร้างวัดไทยในอินเดียอีกจำนวนมาก อาทิ วัดไทยพุทธคยา วัดไทยสิริรา
 ชคฤห์ วัดไทยนาลันทา วัดไทยไวสาตี วัดไทยเซตวัน เป็นต้น ปัจจุบันรัฐบาลอินเดียให้ความสำคัญกับ
 พุทธศาสนามากขึ้น มีบุคคลต่างๆ ในวงราชการและการเมืองที่นับถือพุทธศาสนา มีโครงการฟื้นฟู

^๖ วีรชัย อนันต์เด็ญ, “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ
 ศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ,๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^๗ พระมหาเมธา จันทสาโร (คำไหล), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภavanaเชิงประยุกต์”,
ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย), ๒๕๕๗, บทคัดย่อ.

^๘ พระครูธรรมธะสาธิต, “การบริหารจัดการในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน
 กรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**,
 (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

มหาวิทยาลัยนาลันทาให้กลับมาเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่เช่นในอดีต รวมทั้งโครงการพัฒนาสังเวชนียสถานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในรัฐพิหาร รัฐอุตตรประเทศ และรัฐต่างๆ ในอินเดีย ซึ่งเป็นดินแดนต้นกำเนิดพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐต่างๆ ดังกล่าว อย่างยิ่ง^๙

จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาเป็นอย่างไร ซึ่งจะได้ดำเนินการค้นคว้าทั้งด้านเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม และผลการวิจัยที่ได้รับสามารถนำเสนอเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

- ๑.๒.๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาจากแบบอย่างที่ดีมีลักษณะอย่างไร
- ๑.๒.๓ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล
- ๑.๓.๒ เพื่อเพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล
- ๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระพุทธเจ้า และของพระธรรมทูตไทยสายต่างประเทศ ตามเอกสารหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสารหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ อรรถกถา ธรรมบท วรรณกรรม ตำราวิชาการ งานวิจัย บทความพร้อมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ

^๙ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี, ประวัติพุทธศาสนาในอินเดีย, , [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://newdelhi.thaiembassy.org/th/useful-knowledge-th/pilgrimag-wat-thai-th/buddhism-history-in-india-th/> [๖ มิถุนายน ๒๕๖๐].

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาการสื่อสาร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ และสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระธรรมทูตไทยสายต่างประเทศ อินเดีย-เนปาล ที่ปฏิบัติศาสนกิจในประเทศอินเดียและเนปาลที่มีประสบการณ์อยู่ในอินเดียไม่น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๑๗ รูป^{๑๐}

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษารั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะพระธรรมทูตที่อยู่จำพรรษาหรือมีที่พำนักปฏิบัติภารกิจเป็นพระธรรมทูต ณ ประเทศอินเดีย และประเทศเนปาล จำนวน ๓๒ วัด^{๑๑}

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษารั้งนี้จะใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอต่อการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม ๒๕๖๑ ถึง มกราคม ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ รูปแบบ หมายถึง กรอบแนวคิดที่เป็นแบบจำลองแสดงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องระหว่างปัจจัยต่างๆ เป็นโครงสร้างเชิงสัมพันธ์กันเกิดขึ้นโดยการสรุปองค์ความรู้จากปรากฏการณ์จริง จากนั้นตรวจสอบความแม่นยำและความน่าเชื่อถือ ตามหลักการทางวิชาการ

๑.๕.๒ การเผยแผ่เชิงรุก หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในแบบต่างๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์

๑.๕.๓ พระธรรมทูต หมายถึง พระสงฆ์ผู้เรียนรู้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดีแล้ว ปฏิบัติด้วยตนเองพร้อมทั้งทำหน้าที่สื่อสารให้กับประชาชนคนทั่วไปได้รู้เข้าใจ และน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อเผยแผ่หลักพุทธธรรมให้ขยายกระจายไปสู่จิตใจของมวลชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อมหาชน ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างตัวอย่างที่ดีมีบุคลิกภาพน่าเลื่อมใสเป็นที่เคารพของคนทั่วไป

๑.๕.๔ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ หมายถึง พระสงฆ์ไทยที่ปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ แบ่งเป็น ๔ สายหลัก คือ สายอเมริกา-แคนาดา สายยุโรป สายอาเซียน สายอินเดีย-เนปาล

^{๑๐} สำนักงานวัดไทยพุทธคยา ๒๕๖๐.

^{๑๑} สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ๒๕๖๐.

๑.๕.๕ พระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล หมายถึง พระสงฆ์ไทยที่ปฏิบัติศาสนกิจในประเทศอินเดียและเนปาล มีบทบาทหน้าที่ชัดเจนประจำในวัดไทยในอินเดียและเนปาล

๑.๕.๖ หลักพุทธธรรม หมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลัก เทศนา ๔ ประกอบด้วย ๑) สร้างความเข้าใจ ๒) สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติ ๓) สร้างความกล้าและมั่นใจในพระพุทธศาสนา และ ๔) สร้างความเบิกบานตื่นรู้

๑.๕.๗ หลักจิตวิทยา หมายถึง จิตวิทยาการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ประกอบไปด้วย Source แหล่งของข่าวสาร Message ข่าวสาร Channel ช่องทางสื่อสาร Receiver ผู้รับข่าวสาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับการทำงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต

๑.๕.๘ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก หมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทั้งชาวไทย ชาวอินเดียและชาวต่างชาติศาสนาอื่นๆ เพื่อสร้างสัมพันธ์และประกาศพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ประจักษ์แก่โลก ด้วยหลักเทศนา ๔ ประกอบด้วย ๑) สร้างความเข้าใจ ๒) สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติ ๓) สร้างความกล้าและมั่นใจในพระพุทธศาสนา และ ๔) สร้างความเบิกบานตื่นรู้ ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการและงานสังคัมสังเคราะห์ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบคุณลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เป็นการถอดองค์ความรู้การทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตของพระสงฆ์ไทยซึ่งดำเนินงานเป็นเวลา ๖๐ ปี เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย

๑.๖.๒ ทำให้ทราบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาจากพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อที่จะมาทำหน้าที่ในประเทศอินเดียและเนปาล พร้อมทั้งเป็นกรณีศึกษาให้กับพระธรรมทูตไทยสายอื่นๆ ถือว่าเป็นการจัดการความรู้สู่การพัฒนาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย

๑.๖.๓ ทำให้ได้รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล จะเป็นประโยชน์ต่องานพระศาสนาและประชาชนชาวพุทธทั่วโลกที่จะไปแสวงบุญหรือไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ประเทศอินเดีย และเป็นเกียรติประวัติของคณะสงฆ์ไทยที่มีส่วนในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นในประเทศอินเดีย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ ๑) แนวคิดเกี่ยวกับพระธรรมทูต ๒) แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ๓) แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาการสื่อสาร ๔) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ๕) กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพระธรรมทูต

ธรรมทูต (Dhammadust) Dhammameessenger; ทูตแห่งธรรม Buddhist field-preacher; Buddhist missionary; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา เดินทางเพื่อศาสนกิจ^๑ ในธัมมิกถิสุต^๒ ว่าด้วยพระธรรมกถึกหรือผู้แสดงธรรม มีเนื้อหาสรุปได้ว่า ผู้แสดงธรรมเพื่อประโยชน์อย่างยิ่งเป็นผู้ส่งสารหรือสื่อสารสั่งธรรมต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ ๑) ไม่ยกตน ๒) ไม่ชมผู้อื่น ๓) ไม่มองดูด้วยเหยียดหยาม ๔) ไม่กระทบกระทั่งท่านผู้รู้แจ้ง ๕) ไม่กล่าวคุณความดีของตนในที่ชุมชน พร้อมทั้งไม่ฟุ้งซ่าน กล่าวพอประมาณ มีจริยวัตรดีงาม ใช้เนื้อความที่ละเอียดสุขุม มีปฏิภาณปัญญาดี อ่อนน้อมถ่อมตนและอยู่ในศีลจรรยาวัตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพระธรรมทูตเป็นบุคคลสำคัญในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนามานับตั้งแต่ครั้งพุทธกาล โดยในยุคแรกนั้น พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอริยสงฆ์ได้เดินทางออกจากป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เพื่อทำการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า โดยคณะแรกที่ถูกส่งออกไปนั้น จำนวน ๖๐ องค์ ก่อนที่จะกลับมารวมตัวกันอีกครั้งในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ จำนวน ๑๒๕๐ องค์ จากนั้นพระพุทธองค์ก็ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งเป็นพันธกิจของพระธรรมทูตที่จะต้องยึดไว้เป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า พระธรรมทูต คือ พระสงฆ์ผู้ที่เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐดีงามด้วยทางสายกลาง ไม่นิยมเอียงจนถลาลไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างเข้มงวด จนกลายเป็นเบียดเบียนตนเอง (อัตตภิณฑานุโยค) หรือใช้ชีวิตปรนเปรอตนเองอย่างมัวเมา ด้วยการบริโภควัตถุอย่างฟุ่มเฟือย (กามสุขัลลิกานุโยค) อันเป็นการให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าทางวัตถุ นอกของชีวิตที่ผิดเพี้ยนเป็นคุณค่าเทียม ละลายคุณค่าแท้โดยดำเนินชีวิตมุ่งตรงสู่การบรรลุถึงคุณค่าแท้หรือแก่นสารของชีวิตที่สูงขึ้น ไม่หยุดชะงักอยู่กับความมั่นคงทางวัตถุ (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) การ

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘๒.

^๒ ส.นิ.ไทย) ๑๖/๑๖/๒๕-๒๖.

ยึดติดคุณธรรมความดี (สัมปรายิกัตถะ) เท่านั้น ยังคงดำเนินชีวิตมุ่งสู่ความปล่อยวางอย่างแท้จริง (ปรมัตถะ) ซึ่งเรียกว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐยิ่งขึ้นตามลำดับ^๓ และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) กล่าวว่า พระธรรมทูตหมายเอาผู้เป็นทูตแห่งธรรม ผู้ปฏิบัติพระพุทธศาสนา ผู้เป็นทูตแห่งธรรมที่นำพระวินัยไปเผยแผ่แก่ชาวต่างประเทศ ให้ได้รับแสงสว่างแห่งธรรมอันพระบรมศาสดาตรัสไว้ดีแล้ว คือ การเผยแผ่ธรรม และเพื่อยังประโยชน์ แก่กุลและความสุขแก่มหาชนเป็นอันมากยิ่งขึ้นไปโดยทั่วกัน^๔ ดังนั้นพระธรรมทูตจึงเปรียบเสมือนผู้ที่นำธรรมะไปเผยแผ่ เทียบได้เหมือนราชทูตที่นำพระราชสาสน์ไปติดต่อระหว่างเมื่อแต่ต่างกัน คือ พระธรรมทูตนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า นำไปเผยแผ่ต่อ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นผู้นำในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า เพื่อให้ประชาชนนั้นได้เรียนรู้หลักธรรมะ และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน พร้อมทั้งเป็นผู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความสามัคคีให้แก่มุขมณฑลด้วยการนำหลักทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สมบูรณ์ต่อไป

พระธรรมทูต ในปัจจุบันจะต้องพยายามสร้างสัมพันธ์กับทุกศาสนาในประเทศนั้นๆ ถือว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญของพระธรรมทูต ที่จะต้องมีความมั่นใจในคุณค่าความดีงาม รู้เข้าใจปัญหาและความต้องการของถิ่นฐานที่จะไปพัฒนา มีวิธีการที่จะสื่อสารกับเขาอย่างได้ผล และมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ของพระศาสนา จึงจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งการฝึกอบรมพระธรรมทูตเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ และทัศนคติในด้านการประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะช่วยให้พระธรรมทูตสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๕

พระธรรมทูตหลังยุคพุทธกาล

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็ยังคงใช้รูปแบบดั้งเดิมอยู่คืออาศัยพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ธรรมะ แต่ครั้งมาถึงยุคพระพุทธศาสนาได้แยกออกเป็นหลายนิกาย โดยเฉพาะที่เด่นชัดที่สุดหลังพุทธกาล พระพุทธศาสนาได้แตกแยกออกเป็น ๒ นิกายใหญ่ๆ คือเถรวาทกับอากิริยวาท หลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ล่วงมาได้ ๑๐๐ ปี^๖ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อพระองค์ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาจน

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *งานพระธรรมทูตในพระธรรมทูตในต่างประเทศ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖.

^๔ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), *พระวรธรรมคติ*, ในพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๙, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^๕ พระครูวิเวการาภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานาโร), บทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์, *พุทธศาสนามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๘.

^๖ สิริวิวัฒน์ คำวันสา, *ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

สามารถนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารบ้านเมือง และเปลี่ยนการขยายอำนาจด้วยศาสตราวุธมาเป็นธรรมาวุธ โดยอาศัยพระราชอำนาจของพระองค์ในการใช้นโยบายหลักธรรมวินัยในการบริหารประเทศ เช่น ๑) ทรงปกครองบ้านเมืองโดยระบบธรรมาธิปไตย คือใช้หลักพระธรรมวินัยบริหารบ้านเมือง ๒) ทรงอุทิศพระองค์เป็นธรรมทาส โดยทรงหวังผลทั้งในภพนี้และภพหน้า นำประชาชนให้งดเว้นจากมิจฉาชีพ ดำรงชีวิตโดยหลักสัมมาอาชีวะ ๓) เสด็จประพาสเพื่อธรรม คือเที่ยวนมัสการปูชนียสถานในพระพุทธศาสนาและแนะนำสั่งสอนประชาชนให้รู้และปฏิบัติธรรม ๔) ทรงปฏิวัติสังคมโดยธรรม คือยกเลิกพิธีกรรมต่างๆ ที่มีการเบียดเบียนทำลายล้างห้ามการฆ่าสัตว์บูชายัญ ด้วยกฎ “มาฆาต” คือห้ามฆ่า แม้ภายในพระราชวังเองก็ห้ามฆ่าสัตว์ ๕) ทรงใช้ระบบรัฐสวัสดิการ ด้วยการสร้างโรงพยาบาลขึ้นรักษาคคน และโรงพยาบาลรักษาสัตว์ ปลุกสมุนไพรวัวในส่วนต่างๆ ของประเทศ ขุดบ่อน้ำ สระน้ำ สร้างถนนคูคลอง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ๖) ให้เลิกพิธีกรรมทุกชนิดที่ไม่เป็นธรรม และได้นำเอาหลักของมงคลสูตร สังคาสสูตรให้คนปฏิบัติต่อกันตามสมควรแก่ฐานะหน้าที่ เน้นให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของธรรมทาน เห็นคุณค่าของการแนะนำการรับการแนะนำสั่งสอนกันด้วยเมตตา กรุณา ๗) ทรงตั้งข้าหลวงแทนพระองค์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม โดยให้ข้าหลวงเหล่านั้นสร้างความรู้สึกต่อประชาชนว่า เป็นเหมือนลูกหลานของตน ให้พยายามสวดสวดคุณแลสุขทุกข์ของเขาดุจบิดาเอาใจใส่ดูแลบุตรธิดาของตนการกระทำทุกอย่างทรงเน้นหนักไปที่ผลประโยชน์อันผู้กระทำถึงได้ในภพนี้และภพหน้าผลจากการปกครองโดยระบบธรรมาธิปไตยทำให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงมีสัมพันธไมตรีกับพระองค์ มีเมืองเป็นอันมากที่ยอมเป็นข้าขอบขัณฑสีมา เพราะความเคารพศรัทธาต่อพระเจ้าอโศกมหาราช ความสงบสุขจึงได้บังเกิดขึ้น^๗ หลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ แล้ว พระเจ้าอโศกมหาราช และพระโมคคัลลีสบุตรทรงพิจารณาเห็นว่า พระพุทธศาสนาอาจจะดำรงอยู่ไม่ยั่งยืนในประเทศอินเดียจึงสมควรส่งสมณะทูตออกประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาประเทศเพื่อว่า เมื่อเสื่อมสูญจากประเทศอินเดียแล้วพระพุทธศาสนาอันเป็นประโยชน์แก่โลกก็ยังมิปรากฏอยู่ในประเทศอื่นๆ จึงส่งสมณะทูตออกเป็น ๙ สาย ดังนี้

๑. พระมหาเทวเถรไปยังมหิสมณฑล (คือแคว้นแคว้นข้างใต้ลำนํ้าโคทาวารีอันเป็นประเทศไมสอร์บัดนี้) แห่ง ๑
๒. ให้พระรักขิตเถรไปยังวันวาสิประเทศ (คือแคว้นแคว้นกะนะระเหนืออันเป็นเขตเมืองบอมเบย์บัดนี้) แห่ง ๑
๓. ให้พระธรรมรักขิตเถรไปยังปรันตปะประเทศ (คือแคว้นแคว้นตอนชายทะเลข้างเหนือเมืองบอมเบย์บัดนี้) แห่ง ๑
๔. ให้พระมหาธรรมรักขิตเถรไปยังมหารัฐประเทศ (คือแคว้นแคว้นข้างยอดลำนํ้าโคทาวารี) แห่ง ๑
๕. ให้พระมัชฌันติกเถรไปยังกษมิระและคันธาระประเทศ (คือที่เรียกว่า ประเทศแคชเมียร์ และอาฟกานิสถาน บัดนี้) แห่ง ๑

^๗ พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๕ – ๑๕๖.

๖. ให้พระมัทสน์เถรไปยังหิมาวันตประเทศ (คือมณฑลที่ตั้งอยู่เชิงเขาหิมาลัย มีเนปาลราชรัฐเป็นต้น) แห่ง ๑

๗. ให้พระมหารักชิตเถรไปยังโยนโลกประเทศ (คือเหล่าเมืองที่พวกโยนกได้มาเป็นใหญ่อยู่ในแดนประเทศเปอร์เซียบัดนี้) แห่ง ๑

๘. ให้พระมหินทรเถร อันเป็นราชบุตรของพระเจ้าอโศกไปยังลังกาทวีป แห่ง ๑

๙. ให้พระโสณะเถร กับพระอุตระเถร ไปยังสุวรรณภูมิประเทศ แห่ง ๑^๔

การที่พระสมณทูต คือพระโสณะเถรกับพระอุตระเถรนำพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้น ตามเส้นทางของชาวอินเดียซึ่งเข้ามาสู่สุวรรณภูมิมีหลายทางด้วยกัน ทางใดทางหนึ่ง คือ

๑. มาทางบก โดยผ่านเบงกอล ข้ามเทือกเขาปาดไก้เข้าสู่พม่าตอนบน

๒. ลงเรือข้ามอ่าวเบงกอลขึ้นที่อ่าวเมาะตะมะ หรือมาขึ้นที่ฝั่งมะริด ทวาย ตะนาวศรีแล้วเดินบกเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยผ่านจังหวัดกาญจนบุรี

๓. ลงเรือข้ามมหาสมุทรเข้าสู่ช่องแคบมะละกา มาขึ้นบกบนแหลมมลายู หรืออาจจะอ้อมไปเลยเข้าอ่าวญวนไปกัมพูชาและจามปา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่พระสาวกจะต้องปฏิบัติ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสโอวาทปาฏิโมกข์แก่พระภิกษุ ในวันมาฆบูชา ณ วัดเวฬุวันมหาวิหาร แคว้นมคธ โดยมีหลักการสำคัญอยู่ ๓ ประการ

๑. คุณสมบัติเฉพาะตัวของพระธรรมทูต จึงเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะต้องยึดมั่นอยู่ในอุดมการณ์ ๔ ประการ ดังนี้

๑.๑ มีขันติธรรม มีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ ไม่บ่นจู้จี้มีความอดทนต่อกิเลส ไม่แสดงกิเลสอวดชาวบ้าน เป็นคนใจเย็นสุขุมรอบคอบ เก็บอารมณ์เก่ง

๑.๒ ไม่นินทาใคร ถ้ามีความจำเป็นจะต้องพูดถึงความไม่ดีของคนอื่น พูดเพื่อหาความแก้ไข

๑.๓ ไม่เบียดเบียนใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร บำเพ็ญตนเป็น “อิตถจริบุคคล

๑.๔ มีสมณสัญญา คือ ความสำนึกรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า เราเป็นสมณะ เป็นผู้สงบระงับเราเป็นพระ เป็นผู้ประเสริฐ เราเป็นปุชนียบุคคล เป็นผู้ที่ควรหวั่นเกรงเคารพนับถือบูชา

๒. มีเป้าหมายหรือนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องยึดหลักการ ๓ ประการ ดังนี้

๒.๑ การไม่ทำชั่วทั้งปวง การละความชั่วทั้งปวง

๒.๒ การทำความดีให้เพียบพร้อม การทำความดีให้สมบูรณ์

๒.๓ การจิตของตนให้บริสุทธิ์ให้ผ่องแผ้วให้ผ่องใส

๓. หลักการในการสร้างสัมพันธ์กับสังคม พระธรรมทูตต้องประพฤติปฏิบัติตนดำรงมั่นอยู่ในวิธีการประกาศพระศาสนาของพุทธสาวก ๖ ประการ คือ

๓.๑ ไม่ตำหนิ ไม่ติเตียนใคร

^๔ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาธรรมการุณราชูปถัมภ์, *ตำนานพระพุทธเจดีย์*, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๕๐.

๓.๒ ไม่เบียดเบียนใคร

๓.๓ สำรวมระวัง เครื่องครัดต่อพระวินัยพุทธานุญาตแต่ไม่ใช่เครื่องเครียด

๓.๔ ไม่เป็นคนเป็นแก่ปากกว่าท้อง ไม่เป็นคนเห็นแก่กิน

๓.๕ ยินดีพอใจอยู่ ณ สถานที่สงบสงัด

๓.๖ มีความขยันมั่นเพียรในการเจริญสมาธิภาวนา

โอวาทปาฏิโมกข์ สามารถแบ่งได้ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านบุคลิกภาพ พระธรรมทูตจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนไม่แสดงกิริยาท่าทีอันจะนำไปสู่เสียบุคลิกภาพ ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง เป็นผู้รู้จักข่มจิตใจการปฏิบัติหน้าที่ไม่เห็นแก่ความยากลำบาก ย่อมตรากตรำทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา

๒. ด้านคุณธรรม พระธรรมทูตจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมเป็นอุตมคติประจำตัวซึ่งคุณธรรมลักษณะพื้นฐานของพระธรรมทูตในโอวาทปาฏิโมกข์ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว ถือเป็นคติประจำตัวที่พระธรรมทูตไม่ทำบาปทั้งกาย วาจา ใจ เป็นผู้ทำแต่ความดีซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นผู้มึนจิตใจเบิกบาน มีความเมตตาปราณีต่อทุกคน มีความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์

๓. ด้านการดำเนินชีวิต พระธรรมทูตจะต้องดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน มีชีวิตเรียบง่ายไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นผู้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความสงบไม่เบียดเบียนใคร มีแต่แผ่เมตตาธรรมให้แก่บุคคลอื่น^๙

คุณสมบัติจำเพาะ ๘ ประการ พระธรรมทูต เป็นงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะต้องช่วยกันทำให้สำเร็จโดยพระพุทธเจ้าได้กำหนดคุณสมบัติจำเพาะของพระธรรมทูตไว้เพื่อให้พระสาวกใช้เทียบเคียงเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังพระพุทธดำรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ควรทำหน้าที่พระธรรมทูตได้ ดังนี้^{๑๐}

๑. รู้จักฟัง เป็นผู้รู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติ

๒. สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้ เป็นผู้รู้สามารถพูดธรรมให้ผู้อื่นฟังได้ ด้วยวิธีการแนะนำ

๓. ใฝ่ศึกษา เป็นผู้รู้แสวงหาความรู้ด้านการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

๔. ทรงจำได้ดี เป็นผู้มีความจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและถูกต้องตามความเป็นจริง

๕. เป็นผู้รู้ได้เข้าใจชัด เป็นผู้รู้ความหมายของสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

๖. สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ เป็นผู้รู้สามารถใช้ทักษะวิธีการให้ผู้อื่นฟังได้เข้าใจอย่างชัดเจน

๗. ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ มีความฉลาดในการทำงานนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์มาสู่ประชาชน

๘. ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท เป็นผู้รู้หลักการสร้างความสัมพันธ์ให้แก่ชุมชนกับสังคมได้อย่างผสมกลม

^๙ บรรจบ บรรณรุจิ, อธิติมหาสาวก, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๙.

^{๑๐} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕.

จากการศึกษาพระธรรมทูต จึงหมายถึง พระสงฆ์ผู้เรียนรู้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดีแล้ว ปฏิบัติด้วยตนเองพร้อมทั้งทำหน้าที่สื่อสารให้กับประชาชนคนทั่วไปได้รู้เข้าใจ และน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อเผยแผ่หลักพุทธธรรมให้ขยายกระจายไปสู่จิตใจของมวลชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อมหาชน ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างตัวอย่างที่ดีมีคุณลักษณะน่าเลื่อมใส เป็นที่เคารพของคนทั่วไป ดังพระธรรมทูต จึงเป็นผู้ ทำหน้าที่ในการประกาศพระพุทธศาสนาทั้งยังเป็นผู้นำในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา สร้างความรู้ รัก สามัคคีให้กับชุมชน ผ่านกระบวนการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาและเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขต่อไป

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถระ)^{๑๑} กล่าวว่า “การจะรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้นั้น ในโลกในปัจจุบัน พระเณรจะต้องมีความรู้ มีความศึกษาทั้งธรรมะและวิชาการทางโลก ความอยู่อย่างพระก็ต้องรู้ เพราะเป็นเรื่องพระศาสนา แต่ก็ต้องรู้ความรู้ของชาวบ้านด้วย ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการวางแผนเพื่อให้พระพุทธศาสนาไปอยู่ตามประเทศต่างๆ ทั่วโลก” สะท้อนแนวทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันที่จะต้องมีความทันสมัย และเข้ากันได้กับคนในยุคปัจจุบัน โดยใช้แนวทางการเผยแผ่เชิงรุกของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง ซึ่งพระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ)^{๑๒} กล่าวว่า “วิธีการเผยแผ่พระพุทธธรรมในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ทางสังคม จาริต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย ไม่ว่าจะทรงใช้วิธีไหนก็ตาม” ในด้าน ปิ่น มุทุกันต์^{๑๓} ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า การเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้ามีวิธีการดำเนินการในการประสานมนุษยสัมพันธ์โดยตระหนักในเหตุ ๓ ประการอยู่เสมอ คือ ๑) ทรงค้นหาพื้นเพเดิมของเขา ๒) ทรงวิจัยถึงความต้องการของเขา ๓) ทรงรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของเขา ถึงกล่าวได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม สอนธรรม แนะนำ ปฏิบัติตนให้เป็นที่เลื่อมใส ตอบปัญหา เป็นต้น และ ชีรวัส บำเพ็ญบุญบารมี^{๑๔} กล่าวว่า “หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญต่อศาสนาทายาท คือ พระภิกษุสงฆ์ผู้ออกเผยแผ่ธรรมซึ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยให้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน เป็นผลให้พระพุทธศาสนาสืบเนื่องเรื่อยมา” การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นหน้าที่ของพุทธบุตรทุกคน โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งจะต้องเข้าใจในหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้และมีแนวทางหรือวิธีการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

^{๑๑} สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), *เย็นหิมะในรอยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๖.

^{๑๒} พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ), *พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

^{๑๓} ปิ่น มุทุกันต์, *มุขสวาง*, (กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐๕.

^{๑๔} ชีรวัส บำเพ็ญบุญบารมี, *โครงการวิจัยธรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจนิภา, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีนักวิชาการและพระเถระผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านงานเผยแผ่ในแต่ละด้าน ได้ให้ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปญโญ)^{๑๕} กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นภารกิจหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์ไว้ดังนี้ ๑)หาอุปายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ ๒)แนะนำสั่งสอนอบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ ๓)เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๑๖} กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหมายถึง การขยายออกไป การทำให้ขยายออกไป หมายถึงสิ่งที่ยิ่งใหญ่อยู่แล้วทำให้ขยายออกไป เช่น การแผ่กษดาภิหารของพระเจ้าจักรพรรดิ เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชทรงแผ่กษดาภิหารด้วยการส่งพระมหินทะ ไปยังประเทศศรีลังกา

วสิน อินทสระ^{๑๗} กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหมายถึง การพูดการสั่งสอน การแนะนำ การเขียนหนังสือ การเป็นตัวอย่าง การทำให้ดู การอยู่ให้เห็น

พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน)^{๑๘} กล่าวว่า เทคนิคเป็นภาษาต่างประเทศตรงกับภาษาไทยว่า ศิลปะๆ คือ วิธีการเผยแผ่ที่จะประสบผลสำเร็จ ต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ คำคมนิต สุภาสิตท่อน้อย อร่อยต้องมีคำกลอน ไม่่ง่วงนอนต้องมีข้าขัน ตรงใจไปนานต้องมีแหล่ รวมความว่า ต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์คือความรู้ ศิลป์คือวิธีการหรือเทคนิค

กรมการศาสนา^{๑๙} ให้ความหมายว่า การประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกวิถีๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมแล้วน้อมนำปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่การเทศนาการปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา การดำเนินการใดๆ ของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าเป็นภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น

^{๑๕} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปญโญ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องของคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๔๙.

^{๑๖} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การเผยแผ่เชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร: หจก สานลดา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

^{๑๗} วสิน อินทสระ, การเผยแผ่ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กิตติวรรณการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓๗.

^{๑๘} พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน), พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๗.

^{๑๙} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารและจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส^{๒๐} กล่าวว่า พระสงฆ์ควรมียุทธวิธีช่วยแก้ไขปัญหาสังคมให้มากขึ้นและอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง บทบาทของพระสงฆ์จึงไม่ควรจะเป็นเพียงการแสดงธรรมและประกอบพิธีกรรมเช่นอดีตที่ผ่านมา ควรนำสิ่งที่สอนนั้นไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะของกิจกรรมร่วมกับชุมชน

รูปแบบการเผยแผ่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย ๑) การเทศน์ ที่มีลักษณะการเทศน์แบบอ่าน คัมภีร์ การเทศน์ปฏิภาณ มีทั้งแบบเทศน์เดี่ยวและเทศน์ปวงฉาวิสัย ๒) การปาฐกถา ๓) การอภิปราย ๔) การสนทนา ๕) พิธีกรรายการ ๖) ผู้บรรยาย ๗) วิทยากร ๘) ครูอาจารย์ ๙) เขียนบทความ ทางวิทยุ-โทรทัศน์และหนังสือหรือหนังสือพิมพ์ ๑๐) นักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ และ ๑๑) ทำเว็บไซต์^{๒๑}

พระครูใบฎีกาจิตวัตร หนานาน^{๒๒} กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธธรรม หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปสู่ประชาชน ก่อให้เกิดผู้ที่มีความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเพิ่มมากขึ้น และประชาชนได้น้อมนำหลักธรรมในประเพณีปฏิบัติในทางที่ดีงาม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของตนเองให้มีความสมบูรณ์และปฏิบัติตามหลักคำสอน จะต้องอาศัยพระภิกษุสงฆ์เป็นกำลังหลัก และได้มีอุบาสก อุบาสิกาเป็นกำลังเสริมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังคำกล่าวที่ว่า “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

จากการศึกษาความหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านมา นั้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การเผยแผ่เชิงรุก หมายถึง การเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าที่เข้าหาประชาชนในทุกช่องทางผ่านการสื่อสารด้านต่างๆ เช่น การพูด สนทนา บรรยาย การเขียนผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และการใช้อิเล็กทรอนิกส์ การใช้การศาสนสงเคราะห์ การพูด และการประเพณีปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์เอง

คุณสมบัติของนักเผยแผ่เชิงรุก

การเผยแผ่เชิงรุกจำเป็นที่จะต้องอาศัยพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ ที่ดีงามทั้งด้านความประพฤติ และสติปัญญาความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถจำแนกคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่เชิงรุก ประกอบด้วย กัลยาณมิตร ๖ ประการดังนี้

๑. ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ในฐานะเป็นที่สบายและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม

๒. ครุ เป็นที่เคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

^{๒๐} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ยุคสมัยของความขัดแย้ง: พระสงฆ์ยุคใหม่ควรตีความและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน) ๒๕๕๒, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๒๑} นิลาฉัย, คู่มือพระนักเทศน์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า ๒.

^{๒๒} พระครูใบฎีกาจิตวัตร หนานาน, ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษาอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

๓. กาวนียะ เป็นที่ยกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้อบรม และปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ

๔. วตตะ จ เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนกขโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม คำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่นุนะยิว

๕. คมภีรณจ ถ้า กตตะ เป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๖. โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในทางที่ไม่ควร หรือชักชวนไปในทางเสื่อมเสีย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อนำผู้คนเข้าสู่ความเป็นจริงหรือเข้าถึงซึ่งสังขารธรรม พระพุทธเจ้าทรงมีลีลาการสอน หรือเทคนิคเฉพาะเพื่อการสื่อสารให้คนทั่วไปเข้าใจใจสังขารธรรมอันลึกซึ้ง เพื่อให้เหมาะสมกับเป้าหมายผู้ฟังหรือผู้ที่เรียนรู้หลักธรรม โดยมีหลักดังนี้

๑. สันทสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒. สมาทปนา จูงใจให้เห็นจริง ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา เร้าใจให้แก่ว้าวุ่น บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำได้ ไม่หวั่นไหวต่อความเหนื่อยยาก

๔. สัมปหังสนา ซลอมใจให้เข้มขึ้นร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ถูกเป็นคำสั้นๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน^{๒๓} จะเห็นได้ว่าการสื่อสารธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น ทรงมีเทคนิคที่กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว มีความกระตือรือร้นสนใจในสิ่งที่พระองค์จะสื่อสารออกมา พร้อมกันนั้นก็ยังมีวิธีที่หลากหลายเพื่อใช้ในการสื่อสารให้เกิดขึ้นหลายช่องทาง ด้วยวิธีการดังนี้

๑. แบบสากัจฉา หรือสนทนา เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าใช้บ่อย ซึ่งมักจะเกิดขึ้นบ่อยด้วยการสนทนาถามตอบหรือเหมือนพูดคุยในระยะสั้นๆ โดยพระพุทธเจ้ามักจะเป็นฝ่ายถาม

๒. แบบบรรยาย พบบ่อยในพระสูตรที่ทรงแสดงต่อที่ประชุมชน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก

๓. แบบตอบปัญหา พระพุทธเจ้าใช้เพื่อคลายข้อสงสัยข้องใจ โดยมีเทคนิคในการตอบ คือ ตอบแบบตรงไปตรงมา ตอบแบบย้อนถาม ตอบแบบแยกแยะ และไม่ตอบในบางคำถาม

๔. แบบวางกฎข้อบังคับ ก็คือ วางวินัยให้ฝึกปฏิบัติตนเอง เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และนำมาซึ่งความยอมรับว่าดีของหมู่สงฆ์^{๒๔}

นอกจากนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับคุณสมบัติเพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นนักเผยแผ่ว่า การที่จะเป็นนักเผยแผ่นั้นจะต้องมีบุคลิกภาพที่งามให้เป็นที่น่าศรัทธา

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), รู้หลักก่อน แล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๒.

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), อ้างแล้ว, หน้า ๒๒๓-๒๒๗.

ต่อผู้ที่พบเจอและได้ฟังธรรม พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะทั้งทางด้านสรีระ มีความงดงามของพระวรกาย มีพระสุรเสียงที่โน้มน้าวจิตใจอันก่อให้เกิดความศรัทธาทุกประการ ทั้งยังมีพระมหาบุริสลักษณะ ๓๒ ประการและอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการ พระฉวีวรรณผุดผ่องดังทองคำเปลวใสศรัทธาเป็นอันมาก และทรงเป็นต้นแบบในการปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ) ได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการสื่อสารเคล็ดลับหรือศิลปะการเทศนาที่น่าสนใจ ดังนี้^{๒๕}

คำว่า เคล็ดลับ หมายถึง กลเม็ดหรือวิธีที่ชาญฉลาดที่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักหรือรู้จักแต่ยังไม่คุ้มค่านัก

คำว่า ศิลปะ หมายถึง ความมีฝีมือหรือความชำนาญในการแสดงออก ในที่นี้หมายถึง ศิลปะในการเทศน์

คำว่า การเทศน์ หมายถึง การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้ให้เข้าใจ จะได้ละชั่วทำความดี มีสวรรค์และนิพพานเป็นจุดหมายของชีวิต การเทศน์ในที่นี้ มีอยู่ ๒ แบบ ดังนี้

๑. การเทศน์ปฏิภาณ ไม่อ่านคัมภีร์

๒. การเทศน์ปุจฉา – วิสัชนา

สมาน งามสนธิ^{๒๖} ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสารไว้ว่า ผู้ส่งสารที่ดีต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ คือสัปปุริสธรรม ๗ ประการ ดังนี้

๑. ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักธรรมะ คือ หลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้งในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน

๒. อัตถัญญตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของสื่อสารที่แน่นอน ชัดเจน

๓. อัตตัญญตา รู้จักตนเอง รู้ว่าคนคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จะเป็นคนที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีความรอบคอบมีเหตุผล ทำให้ประสิทธิภาพของการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

๔. มัญญัญญตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี และรู้จักความประมาณในการสื่อสาร

๕. กาลัญญตา รู้จักเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสาร เวลาในที่เหมาะสมเวลาไหนไม่สมควร

๖. ปริสัญญตา รู้จักชุมชน รู้จักสังคม และผู้ส่งสารจะต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารจะเป็นประสบความสำเร็จ

๗. บุคคลปโรปรัญญตา เรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าใช้วิธีการสื่อสารสองทาง เพื่อการทำความเข้าใจหรือทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สำหรับบุคคลผู้ส่งสยและใ้รู้ในหลักธรรม ด้วยกลวิธีจัดการเรียนรู้ของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหรือกลวิธีที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงคุณ

^{๒๕} พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ), *วิชาการเทศนา*, (กรุงเทพมหานคร: เอ็มเทร็ดดิง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑.

^{๒๖} สมาน งามสนธิ, *องค์ประกอบของการสื่อสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

ลักษณะเฉพาะบุคคล และเอื้อต่อการเรียนรู้โดย (๑) ได้ลงมือปฏิบัติเอง (๒) ได้รับคำชมทันที (๓) มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ (๔) ได้ใคร่ครวญเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่ละน้อยและ (๕) ตรวจสอบหรือประเมินความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งพระพุทธเจ้ามีเทคนิคจัดการเรียนรู้ ๔ รูปแบบ^{๒๗} คือ

๑) การใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอุปกรณ เป็นวิธีการนำเรื่องที่เกิดขึ้นจริงๆ มาสอน หรือเล่านิทาน กรณีศึกษาประกอบเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

๒) การใช้สื่อมัลติมีเดีย เป็นวิธีที่ทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพประกอบไปด้วย โดยการฉายภาพเคลื่อนไหวให้เห็นทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น หรือใช้อุปกรณ์เฉพาะหน้า เช่น ใบไม้ หรือเหตุการณ์ขณะนั้น เพื่อยกตัวอย่าง

๓) การใช้วิธีทดลองด้วยตนเอง เมื่อสอนหลักการให้เข้าใจบ้างแล้วก็ต้องลงมือทำเพื่อให้เกิดผลอย่างแท้จริง หรือมีกิจกรรมให้ทำเช่น กรณีพระจูฬปันถกะ^{๒๘} หรือนางกิสสาโคตมี^{๒๙}

จากการศึกษาที่ผ่านมานั้นทำให้ทราบถึงคุณสมบัติของนักเผยแผ่เชิงรุก นั้นจะต้องมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใสศรัทธา น่าเคารพ และเป็นกัลยาณมิตร แก่ผู้ที่พบเห็น ได้ฟังธรรม ก่อให้เกิดองค์ความรู้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคม มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของสังคม ชุมชนที่ชัดเจน พร้อมกันนั้นยังมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในชุมชน สังคม เพื่อให้คนเผยแผ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

หลักการสอนธรรมะหรือการแสดงธรรม พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถึก ๕ ประการ คือ

๑. อนุพุทฺธิกถิ กล่าวไปตามลำดับ หมายถึง แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาตามลำดับความง่ายไปหายากมีเหตุผลสัมพันธ์กันไปตามลำดับ

๒. ปริยายทสฺสาวิ ยกเหตุผลมาแสดงชี้แจงให้เข้าใจ ในแต่ละประเด็นให้ชัดเจน โดยอธิบายขยายความอย่างมีเหตุผล

๓. อนุทยตํ ปฏิจฺจ แสดงธรรมหรือสอนด้วยเมตตาคจิต มุ่งให้เกิดประโยชน์เขามากที่สุด

๔. น อามิสฺนตโร ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อามิส หรือหวังผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อตนเอง

๕. อุตฺตตานญฺจ ปรญฺจ อนุปฺพหฺจ แสดงธรรมไม่กระทบตนและคนอื่น ไม่ยกตนข่มผู้อื่น หรือพูดเสียดสี ใส่ร้าย

กองพุทธศาสนศึกษา^{๓๐} ได้ศึกษาหลักธรรมที่จำแนกเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระธรรมคำสั่งสอนสำหรับพระสาวก ดังนี้

๑. หลักทั่วไป มี ๓ ประการ คือ

๑.๑.ให้เว้นความชั่วทั้งปวง

^{๒๗} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕-๑๖.

^{๒๘} ดุราลละเอียตใน ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๔๖-๕๓/๑๐๙.

^{๒๙} ดุราลละเอียตใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๔/๒๑๙.

^{๓๐} กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๘๖.

๑.๒ ให้ทำความดี

๑.๓ ขำระจิตใจให้สะอาด

ซึ่งหลัก ๓ ประการนี้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามศีลธรรม ไม่ประมาท และเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติให้ชีวิตประจำวัน

๒. หลักการศึกษา มี ๓ ประการ ดังนี้

๒.๑ ศีลสิกขา คือ การสำรวจกาย วาจา ใจ ให้มีความเรียบร้อย ยึดตามหลักพระธรรมวินัย

๒.๒ จิตสิกขา คือ การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิ ซึ่งจะมีพลังในการทำลายกิเลสได้

๒.๓ ปัญญาสิกขา คือ มีเหตุผล มีความรู้จริง ในเรื่องจิตใจและชีวิต

ในหลักการศึกษานี้ เป็นหนทางแห่งความหลุดพ้น มีเป้าหมายที่เด่นชัดเป็นหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓. หลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ

๓.๑ ทาน คือ การแบ่งปัน เสียสละ

๓.๒ ปิยวาจา คือ มีวาจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน

๓.๓ อัตถจริยา คือ การเสียสละเพื่อส่วน การมีจิตอาสา จิตสาธารณะประโยชน์

๓.๔ สมานัตตา คือ การเป็นผู้ที่วางตนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๓๑} กล่าวถึงพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้าที่น่าสังเกต มีวิธีดังนี้

๑) สันถัสสนา คือ การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนเห็นกับตา

๒) สมาทปนา คือ จูงใจให้เห็นความจริง ชักชวนให้คล้อยตามนำไปปฏิบัติ

๓) สมุตเตชนา คือ ให้กำลังใจ มั่นใจว่าจะทำให้มีความสำเร็จได้

๔) สัมปหังสนา คือ ชโลมใจให้ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการสอนของพระพุทธเจ้า คือ วิธีการที่จะใช้ในการประกอบการสอน โดยหลักการที่จะนำไปสอนนั้นจะต้องผ่านการพิจารณาอยู่ ๓ หลักใหญ่ ๑) หลักผู้ที่จะฟัง ๒) หลักเนื้อหาที่จะสอน ๓) หลักที่เกี่ยวกับตัวผู้สอน ดังนั้น การเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนานั้นจะต้องอาศัยหลักความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดีของสังคม ชุมชนต่อไป

การเผยแผ่เชิงรุกของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ซึ่งเมื่อศึกษาจริยาวัตรของพระองค์ในตอนสำคัญๆ ที่สะท้อนถึงการเผยแผ่เชิงรุก สามารถที่จะสรุปได้ดังนี้

๑. วิธีการเข้าหาผู้นำทางศาสนา การเมืองและทางเศรษฐกิจ พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งจำพรรษาแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันได้พบกับยสกุบุตร และได้แสดงธรรมจนขอบวชในพระพุทธศาสนา และนำไปสู่การเป็นอุบาสกอุบาสิกาครั้งแรกของบิดามารดาและและภรรยาของ

^{๓๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว, ๒๕๕๖), หน้า ๔๕.

พระยส ตลอดจนนำมิตรสหายของพระยสเข้ามาบวช รวม ๕๔ คน^{๓๒} เมื่อได้ส่งพระทั้งหมด ๖๐ รูป ออกเดินทางไปประกาศพระศาสนา โดยไม่ให้ไปทางเดียวกัน ๒ รูป ส่วนพระองค์เองก็ได้เดินทางมา พบกับขุทิล ๓ พี่น้อง^{๓๓} ซึ่งเป็นนักบวชคนสำคัญของเมืองราชคฤห์ ในยุคนั้น ทำให้ขุทิลทั้งหมดออก บวชตามพระองค์ และได้ทรงเดินทางต่อไปโปรดโปรดพระเจ้าพิมพิสาร^{๓๔} กระทั่งวางรากฐาน สำคัญของพระพุทธศาสนาในเมืองราชคฤห์ การที่พระพุทธเจ้าได้ทรงไปพบกับผู้คนสำคัญของเมือง ทั้งด้านจิตวิญญาณและเป็นเจ้าเมืองทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ไปและมีความมั่นคงอยู่นานหลายปี

๒. วิธีการปฏิบัติหลักคำสอนและหลักความเชื่อบางประการของลัทธิศาสนาตั้งเดิม วิธีการสำคัญของพระพุทธเจ้าอย่างหนึ่งก็คือ การปรับเปลี่ยนคำอธิบายของความเชื่อเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ปรับเป็นอีกด้านหรือให้ตรงกับหลักทางพระพุทธศาสนา ซึ่งความเชื่อเดิมในยุคนั้น คนเชื่อกันว่า พระพรหมเป็นผู้สร้าง สร้างพราหมณ์ สร้างคนด้วยการแบ่งแยกวรรณะต่างๆ แต่พระพุทธเจ้าบอกว่า คนเราไม่มีการแบ่งแยกวรรณะ กรรมต่างหากที่จำแนกบุคคล ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลเป็นพราหมณ์ เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ หรือไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ บุคคลเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม หรือไม่เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม”^{๓๕}

๓. วิธีการปฏิรูป พระพุทธเจ้าได้ปรับคำอธิบาย ของความเชื่อเก่า ที่ว่า พรหม ของ พราหมณ์ผู้สร้างโลก แต่พระพุทธเจ้าก็เปรียบใหม่หมายถึง มารดาบิดา^{๓๖} เป็นพระพรหมของบุตร การบูชาผู้หมายถึงการบูชามารดาบิดาสมณะพราหมณ์^{๓๗} ทำให้หลายคนมีความชอบใจในคำสอน ของพระองค์

๔. วิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้วางหลัก สัจธรรมอันเป็นแก่นสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เป็นความจริงหาคนปฏิเสธหรือคัดค้านไม่ได้ เช่น ไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์^{๓๘} อริยสัจ ๔^{๓๙}

๕. วิธีการปฏิบัติเชิงรุกหรือเยี่ยมเยียนตามบ้าน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเมื่อครั้ง พุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าหรือพระอริยสาวก ใช้เชิงรุกโดยการเดินไปหาผู้คน ไม่ได้รอให้คนมาที่วัด แต่จะออกไปพบกับคนหรือประชาชน เช่นพระพุทธเจ้าเองก็ทรงใช้การแผ่ขยายคือพระญาณ ตรวจ อุปนิสยเวไนยสัตว์ และการบิณฑบาต^{๔๐} เพื่อที่จะมีโอกาสพบกับผู้ที่พระองค์จะสอนธรรมะ

^{๓๒} วิ.ม.(ไทย)๔/๒๕-๓๑/๓๑-๔๐

^{๓๓} วิ.ม.(ไทย) ๔/๑๒-๕๔/๑๘-๖๕.

^{๓๔} วิ.ม.(ไทย) ๔/๑๒-๕๔/๑๘-๖๕.

^{๓๕} ม.ม.(ไทย) ๑๓/๔๖๐/๕๘๑

^{๓๖} อัง.จตุกก(ไทย) ๒๑/๖๓/๑๐๗-๑๐๘.

^{๓๗} อัง.สตุตทก.(ไทย)๒๓/๔๗/๗๐-๗๔.

^{๓๘} อัง.ติก.(ไทย)๒๐/๑๓๗/๓๘๕.

^{๓๙} วิ.ม.(ไทย)๔/๑๓/๒๐-๒๕.

^{๔๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘-๒๙.

๖. วิธีการบริการชุมชน พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายจะเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยสังคมอย่างต่อเนื่อง สร้างความคุ้นเคยและความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านและพระสงฆ์ มีการสงเคราะห์ประชาชนตามความเหมาะสมดังปรากฏในกฎทนต์สูตร^{๔๑} ก็ได้ทรงช่วยเหลือประชาชนให้ชาวบ้านได้อยู่ดีกินดีมีความสุขในสังคม

๗. วิธีการใช้ปาฏิหาริย์ต่างๆ การชมคนที่ควรชมบางครั้งพระพุทธเจ้าก็ทรงใช้การแสดงปาฏิหาริย์ แต่ไม่ใช่สิ่งที่พระองค์ประสงค์ให้พระสงฆ์ใช้ เพราะไม่ใช่แนวทางของพระพุทธศาสนา

๘. วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น พระองค์ทรงใช้ภาษามคธอันเป็นภาษาท้องถิ่นหรือเป็นภาษากลางที่ทุกคนเข้าใจง่าย เพราะถ้าเป็นภาษาสันสกฤต ก็จะมีแต่ชนชั้นวรรณะสูงถึงมีความเข้าใจ และทรงอนุญาตให้แสดงธรรมด้วยภาษาของตนเองอีกทั้งทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่พระภิกษุผู้แสดงพุทธพจน์เป็นภาษาสันสกฤต^{๔๒}

๙. วิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ การสร้างศรัทธาให้กับประชาชน แม้รูปลักษณ์ภายนอกจะไม่ใช่ว่าสำคัญที่สุด แต่พระองค์ก็ทรงใช้เพื่อให้เกิดความงามในหมู่สงฆ์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเลื่อมใสต่อผู้พบเห็น ดังมีคนกล่าวว่า “พระสมณโคตมมีพระรูปร่าง น่ารัก น่าเลื่อมใส มีพระฉวีวรรณ ผุดผ่องยิ่งนักดุจพรม มีพระวรกายดุจพรม โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก”^{๔๓}

๑๐. วิธีการสนทนา การบรรยายและตอบปัญหา เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าใช้เป็นหลักในการสื่อสารธรรมะกับผู้คนและพระสงฆ์ แต่ก็มีหลักการคือ กล่าวไปตามลำดับ ยกเหตุผลมาแสดงชี้แจงให้เข้าใจ แสดงธรรมหรือสอนด้วยเมตตาจิต ไม่แสดงธรรมด้วยเหินแก่อาภิส แสดงธรรมไม่กระทบตนและคนอื่น^{๔๔}

บรรจบ บรรณรุจิ^{๔๕} กล่าวถึงพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ ๑๖ ประการ ดังนี้

๑. วิธีการสอนแบบอธิบายเชิงวิเคราะห์ คือ การเสนอแนวทางการปฏิบัติให้มีความถูกต้อง รวมทั้งทรงวิเคราะห์ให้เข้าใจถึงสามัญลักษณะคือความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงขงชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ วิธีการสอนนี้ทรงใช้สอนพระมหามคัลลณะ ปัจจวัคคีย์ทั้ง ๕ พระสารีบุตร พระนาคิตะ

๒. วิธีการสอนแบบอธิบายธรรมขั้นต่ำไปถึงธรรมขั้นสูง โดยพระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า ทาน และศีล มีผลส่งให้ไปเกิดในสวรรค์อันเป็นดินแดนที่พรั่งพร้อมด้วยเบญจกามคุณ แต่ถึงอย่างไรสวรรค์นั้นก็ทุกข์ สุดท้ายทรงชี้ให้เห็นว่าการออกบวชเป็นหนทางที่ดีที่สุด ทรงย้ำเสมอว่าเหตุที่เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติในการเข้าถึงความทุกข์ วิธีนี้พระองค์ทรงใช้สอนพระยสะ พระวิมล พระสุพาหุ

^{๔๑} ที.สี.(ไทย)๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๓-๑๕๐.

^{๔๒} วิ.จุ.(ไทย)๗/๒๘๕/๗๑.

^{๔๓} ม.ม.(ไทย)๑๓/๔๒๕/๕๓๔.

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙ (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๔.

^{๔๕} บรรจบ บรรณรุจิ, เล่นนี้มีปัญญา, (กรุงเทพมหานคร: พรบุญการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๔๕ - ๕๐.

๓. วิธีการสอนแบบให้ผู้ฟังตั้งปัญหาทูลถาม โดยพระองค์จะเปิดโอกาสให้พระสาวกทูลถามปัญหาต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่จะมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความดับทุกข์ โดยวิธีการสอนนี้ทรงใช้สอน พระกุมารกัสสปะ พระสภียะ พระอชิตะ เป็นต้น

๔. วิธีการสอนแบบยกเรื่องให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้ฟัง โดยพระองค์ทรงใช้สอนชฎิล ๓ พี่น้อง เพราะพระองค์เห็นว่า ทรงคุ้นเคยกับการบูชาไปจึงทรงยกเรื่องไฟ คือ รากะ โทสะ โมหะ มาประกอบการสอน ไฟดังกล่าวนี้เผาไหม้สัตว์ให้เราร้อนเช่นเดียวกับไฟของท่านที่เคยบูชามาแล้ว

๕. วิธีการสอนแบบแสดงธรรมตามใจผู้ฟัง วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระนาลกะ ประสงค์จะฟังโมเนยยปฏิบัติ พระปัญณะ ประสงค์จะฟังพระดำรัสตรัสเตือนสำหรับอยู่ในสุนาปรันตชนบท พระอานนท์ ประสงค์จะได้ฟังธรรมะทุกเรื่องที่ตรัสสอน พระกังขาเรวตะ พระสุภูติ พระปิลินทวัจนะ พระสงฆ์ทั้ง ๓ รูปนี้ประสงค์จะรับกรรมฐานไปปฏิบัติ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นพระองค์ทรงประทานตามที่ทูลขอทุกรูป

๖. วิธีการสอนแบบตำหนิให้ตระหนัก วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระยโสชะในเรื่องที่พระบริวารของท่านส่งเสียงดัง ทรงตำหนิพระสาณะในเรื่องที่ท่านดื่มเหล้าจนเมาสติ ทรงตำหนิพระอุเสนะในเรื่องบวชได้เพียง ๑ พรรษาก็เป็นพระอุปัชฌาย์บวช และทรงตำหนิพระปิลโกลการทวาชะในเรื่องไม่รู้ประมาณในอาหาร พระสาวกทั้ง ๔ รูปที่ถูกตำหนิทรงตระหนักและบำเพ็ญเพียรบรรลุดุธรรม

๗. วิธีการสอนแบบให้ความหวัง วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระนันทะ โดยการให้ความหวังกับพระนันทะว่าหากบรรลุดุธรรมก็จะได้นางฟังสมใจปรารถนา ทรงให้ความหวังพระวงศ์สะว่า หากได้เรียนรู้การ ๓๒ ประการ แล้วก็จะรู้ที่เกิดของพระอรหันต์ตามที่ต้องการ เมื่อพระสาวกทั้ง ๒ รูปบรรลุดุธรรมแล้วทรงรู้ว่าคืออุบายสอนธรรมที่ฉลาดของพระพุทธเจ้า

๘. วิธีการสอนแบบให้ลองผิดก่อนแล้วจึงสอนวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องให้ภายหลัง โดยพระองค์ทรงปล่อยให้พระโสณโกฬิวิสะบำเพ็ญเพียรอย่างหนักด้วยการเดินจงกลมจนกระทั่งเท้าแตก ให้รับทุกขเวทนาอย่างสาหัสก่อนแล้ว พระองค์จึงสอนวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง คือ การบำเพ็ญเพียรแต่พอเหมาะสมไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป ซึ่งต่อมาท่านได้ปฏิบัติตามจนบรรลุดุธรรม

๙. วิธีการสอนแบบตรัสแนะเสริม วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระอนุรุทธะ โดยทรงพิจารณาเห็นว่าพระอนุรุทธะกำลังตรีกธรรมอย่างถูกต้อง แต่ยังไม่แจ่มแจ้งพระองค์จึงตรัสแนะนำเสริมให้จนเข้าใจและแจ่มแจ้ง

๑๐. วิธีการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไป วิธีการสอนนี้ใช้สอน พระจุฬปันถก พระองค์ทรงสอนให้ท่านนั่งมองพระอาทิตย์พลางลูบผ้าขาว พร้อมทั้งนึกบริกรรมว่า “ผ้าเช็ดฝุ่น ผ้าเช็ดฝุ่น” ครั้นผ้าสกปรก พระองค์ก็ทรงสอนให้ท่านได้พิจารณาเปรียบเทียบจิตเหมือนผ้าขาวให้ได้บรรลุดุธรรม

๑๑. วิธีการสอนแบบเลือกให้ศึกษา วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระอุบาลี พระองค์พิจารณาเห็นว่าพระอุบาลีนี้ หากไปอยู่ปฏิบัติธรรมตามลำพังจะชำนาญเฉพาะการเจริญวิปัสสนา แต่จะไม่ชำนาญการในการตัดสินใจพระวินัย จึงทรงบอกให้อยู่ในการปฏิบัติธรรมในสำนักของพระองค์ ซึ่งพระอุบาลีก็ได้ทรงทำตามตามที่พระองค์เลือกให้

๑๒. วิธีการสอนแบบย้อนคำพูดให้คิด วิธีการสอนนี้ทรงใช้ในการสอนพระองคุลิมาล โดยที่พระองคุลิมาลวิ่งไล่ตามพระพุทธเจ้า ซึ่งหมายถึงจะลอบปลงพระชนม์ พร้อมทั้งตะโกนให้พระองค์

หยุด พระองค์กลับตรัสตอบว่า เราหยุดแล้วแต่ท่านยังไม่หยุด (กล่าวคือ เราหยุดในการทำบาปแล้ว แต่ท่านยังไม่หยุดการทำบาป) หลังจากนั้นพระองค์ได้เข้าใจตามที่พระองค์ที่หมายถึง จึงยอมวางดาบและทูลขออุปสมบท

๑๓. วิธีการสอนแบบรอให้ผู้ฟังมีความพร้อมที่จะฟังทั้งร่างกายและจิตใจ วิธีการสอนพระองค์ทรงใช้ในการสอนพระพาหิยะ โดยพระองค์พิจารณาทรงเห็นว่าพระพาหิยะนั้นทรงเฝ้าพระองค์ สภาพร่างกายและจิตใจยังไม่พร้อมที่จะรับฟัง ร่างกายคงเหนื่อยบวบกกับจิตใจยังไม่สงบ เพราะว่าจิตใจที่ได้มาพบพระองค์ ต่อมานั้นท่านหายเหนื่อยและจิตใจสงบพระพุทธองค์จึงทรงแสดงธรรมให้ฟัง

๑๔. วิธีการสอนแบบปลอบใจ วิธีทรงใช้สอนพระวักลี โดยในตอนแรกทรงขับไล่พระวักลีเพราะว่าโทษฐานที่ละทิ้งการบำเพ็ญสมณธรรมในการปฏิบัติ เพราะว่าเฝ้าติดตามพระรูปกายของพระพุทธเจ้า อันเป็นเหตุให้พระวักลีทรงเสียใจถึงขั้นจะโดดภูเขาดาย พระองค์จึงเสด็จไปปลอบใจและพระองค์ทรงให้กำลังใจพระวักลีเกิดความรู้แจ้งได้บรรลุอรหัตผลในที่สุด

๑๕. วิธีการสอนแบบยั่วให้แสดงความสามารถแล้วให้ออวาท วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระโสมกุฏิกัณณะ โดยทรงให้เดินทางมาเฝ้าจนแคว้นอวันตีได้แสดงความสามารถด้วยการสวดสรภัญญะ ต่อมาพระองค์ได้ตรัสชมพร้อมทั้งพระราชทานโอวาท

๑๖. วิธีการสอนแบบแสดงธรรมโปรดคนทั่วไปแต่มีเป้าหมายอยู่ที่คนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง วิธีทรงใช้ในการสอนพระมหากัจจายนะ พระกาฬุทายี เป็นต้น

สรุป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก หลายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีการปรับเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน โดยใช้แนวทางของพุทธองค์ที่ได้ทรงเป็นแบบอย่างวางแนวทางไว้ให้แล้ว ขณะเดียวกันก็ต้องประยุกต์บูรณาการร่วมกับสื่อสมัยใหม่ เพื่อเสริมศักยภาพให้กับพระธรรมทูตที่ทำหน้าที่เผยแผ่เชิงรุก ตลอดจนถึงการปรับบุคลิกภาพหรือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพระสงฆ์นักเผยแผ่ การเผยแผ่เชิงรุกจึงมีความสำคัญต่อพระศาสนาในยุคปัจจุบัน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญ และจะต้องเรียนรู้เพื่อนำมาสร้างกระบวนการสื่อสาร ประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ซึ่งมุ่งเพื่อให้ผู้รับสารหรือคนทั่วไปได้เกิดความรู้ ความเข้าใจและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นสิ่งที่เกิดจากอิทธิพลทางสังคม โดยมาจากลักษณะของความประพฤติดั้งเดิมของบุคคล การโฆษณา หรือการทำและพูด ที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ (Comprehension) และการยอมรับ (Acceptance) อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ โดยมีการศึกษาพบว่า บุคคลที่อยู่ในช่วง ๑๘-๒๕ ปี มีแนวโน้มต่อการชักจูงและไวต่อการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มาก^{๔๖} และก็จะส่งผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งถ้าหากเกิดอคติขึ้นต่อผู้ส่งสาร โดยเฉพาะสื่อสารมวลชน ก็จะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ แบ่งพรรคแบ่งพวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่กระแสการ

^{๔๖} จารอง เงินดี, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๙๔-๙๕.

เปลี่ยนแปลงของโลกข้อมูลข่าวสาร ยิ่งทำให้การแสดงผล การวิเคราะห์ โฆษณาชวนเชื่อ เป็นไปอย่างรวดเร็ว เจาะลึกและกว้างไกล ก่อให้เกิดการโน้มน้าวความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างมาก และรวดเร็ว^{๔๗} ดังนั้น การทำความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาการสื่อสารจึงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับการทำคุณนึพนธ์เรื่องรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของธรรมทูตสายต่างประเทศอินเดีย-เนปาล ซึ่งจะช่วยให้เห็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่คณะพระธรรมทูตใช้ในการสื่อสาร สร้างความรู้ ความเข้าใจและผูกสัมพันธ์กับชาวอินเดีย-เนปาล และพุทธศาสนิกชนชาวไทย หรือชาวพุทธทั่วโลกอย่างไรรันเอง

ถวิล ธาราโกชน^{๔๘} ให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารโดยให้หมายว่า การสื่อความหมายจากผู้สื่อสารหรือผู้ส่งสาร (Sender) ไปยังผู้รับสาร (Receiver) เพื่อให้ผู้รับเข้าใจในสิ่งที่ผู้ต้องการ โดยกระทำได้จากการติดต่อสื่อสารด้วยวาจา และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้วาจา

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์^{๔๙} กล่าวถึงพฤติกรรมของการสื่อสารว่า หมายถึง พฤติกรรมและประสบการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความหมาย โดยมีคุณลักษณะที่เด่นชัดของการสื่อสาร ๓ ประการคือ ๑) การสื่อสารเกิดจากความสัมพันธ์ของบุคคล เป็นการทำให้เกิดการผสมผสานปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ๒) กระบวนการเกิดความหมายเกี่ยวข้องกับการพฤติกรรมและประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะต้องเป็นที่รับรู้และเข้าใจของอีกฝ่ายหนึ่ง ๓) มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความโดดเด่นและความปรองดอง ซึ่งคนเรามีแรงจูงใจที่สำคัญในการสื่อสารคือ เพื่อไม่ให้ตนเองพบกับความโดดเด่น ถูกคนอื่นขิดให้ออกนอกวง คนเราพยายามสร้างความสัมพันธ์แบบสนิทสนมกับคนอื่น การสื่อสารจึงเกี่ยวข้องกับการแสวงหาการร่วมกัน

จินตวีร์ เกษมสุข^{๕๐} ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการในการสื่อความหมายโดยมีบุคคล ๒ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร โดยที่ผู้ส่งสารส่งข่าวสารใดๆ ไปยังผู้รับสาร แล้วทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันต่อข่าวสารนั้น การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงความเข้าใจในหลากหลายมิติของสังคมเข้าด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์ของการสื่อสารแบ่งออกเป็น ๔ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อแจ้งให้ทราบ (To inform) ๒) เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ (To educate) ๓) เพื่อโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม (To persuade) และ ๔) เพื่อให้ความบันเทิง (To entertain) และนอกจากนั้นการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนา จึงเรียกว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา หมายถึง การนำเอาสื่อทุกรูปแบบมาช่วยสนับสนุนกระบวนการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในแนวทางที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคม

^{๔๗} จุฬารัตน์ เอื้ออำนวน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓๒-๒๓๓.

^{๔๘} ถวิล ธาราโกชน, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔๙-๑๕๐.

^{๔๙} ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, **พฤติกรรมของการสื่อสาร**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๓-๔.

^{๕๐} จินตวีร์ เกษมสุข, **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๔-๙.

Monroe และ Ehninger^{๕๑} กล่าวถึงรูปแบบการจัดการสารที่เป็นไปตามลำดับแรงจูงใจ (Motivated Sequence) ๕ ขั้น ดังนี้ ๑) ความสนใจ (Attention) ๒) ความต้องการ (Need) ๓) ความพึงพอใจ (Satisfaction) ๔) การทำให้เห็นภาพ (Visualization) ๕) การกระทำ (Action)^{๕๒}

กระบวนการสำคัญไม่ได้เป็นเพียงขั้นตอนของการตีความที่มีผลผูกพันเข้าสู่เครือข่ายการสื่อสารเพียงอย่างเดียว สิ่งนี้อาจใช้เป็นข้อสรุปที่ชัดเจนจากลำดับของข้อเท็จจริงที่ได้รับและนำมาใช้ในการสร้างผู้ตีความเฉพาะคนอื่นอาจไม่เห็นสิ่งนี้เป็นคำแปลเดียวกัน ดังนั้นกระบวนการที่มีนัยสำคัญไม่ใช่การเชื่อมต่อทางกลไกของการตีความ เนื่องจากต้องมีการเชื่อมโยงในการเข้าใจแนวคิดนี้กลไกที่จะช่วยให้เราสามารถยืนยันได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยอมรับในสื่อสัญญาณ คนที่เป็น homo significant กลายเป็น "กลไก" ของการผูกมัดซึ่งไม่สามารถเชื่อมต่อได้หากไม่มีการทำธุรกรรมใด ๆ ในสถานการณ์การติดต่อสื่อสารจากนั้นให้ลงชื่อเข้าใช้ระบบเพื่อขับไล่ผู้คนออกจากกระบวนการสื่อสารซึ่งจะเปลี่ยนโลกให้กลายเป็นความสับสนของสัญญาณ ความเป็นจริงทางสังคมวัฒนธรรมจากมวลอันวุ่นวายของสัญญาณผ่านการสื่อสาร^{๕๓}

จากแนวคิดจิตวิทยาการสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมในการสื่อสารเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านกระบวนการพุทธจิตวิทยา อันแสดงถึงการสืบทอด การสอน การสอน การเผยแผ่ธรรม เพื่อให้ได้กระบวนการสื่อสารตามคำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังพุทธศาสนิกชนด้านวิธีการจิตวิทยาประกอบกับนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านกระบวนการสื่อสารทางเทคโนโลยีในเครือข่ายสังคม ก่อให้เกิดความสนใจจะต้องมีเนื้อหา ความต้องการ และวิธีการสอนอย่างครบถ้วน

ส่วนประกอบของกระบวนการสื่อสาร

สุรพล พะยอมแย้ม^{๕๔} ได้จำแนกส่วนประกอบของกระบวนการสื่อสาร แบ่งออกเป็น ๖ ส่วนดังนี้

๑. เนื้อความหรือตัวสาร (Content or Message) หมายถึงสิ่งที่ผู้สื่อสารต้องการส่งไปยังผู้รับ ซึ่งอาจเป็นความคิด ความรู้สึกหรือข้อมูลก็ได้

๒. การส่งผ่านข้อมูล (Transmitting) การส่งเนื้อความนั้นผู้ส่งมักดัดแปลง ต่อเติมหรือย่อเนื้อความนั้นไม่มากก็น้อยโดยหวังว่าผู้รับจะเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น การทำเช่นนี้อาจทำให้เนื้อความผิดเพี้ยนไปจากเดิมได้

^{๕๑} กรรณิการ์ อัครดรเดชา, *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

^{๕๒} Kathleen M. German, *Principles of Public Speaking*, (Miami University of Ohio, 2013), p. 46.

^{๕๓} Elena V. Fell, Natalia A. Lukianova, *Meaning Making in Communication Processes the Role of a Human Agency Russia : National Research Tomsk State University*, (Procardia - Social and Behavioral Sciences 200, 2015), p. 614 – 617.

^{๕๔} สุรพล พะยอมแย้ม, *จิตวิทยาสัมพันธภาพ*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบางกอก-คอมเทค อินเตอร์เทรด จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๙๐-๙๑.

๓. ช่องทางการติดต่อสื่อสาร (Communication Channel) เป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้ส่งเลือกใช้ ซึ่งอาจใช้มากกว่าหนึ่งช่องทางให้การสื่อสารให้กับบุคคลเดียวกันและในเรื่องเดียวกันก็ได้

๔. การรับสาร (Receiving) การรับสารเป็นหน้าที่ของคู่การสื่อสาร ประสิทธิภาพในการรับสารขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของผู้รับสาร เช่น ความคิดและอารมณ์ในขณะนั้น การสอดแทรกรบกวน จากสิ่งแวดล้อมอื่น เป็นต้น

๕. ความเข้าใจ (Understanding) ทั้งผู้รับและผู้ส่งสารต้องมีความเข้าใจข้อความหรือความหมายที่สื่อต่อกัน และต้องขจัดอุปสรรคหรือสิ่งสอดแทรกรบกวนออกไป พร้อมทั้งต้องมีปฏิกิริยาโต้ตอบเพื่อแสดงถึงระดับของความเข้าใจที่ต่างพอใจ

๖. สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง คำพูด กิริยาท่าทาง รูปภาพ สิ่งของ ที่สามารถส่งต่อไปยังคู่สื่อสารได้ ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีทักษะการลงรหัสและการถอดรหัส (Encoding skills and Decoding skills) ในการแปลงความและแปลความนั้น

อรนุช ลิมตศิริ^{๕๕} การถ่ายทอดข่าวสารหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูลในการสื่อสาร จะต้องมิตั้งทางในการถ่ายทอดการสื่อสาร เรียงกว่า ผู้ส่ง เป็นผู้ทำการส่งข่าวสารผ่านทางสื่อไปยังจุดหมายปลายทาง เรียกว่า ผู้รับ ได้รับข่าวสารรวมกันจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่

๑. ผู้ส่ง ผู้สื่อสาร หรือต้นแหล่งของการส่ง หมายถึง เป็นแหล่งหรือผู้ที่นำหน้าที่จะนำข่าวสารเรื่องราว แนวความคิด ความรู้ ตลอดจนถึงเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อส่งไปยังผู้รับซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มชนหรือบุคคลได้ ผู้ส่งนี้จะเป็นบุคคลเดียว กลุ่มบุคคลหรือสถาบัน โดยอยู่ในลักษณะต่างๆ เป็นผู้นำเสนอเนื้อหาแก่ผู้รับ โดยการใช้ภาษาหรือวิธีการอื่นๆ เพื่อให้ผู้รับเข้าใจ การกระทำดังกล่าวเรียกว่า “การเข้ารหัส” (Encode) เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษามือ สัญลักษณ์ รูปภาพ เป็นต้น

๒. เนื้อหาเรื่องราว (Message) ได้แก่ เนื้อหาของสารหรือเรื่องราวที่ส่งออกมา เช่น ความรู้ ความคิด ข่าวสาร บทเพลง ข้อเขียน ภาพ เป็นต้น

๓. สื่อหรือช่องทางในการนำเสนอ (Media or Channel) หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยถ่ายทอดแนวความคิด เหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ส่งต้องการให้ไปถึงผู้รับ สื่อที่ใช้มากที่สุด คือ “ภาษาพูด” ซึ่งใช้เสียงเป็นสื่อ ส่วนภาษาเขียนใช้เวลาเขียนหรืออ่านหนังสือ “ภาษามือ” ใช้เป็นสื่อแสดงกิริยาท่าทาง หรือการแสดงออกท่าทางหน้าตา กับผู้ที่มีความบกพร่องทางการพูด นอกจากนี้ อาจมีการใช้สื่ออุปกรณ์ระบบไฟฟ้า เช่นวิทยุ โทรศัพท์ หรือประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผนที่ รูปภาพ การแสดงนิทรรศการ เป็นสื่อหรือช่องทางเพื่อการสื่อความหมายเรื่องราวได้

๔. ผู้รับหรือกลุ่มเป้าหมาย (Receiver or Target Audience) ได้แก่ ผู้รับเนื้อหาเรื่องราวจากแหล่งหรือผู้ส่งมา ผู้รับนี้อาจเป็นบุคคล กลุ่มชน หรือสถาบันก็ได้ เมื่อรับเรื่องราว ผู้รับต้องมี “การถอดรหัส” (decode) คือ การแปลข่าวสารนั้นให้เข้าใจ

๕. ผล (Effect) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ส่งเรื่องราวไปยังผู้รับ ผลที่เกิดขึ้น คือ การที่ผู้รับอาจมีความเข้าใจหรือไม่รู้เรื่อง ยอมรับหรือปฏิเสธ พอใจหรือไม่พอใจ สิ่งเหล่านี้เป็นผลการ

^{๕๕} อรนุช ลิมตศิริ, นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

สื่อสาร และจะเป็นผลสืบเนื่องต่อไปว่าการสื่อสารนั้นจะสามารถบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้รับ สื่อที่ใช้ และสถานการณ์ในการสื่อสารเป็นสำคัญ

๖. ผลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง เป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องจากผลซึ่งผู้รับส่งกลับมาบ้างผู้ส่งสาร เพื่อเป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบว่า ผู้รับมีความพอใจหรือมีความเข้าใจในความหมายที่ส่งไปหรือไม่ผลย้อนกลับนี้ คือ ข้อมูลย้อนกลับอันเกิดจากการตอบสนองของผู้รับที่ส่งกลับไปยังผู้ส่งนั่นเอง

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{๕๖} การสื่อสารมีองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่สำคัญอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑. ผู้ส่งสาร (sender) หมายถึง บุคคลที่เริ่มต้นสร้างสารและส่งสารไปยังผู้อื่น โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ผู้ส่งสารในฐานะผู้เริ่มต้นการสื่อสารจะส่งสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความสมบูรณ์อยู่ ๕ ประการ คือ ๑.เป็นผู้ที่มีเจตนาแน่วแน่ที่จะให้ผู้รับรู้ความประสงค์ของตน ๒.เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสื่อสารเพียงพอ ๓.เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ ๔.เป็นผู้ที่มีความเข้าใจความสามารถของผู้รับสาร ๕.เป็นผู้รู้จักใช้กลยุทธ์วิธีที่เหมาะสมในการนำเสนอสาร

๒. สาร (message) หมายถึง เรื่องราวอันมีความหมายและแสดงออกโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ จะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วน คือ ๑.รหัสของสาร คือ ภาษาสัญลักษณ์หรือสัญญาณที่มนุษย์คิดขึ้น เพื่อใช้แทนความคิด เช่น ช้าง เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง มีงา มีดวง ตัวโตกว่าสัตว์สี่เท้าทั้งปวง ๒.เนื้อหาของสาร จะครอบคลุมความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่มนุษย์ต้องการถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนเพื่อความเข้าใจร่วมกัน ๓.การจัดสาร คือ รูปแบบวิธีการในการนำรหัสสารมาเรียบเรียง เพื่อให้ได้ใจความตามเนื้อหาที่ต้องการ

๓. สื่อหรือช่องทาง (media or channel) หมายถึง ผู้ส่งสาร ต้องอาศัยสื่อหรือช่องทางทำหน้าที่นำสารไปสู่ผู้รับสาร สื่อที่มนุษย์ใช้ ได้แก่ ประสาทสัมผัส สื่อธรรมชาติ สื่อที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์

๔. ผู้รับสาร (receiver) หมายถึง บุคคลที่ผู้ส่งสารมีความประสงค์จะบอกเรื่องราวให้ทราบ หากผู้รับสารสามารถรับรู้เรื่องราวได้ถูกต้อง ก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนที่ผู้ส่งสารกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ และจะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองไปยังผู้ส่งสาร ผู้รับสารที่ดีควรมีควรทำหน้าที่บทบาทของตนเองและควรพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑.เป็นผู้ที่มีเจตนาแน่วแน่และกระตือรือร้นที่จะรับสาร ๒.เป็นพยายามรับรู้เรื่องราวข่าวสารต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ๓.เป็นผู้ที่มีความรู้สึกรวดเร็วและถูกต้อง ๔.เป็นผู้ที่มีสมาธิ มีจิตจดจ่ออยู่ที่เรื่องราวที่กำลังสื่อสาร

๕. ปฏิกริยาตอบกลับ (feedback) หมายถึง สิ่งที่ผู้รับสารแสดงออกหลังจากที่ได้รับสารจากผู้ส่งสารและทำความเข้าใจสารนั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งอาจจะตอบสนองกลับมาตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ส่งสารหรือไม่ก็ได้ ปฏิกริยาตอบสนองกลับมานี้จะช่วยให้ผู้ส่งสารสามารถปรับเปลี่ยนข้อมูล ท่าที หรือวิธีการสื่อสารเพื่อให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์

จากแนวคิดองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร หมายถึง รูปแบบวิธีการสื่อสารเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ ดังนี้ ๑. ผู้ส่งสาร คือ แหล่งความรู้ที่

^{๕๖} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *ภาษากับการสื่อสาร*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘ – ๒๐.

เกิดขึ้นจากผู้ส่งสารประกอบด้วยความรู้สึกรู้สึก ความคิด และประสบการณ์จากการศึกษาค้นคว้าเพื่อจะส่งสารไปยังผู้รับให้ได้รับความรู้ที่สมบูรณ์ ๒.สารหรือเนื้อหา คือ ตัวสารที่มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ที่จะนำไปสื่อสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกัน ๓.สื่อหรือช่องทาง คือ ช่องทางในการนำตัวสารไปส่งผู้รับสารจะประกอบด้วยตัวหนังสือที่บอกเรื่องราวในการสื่อสารให้สมบูรณ์ ๔.ผู้รับสาร คือ ผู้ที่รับเรื่องราวจากผู้ส่งสารเพื่อให้เกิดความถูกต้องพร้อมกัน ๕.ผลย้อนกลับ คือ รูปแบบหรือวิธีการสื่อสารที่ใหม่อันจะก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารที่รวดเร็วทันสมัย และมีความเข้าใจได้อย่างทอ้งแท้

รูปแบบของกระบวนการสื่อสาร

David Berlo^{๕๗} ได้แจกรูปแบบของกระบวนการสื่อสารออกเป็น ๔ องค์ประกอบได้แก่ S-M-C-R มีรายละเอียดดังนี้

๑. S-Source แหล่งของข่าวสาร หมายถึง ที่มาของข่าวสารอาจมาจากบุคคล จากหน่วยงานหรือสถาบันก็ได้ และอาจมาจากหลายๆ แหล่งได้เช่นกัน

๒. Message-M ข่าวสาร หมายถึง ข่าวสารจะเป็นตัวกระตุ้นแหล่งข่าวให้ส่งไปยังผู้รับสาร แหล่งข่าวจะแปลความของข่าวให้เป็นข่าวสารที่เห็นว่าเหมาะสมในการส่งออกไป และจะเลือกใช้สัญลักษณ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของการสื่อสารขณะนั้น

๓. Channel-C ช่องทางสื่อสาร หมายถึง วิธีการที่ผู้ส่งสารเลือกใช้ในการส่งข่าวสารไปยังผู้รับ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน การแสดงท่าทาง หรือการใช้สื่อต่างๆ โดยมีจุดหมายที่จะให้รับได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัสจับต้อง ได้กลิ่น ได้ชิม และการส่งข่าวสารจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเมื่อข่าวสารถูกส่งผ่านในหลายช่องทาง

๔. R-Receiver ผู้รับข่าวสาร เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่การรับข่าวสารและแปลความหรือถอดรหัสสัญลักษณ์ให้ตรงกับเจตนาหรือความต้องการของผู้ส่งสาร การที่จะเป็นผู้รับข่าวสารที่ดีต้องมีความพร้อมและมีความสามารถทั้งทางร่างกายและจิตใจในการรับสารนั้นๆ

กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา ยังคงเป็นหนทางในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยผ่านรูปแบบต่างๆ ของชุมชน การสื่อสารในประเทศที่สามและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ อยู่ ที่การส่งออกทรัพยากรที่มีอยู่โดย บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่เช่น โคคา โคล่า การลงทุน องค์การทางการเมืองระหว่างประเทศ เช่น องค์การอนามัยโลก และบุคคลต่างๆ เพื่อพัฒนาทั้งชุมชนและตัวเอง บทเรียนที่ต้องเรียนรู้ผ่านปีได้รับการอธิบายอย่างชัดเจนว่ารูปแบบการติดต่อสื่อสารมีการพัฒนาอย่างไรในช่วงหลายปีที่ผ่านมาและข้อบ่งชี้ว่าสภาพแวดล้อมที่ยังไม่ได้พัฒนา เช่น แอฟริกา กำลังใช้ประโยชน์จากแนวทางใหม่ ๆ เช่น ICT และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อติดตามกระบวนการอย่างรวดเร็ว ของการพัฒนา^{๕๘}

^{๕๗} อ้างถึงใน สุรพล พยอมแย้ม, *จิตวิทยาสัมพันธภาพ*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบางกอก-คอมเทค อินเตอร์เทรด จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑-๙๒.

^{๕๘} Mpho Buntse. n.d., *Development Communication Approaches*, (South Africa: University of Johannesburg, 2018), p 9.

พฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ควรได้รับการพัฒนา เพื่อให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด ให้เป็นไปอย่างมีกระบวนการ สิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนคือ พัฒนาวินิจฉัยและอวัยวะภาษาที่ใช้ในการสื่อสารตามวัตถุประสงค์ โดยให้มียุทธศาสตร์ประกอบของการสื่อสารที่ดี ดังนี้

๑. จงมีความคิดที่กระจ่างชัดเสียก่อน ก่อนมีการสื่อความหมาย
๒. มีวัตถุประสงค์ของการสื่อความหมายที่แน่ชัด
๓. ตระหนักถึงสภาพของสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมของผู้กำลังจะมีการสื่อความหมายด้วยกัน

๔. ใช้ Two-way Communication ในการสื่อความหมาย
๕. มีเนื้อหาและถ้อยคำการออกเสียงที่ดีและถูกต้องตามวรรคตอนในการสื่อความหมาย
๖. ในขณะที่เป็นผู้ส่งสารหรือผู้พูดควรแยกประเด็นการพูดออกให้เห็นเด่นชัด
๗. การสื่อความหมายจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการติดตามผลการสื่อความหมายนั้นๆ
๘. ข่าวสารที่ส่งออกไปต้องมีความหมายและมีความสำคัญ
๙. กิริยาท่าทาง (Body Language) จำเป็นต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับการสื่อความหมายนั้นๆ

๑๐. ผู้สื่อความหมายต้องเป็นผู้ฟังที่ดีด้วย^{๕๙}
๑๑. ผลของการโน้มน้าวใจสังเกตได้ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) การเปลี่ยนแปลงในความรู้และความสำนึก (Cognitive Change) ๒) การเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ความรู้สึก (Affective Change) และ ๓) การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม (Behavioral Change)^{๖๐}

สื่อกับการโน้มน้าวใจ

สื่อ (Media) หมายถึง ช่องทาง ที่ใช้ในการถ่ายทอดสาร สื่อเป็นนวัตกรรมที่มนุษย์ได้คิดค้นและพัฒนาขึ้นเพื่อให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการใช้สื่อสารที่สำคัญได้แก่ คำพูด ตัวอักษร การพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบปฏิสัมพันธ์ได้แก่ อินเทอร์เน็ต สื่อมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่ขยายประสบการณ์ด้านผัสสะของมนุษย์ทำให้ลดเวลาและพื้นที่เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำให้เราได้ยินและเห็นกันแม้จะอยู่ไกลทำให้สื่อมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์วิธีคิดและวิถีชีวิตของคนในสังคม

ประเภทของสื่อในการโน้มน้าวใจ

สื่อเป็นเครื่องมือติดต่อระหว่างผู้ส่งและผู้รับ โดยทำหน้าที่ส่งข่าวสารจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร สื่อที่นิยมใช้ในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจในบริบทต่างๆ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารรณรงค์ หรือการชี้แจงอธิบายให้เกิดความรู้ความเข้าใจ แบ่งได้ดังนี้

๑. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และอินเทอร์เน็ตโทรทัศน์ นำเสนอได้ทั้งภาพ ความเคลื่อนไหวและเสียง ไม่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน เข้าถึง

^{๕๙} มัลลิกา คณานุรักษ์, จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๖๐} อรรถวรรณ บิลันธนโสภา, การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๙.

ได้กว้างขวาง สามารถดึงดูดความสนใจและมีผลกระทบสูงในด้านการโน้มน้าวใจ เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการใช้จุดจูงใจด้านอารมณ์ (Emotional Appeal) วิชยกระจายเสียงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมราคาถูกหาซื้อง่ายสะดวกต่อการพกพา มีข้อดีในด้านการครอบคลุมพื้นที่ไม่ต้องอาศัยการอ่าน เข้ากับกิจกรรมชีวิตประจำวันได้ดีเพราะผู้ฟังมักจะทำกิจกรรมอื่นๆในขณะที่ฟังได้ เช่น ทำงานบ้าน ขับรถ อ่านหนังสือ อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่มีความเติบโตก้าวหน้ามากที่สุด มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น คนจำนวนมากใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสื่อสาร และสามารถที่จะค้นหาเรื่องที่ตนเองสนใจได้จากแหล่งต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์ (Website) บล็อก (Blog) หรือ สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Media) ปัจจุบันมีที่ได้รับความนิยมสูงหลากหลาย เช่น Facebook Twitter Youtube ซึ่งสามารถที่จะให้สมาชิกสามารถที่จะสร้างสื่อของตนเองได้ กลายเป็นสื่อกระแสหลักที่จะสร้างกระแสไปดังในสื่อกระแสหลักอยู่เสมอ

๒. สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่ออื่นๆ หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่มีความน่าเชื่อถือสูง รวดเร็วและให้รายละเอียดได้มาก สามารถที่จะเลือกกลุ่มผู้รับสารได้เฉพาะเจาะจง มีเนื้อหาหลากหลาย นิตยสารหรือหนังสือ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีรูปแบบขนาดต่างๆ กัน เป็นได้ทั้งแบบให้ความรู้และความบันเทิง มีระยะเวลาในการออกเป็นแบบรายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี ไม่เหมาะที่จะสื่อสารเรื่องที่จะต้องอาศัยความรวดเร็วหรือทันต่อเหตุการณ์

๓. สื่อนอกสถานที่ (Out of Home Media) ได้แก่ บิลบอร์ด สื่อเคลื่อนที่ เป็นสื่อที่สามารถติดตั้งได้รวดเร็วในระยะสั้นตามสถานที่ต่างๆ ย่านชุมชน หรือจุดชุมชนของผู้คนเยอะๆ เช่น ป้ายรถเมล์ รถไฟฟ้า สถานีขนส่ง สามารถสร้างความต่อเนื่องได้ดี แต่ไม่เหมาะกับการให้รายละเอียดเยอะๆ^{๒๑}

จากการศึกษากระบวนการในการสื่อสาร เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งไปยังผู้รับสารให้ได้ เกิดกระบวนการความคิด ความรู้สึกในข้อมูลที่รับ ผ่านกระบวนการของระบบการสื่อสาร ประกอบด้วยเนื้อหาความ ข้อมูล การรับสาร สัญลักษณ์ ก่อให้เกิดระบบการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ในหลายๆด้านคือ แหล่งข้อมูลที่ได้รับ ตัวกระตุ้นเลือกสัญลักษณ์ในการสื่อสาร และกระบวนการสุดท้าย คือ การพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในการสื่อสารจะต้องตระหนักในสภาพแวดล้อมของการใช้ภาษา ในการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ในกิริยาท่าทางการสื่อสารที่มีความโน้มน้าวจิตใจในการถ่ายทอดการสื่อสารที่เป็นนวัตกรรมที่มนุษย์สร้างจากกระบวนการคิดค้นคว้าที่พัฒนาขึ้นในการความสำคัญ ประกอบด้วย คำพูด ภาษา การพิมพ์ และการปฏิสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในสังคม

^{๒๑} ญัตติชุตตา วิจิตรจามรี, การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๙๓-๒๐๓.

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนดล ภูชนะศิริ^{๖๒} ศึกษาเรื่องความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง พบว่า ความประทับใจและความศรัทธา ทั้งจากความสะอาด ความเป็นระเบียบ การบริหารความสะอาด สังคมและบรรยากาศภายในวัด ความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์ และภาวะผู้นำของบุคคลสำคัญของวัด โดยเฉพาะเจ้าอาวาสว่ามีอิทธิพลต่อการการตัดสินใจเลือกมาปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ความประทับใจและความศรัทธา ก็ยังมีผลต่อการเลือกบริจาคทรัพย์ และยังช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติและชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม รวมถึงการช่วยส่งเสริมความสำเร็จทั้งต่อหน้าที่การงานและการเงินของผู้ปฏิบัติธรรม

กุศล โพธิ์สุวรรณ^{๖๓} ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนทสโร) ผลการวิจัยปรากฏว่า ๑) แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำที่ได้ทำการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำตามทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากกว่าทฤษฎีอื่น เช่น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างน่ายกย่องนับถือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ๒) ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี(สด จนทสโร)สามารถสังเคราะห์ได้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ทศพิธราชธรรม อคติ ๔ สัมปรีชธรรม ๗ ปาปนิกรธรรม ๓ พละ ๔ และสาราณียธรรม ๖ และ ๓) ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนทสโร) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ได้กับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านมีความสามารถในการสื่อสาร ในรูปแบบต่างๆ กับพระภิกษุ แม่ชีและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้มีความเข้าใจและศรัทธาที่จะเข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรม โดยการพูดของท่านมีปิยวาจา ท่านไม่พูดให้ผู้ใดกระทบกระเทือนใจ เวลาใครมีเรื่องเดือดร้อนมาปรึกษาท่านก็จะรับฟังและให้น่าแนะนำที่มีประโยชน์

ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์^{๖๔} ศึกษาเรื่องพุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ พบว่าพระพุทธศาสนามีทั้งที่เป็นแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจจากความศรัทธาในพระพุทธเจ้าและแรงจูงใจภายใน ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดจากความกลัว แรงจูงใจที่เกิดจากตัณหา มานะ และทิฐิ แรงจูงใจที่เกิดจากกฎแห่งกรรม พระพุทธเจ้าทรงใช้ประโยชน์จากแรงจูงใจเหล่านี้นำมาสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ คือ ทรงใช้อิทธิญาณการบำเพ็ญผู้ถือศีลและเอื้อประโยชน์แก่ผู้ฟัง ทรงใช้ประโยชน์ที่เกิดจากความปรารถนาความสุขของมนุษย์มาสร้างแรงจูงใจที่มุ่งสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาเป็นสุขที่แท้จริง ทรงใช้ประโยชน์จากความกลัวนำมาสร้างแรงจูงใจให้เห็นโทษและภัยของการละเมิดศีล และทรงใช้ประโยชน์จากความเชื่องเรื่องกรรมนำมาสร้างแรงจูงใจโดยจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การบรรลุธรรมแรงจูงใจภายนอกที่เกิดขึ้นจากกัลยาณมิตรมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม

^{๖๒} ธนดล ภูชนะศิริ, ความประทับใจ ความศรัทธาและการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง, วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๘), หน้า ๑๓๗.

^{๖๓} กุศล โพธิ์สุวรรณ, ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนทสโร), วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๓-๑๒๑.

^{๖๔} ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์, พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕, วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ปีที่ ๕ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๘), หน้า ๑-๒.

ศีล ๕ คุณสมบัติที่สำคัญของกัลยาณมิตรก็คือ การทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีและจำเป็นต้องรู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เหมาะกับความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล

กรกต ชาบัณฑิตและคณะ^{๖๕} ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อประโยชน์สุขแก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย และเพื่อให้เวไนยสัตว์ทั้งหลายได้บรรลุมรรคผลและนิพพาน สำหรับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตนั้น มีทั้งเชิงรับและเชิงรุกส่วนวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธร่องค์ทรงมีพุทธวิธีการเผยแผ่หลายแบบ ซึ่งพระองค์ทรงประยุกต์วิธีการเผยแผ่ให้เข้ากับบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตล้วนมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จทั้งสิ้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มีเป้าหมายการเผยแผ่เพื่อมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น สำหรับรูปแบบการเผยแผ่นั้นในปัจจุบันเป็นแบบเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ส่วนวิธีการเผยแผ่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้เผยแผ่ซึ่งมีวิธีการเทศนาธรรมปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนกรรมฐาน และการสอนแบบประยุกต์ โดยยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสงฆ์ไทย มีเป้าหมาย ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการศึกษา เป็นการศึกษาเรื่องไตรสิกขา ๒)ด้านศาสนา คือ การเรียนรู้และเข้าใจศาสนพิธีต่างๆ ของพระพุทธศาสนา ๓)ด้านวัฒนธรรม คือ การตระหนักถึงคุณค่าทางประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นต้องเป็นแบบเชิงรุกโดยผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ละท่านต้องประยุกต์ความถนัดของตนให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ตามยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก อันประกอบด้วยยุทธศาสตร์ ๔ ด้าน คือ ๑) ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่าย โดยใช้ความร่วมมือจากทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง ๒) ยุทธศาสตร์การขยายพลัง โดยสนธิความสามารถของกลุ่มศาสนิกชนต่างๆ ให้เกิดพลัง ๓) ยุทธศาสตร์การปลูกฝังศรัทธา กระทำโดยพัฒนาแบบการปฏิบัติในการเข้าถึงหลักธรรมอย่างถูกต้อง ๔) ยุทธศาสตร์การแสวงหาความหลุดพ้นกระทำโดยมุ่งเน้นปฏิบัติต่อกลุ่มพุทธศาสนิกชนที่เหมาะสมเพื่อหลุดพ้นทุกข์อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของคณะสงฆ์ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกต่อไป

พระมหามนตรี ศรีบุญธง^{๖๖} ศึกษาเรื่อง แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า(๒๕๕๑-๒๕๖๐) พบว่า ๑)ด้านบุคลิกภาพภูมิรู้ภูมิธรรม แนวคิดอุดมการณ์ในการทำงานของพระธรรมทูต จะต้องเป็นผู้มีศีลาจารวัตรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีความอดทน และควรมีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน เมื่อไปอยู่ที่ไหนก็สามารถอยู่

^{๖๕} กรกต ชาบัณฑิตและคณะ, ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๕๖), หน้า ๕๕-๕๖.

^{๖๖} พระมหามนตรี ศรีบุญธง, แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า (๒๕๕๑-๒๕๖๐), วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ร่วมกับหมู่คณะด้วยความสงบสุขพร้อมที่จะเสียสละเพื่องานให้แก่พระพุทธศาสนา มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้ ความทางโลกต้องมีไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก เชื่อมั่นในพระรัตนตรัยเข้าใจในจิตภาวนามีอุดมการณ์ที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ชาวต่างประเทศ เพื่อความมั่นคงของพระศาสนาในอนาคตผู้ที่จะเป็นพระธรรมทูตควรจะต้องได้ผ่านหลักสูตรการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศมาโดยตรง

พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี)^{๖๗} ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมียุทธศาสตร์ด้วยการวิเคราะห์แบบสวอต (SWOT Analysis) การใช้ทฤษฎี ๔ ส. ได้แก่ สัททสสนา-แจ่มแจ้ง สมาทปนา-จงใจ สมุเตชนา-กลัวกลัว สัมปหังสนา-ร่าเริง และหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกศึกษาซึ่งได้ ไม่ชักนำในการเสื่อมทั้งการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระณปวร โทวาท^{๖๘} ศึกษาเรื่อง ต้นแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ๑) การบริหารจัดการของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด จะเป็นศูนย์กลางและประสานงานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและมีการปฏิบัติตามนโยบายข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ ตามที่ศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมาย ๒) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการด้านภาวะผู้นำ มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงานตามวาระ เลยทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการองค์กรขาดความต่อเนื่องและไม่ประสบผลสำเร็จ ด้านวัฒนธรรมองค์กร บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่ประจำจังหวัด มีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ต่อบุคลากรและการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรทำอย่างเป็นระบบ ๓) จากผลการวิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นต้นแบบ(Prototype)การบริหารจัดการองค์กรของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทยได้แก่ ๑) มีผู้นำองค์กรดี ๒) การมีส่วนร่วมของบุคลากร ๓) มีการบริหารจัดการองค์กรครบถ้วนสมบูรณ์

พระมหาธนกร อัครจันทร์^{๖๙} ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาเปรียบเทียบวัดปทุมวนารามราชวรวิหารกับวัดไร่ขิง, ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงใจการเข้าวัดของประชาชนของวัดปทุมวนารามราชวรวิหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับ

^{๖๗} พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี), ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, (ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒, ๒๕๕๗), หน้า ๘๐-๙๑.

^{๖๘} พระณปวร โทวาท, ต้นแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, (ฉบับ Supplementary ประจำเดือนธันวาคม, ๒๕๕๙), หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

^{๖๙} พระมหาธนกร อัครจันทร์, ปัจจัยเชิงใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารวัดศึกษาเปรียบเทียบวัดปทุมวนารามราชวรวิหารกับวัดไร่ขิง, วารสารเผยแผ่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-ธันวาคม, ๒๕๕๗), หน้า ๘๒.

ปานกลาง ส่วนวัดไร่ขิง อยู่ในระดับมากและระดับการบริหารจัดการของวัดทั้งสองแห่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจัยด้านเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ การประชาสัมพันธ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารวัดของปทุมวันารามราชวรวิหาร และปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ชื่อเสียงของวัด และเจ้าอาวาสและพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารวัดของวัดไร่ขิง

พระมหาชัยทัต ชันธสิกรรม^{๗๐} ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของหลักกิกขุอธิการนิยธรรม ๗ กับการบริหารวัด ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑) หลักกิกขุอธิการนิยธรรม ๗ กับการบริหารวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีการนำมาใช้อยู่ในระดับมาก และการบริหารวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก ๒) ปัจจัยด้านตั้งใจว่าเพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีลยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข ด้านการไม่ลู่อินาจ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) และด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตยมีความสัมพันธ์การบริหารวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๓) ปัญหาและอุปสรรคพบว่า พระสงฆ์บางรูปไม่เห็นความสำคัญในการประชุมพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีการะหน้าที่หลายด้าน มีความเคารพตามลำดับอาวุโส แต่จะให้ความสำคัญกับคำสอนน้อย วัดในเขตบางพลัด มีกฎระเบียบที่ค่อนข้างมาก สำหรับรับพระอาคันตุกะเข้าสังกัต อันเนื่องมาจากมีพระปลอมมากขึ้น จึงวางใจได้ยาก

พระมหาสนอง จำนิตและคณะ^{๗๑} ศึกษาการพัฒนาารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย ๖ หลักการและ ๑๙ แนวทาง ดังนี้ หลักการมี ๖ หลัก ประกอบด้วย ๑) ความตระหนักในหน้าที่ ๒) การเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกล ๓) การดำเนินงานด้านการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง ๔) การสงเคราะห์ประชาชนทุกระดับ ๕) ความเป็นประโยชน์ต่อชีวิตชาตินี้ และ ๖) การแสวงหาและสร้างกัลยาณมิตร ส่วนแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย กำหนดได้ ๑๙ ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ๑) การเปิดใจยอมรับฟังคำสอนของนักปราชญ์อื่นๆ ๒) การสอนแบบบรรยาย ๓) การถามตอบปัญหา ๔) การสนทนากันปราศรัยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ๕) การสอนด้วยทฤษฎี ๔ ส คือ สันติศาสนา สมาทปนา สมุตตเตชนา สัมปหังสนา ๖) การสอนด้วยปาฏิหาริย์ ๓ คือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์และอนุศาสนียปาฏิหาริย์ ๗) การสอนคำสอนที่เป็นแก่นแท้ ๘) การประยุกต์/บูรณาคำสอนขึ้นมาใหม่ ๙) คณะพระธรรมทูต ๑๐) การปฏิรูปและปฏิบัติ ๑๑) การแสดงพระธรรมเทศนา ๑๒) การปรับบุคลิกภาพตัวเองให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น ๑๓) การไปเยี่ยมบ้าน ๑๔) การปลูกปลูกบวชวิญญูกำลังใจ ๑๕) การปฏิบัติแบบเชิงรุก ๑๖)

^{๗๐} พระมหาชัยทัต ชันธสิกรรม, ความสัมพันธ์ของหลักกิกขุอธิการนิยธรรม ๗ กับการบริหารวัด ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร, วารสารเผยแผ่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-ธันวาคม, ๒๕๕๗), หน้า ๕๓.

^{๗๑} พระมหาสนอง จำนิต และคณะ, การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย, วารสารครูศาสตร์, ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน, ๒๕๕๘), หน้า ๔๗ -๖๒.

การเข้าหาผู้นำทางศาสนาการเมืองและเศรษฐกิจ ๑๗) การเจริญสัมพันธไมตรี ๑๘) การใช้ลัทธิแปดและ ๑๙) การที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำและทรงเป็นผู้สนับสนุน

พระมหาอำนาจ มีราคา^{๗๒} ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ผลการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ ผลการศึกษายังพบปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระสงฆ์ยังไม่เข้มแข็งพอ แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง แม้จะมีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต อีกทั้งการขอวีซ่าเพื่อเข้าประเทศ บางประเทศยากมากทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหาร ควรมีการฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ สร้างพลังศรัทธาให้เกิดมีในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในการเดินทางไปเผยแผ่ การพิจารณาพระสงฆ์ที่มีความเหมาะสม ทำงานให้เป็นทีมเพื่อให้เกิดความสุขด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตได้

พระมหาปราโมทย์ มhaviriy (ปีกรม) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชารัตนรังษี (วรัญฑ์ วรัญฑ์) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของพระธรรมทูตมี ๒ ประการ ได้แก่ ๑) คุณสมบัติของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล ประกอบด้วย ๑.๑) คุณสมบัติตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์ ๑.๒) คุณสมบัติพื้นฐาน มีสัปปริสธรรม คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล มีหลักกัลยาณมิตรในความเป็นผู้นำชุมชนให้คำแนะนำสั่งสอน การดำเนินชีวิตด้วยดี และมีหลักการบริหารหรือเมตตาธรรมแก่ทุกคน ๑.๓) คุณสมบัติจำเพาะ ๘ ประการ ได้แก่ รู้จักฟัง พูดให้ผู้อื่นฟัง ไม่ศึกษา มีความจำดี เป็นผู้รู้ชัดแจ้ง สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ ฉลาดในการเป็นผู้นำและไม่ก่อการทะเลาะวิวาท ๒) คุณสมบัติของพระธรรมทูตในปัจจุบัน มี ๔ ประการ ได้แก่ ๒.๑) มีความมั่นใจ คุณค่าความดีงาม ๒.๒) ต้องเข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ๒.๓) มีเทคนิควิธีการสื่อสารเพื่อเข้าถึงปัญหาและความต้องการของบุคคล ๒.๔) มีความมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์พระพุทธศาสนา อุดมคติทำงานของพระราชารัตนรังษีในฐานะพระธรรมทูตมี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักบริหาร คน งาน เวลา วัตถุประสงค์ของ ๒) หลักบริการ เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลชนทุกหมู่เหล่า ๓) หลักบริการ มีความตั้งใจแน่วแน่ทำงานอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา ๔) หลักบริสุทธิ์ การนำหลักธรรมของเถรวาทแบบไทยและวัฒนธรรมไทยไปเผยแผ่ หลักการพระธรรมทูตที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการทำงานประสบ

^{๗๒} พระมหาอำนาจ มีราคา, แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์, วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖๙-๑๗๐.

ผลสำเร็จ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ ๕ ประการ คือ ประโยชน์ ประหยัด ประยุกต์ ประเพณี ประสิทธิภาพ หลักการปฏิบัติงาน ๘ ประการคือ รับงาน วางแผน เตรียมงาน ปฏิบัติงาน ตรวจสอบงาน รายงาน ส่งงาน และเก็บงาน เทคนิควิธีการของพระธรรมทูต เป็นผู้รู้จักประสานความศรัทธาของบุคคลชาติต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระมหาอิศเรศ ฐิตจิตโต^{๗๓} ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมของพระธรรมกถึกเพื่อการพัฒนาชีวิตชาวพุทธในจังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารภาษาธรรม ของพระธรรมกถึก คือ การเข้าหาผู้นำทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติธรรม การบริการชุมชน การใช้วัตถุมงคลต่างๆ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง การสนทนาการบรรยายและตอบปัญหา เป็นปัจจัยที่พาพุทธธรรมไปสู่ชาวบ้าน แต่พระธรรมกถึกใช้ภาษาที่ไม่ลึก หรือภาษาที่เป็นวิชาการมากเกินไป เพื่อให้ผู้ฟังรู้เข้าใจธรรมมากขึ้น

Nirmala Mani Adhikary^{๗๔} ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับ แนวทางการศึกษาการสื่อสารแนวใหม่: มุมมองของเนปาล จากการค้นหาประวัติคร่าวๆของหลักสูตรในมหาวิทยาลัยในภูมิภาคเอเชียใต้หลายแห่งแสดงให้เห็นถึงการรวมเอาแนวความคิดในรูปแบบดั้งเดิมจากศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และอื่น ๆ เข้าไว้ในเนื้อหาหลักสูตร ตัวอย่าง เช่น ทฤษฎี Rasa และทฤษฎีของ Sadharanikaran ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วทั้งมหาวิทยาลัยในภูมิภาคเอเชียใต้ เป็นทฤษฎีการสื่อสารขั้นพื้นฐาน ความสนใจที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับตำราภาษาสันสกฤตแบบดั้งเดิมได้รับความสนใจในการประชุมและการสัมมนาของนักวิชาการด้านการสื่อสารในประเทศเนปาลและอินเดียในปัจจุบัน ความพยายามดังกล่าวยืนยันว่าทฤษฎีการสื่อสารได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์โดยการส่งเสริมทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและสหสาขาวิชาชีพ ในความเป็นจริงกรณีดังกล่าวเป็นแนวโน้มการเตรียมพร้อมของทุนการศึกษาด้านการสื่อสาร การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์อย่างต่อเนื่องได้ปรับระเบียบวินัยในการติดต่อสื่อสารไปไกลกว่า ตะวันตก และนำเสนอระเบียบวาระการประชุมเกี่ยวกับการวางแนวทางใหม่ การสนับสนุนสถาบันและความพยายามอย่างยั่งยืนของสถาบันการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อส่งเสริมการริเริ่มการปรับแนวในสาขาวิชา ขณะนั้นวิสัยทัศน์ในการให้ความสำคัญกับการให้ทุนการศึกษาของประเทศเนปาลและอินเดียและประเทศอื่น ๆ อีกมากมายโดยผ่านสาขาทฤษฎีการสื่อสารอาจกลายเป็นความจริงได้

Abdul Qahar Sarwari^{๗๕} ศึกษาเกี่ยวกับ ทฤษฎีการติดต่อและการประสานงานโดยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบริบทของการสื่อสารในโลกตะวันออก พบว่า การศึกษานี้ได้ประเมินความ

^{๗๓} พระมหาอิศเรศ ฐิตจิตโต, รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมของพระธรรมกถึกเพื่อการพัฒนาชีวิตชาวพุทธในจังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

^{๗๔} Nirmala Mani Adhikary, *Mainstreaming the Re-orientation Approach in Communication Education: Nepal's Perspective*, (Nepa: Kathmandu University, 2018), Abstract.

^{๗๕} Abdul Qahar Sarwari, A conceptual framework based on the Eastern context of communication, Malaysia, *Journal of Language and Communication*, (4-1-2017), p 1-12.

แตกต่างขององค์ประกอบหลักและคุณลักษณะของทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบริบทการสื่อสารทางตะวันตกกับตะวันออก ผลการเรียนรู้ทฤษฎีการสื่อสารที่มีอยู่ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาโดยนักวิชาการชาวตะวันตกและขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรมและการสื่อสารของพวกเขาเอง จากผลการวิจัยเกือบทั้งหมดของงานที่ได้รับการพิจารณาได้ดำเนินการภายใต้แนวทฤษฎีของทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตก การศึกษาครั้งนี้ยังพบความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบหลักและแนวคิดที่นำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างด้านการสื่อสารจากบริบททางตะวันตกไปยังทางตะวันออก การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีใหม่ซึ่งประกอบด้วยสี่ขั้นตอนหลัก คือ การเริ่มต้นการติดต่อ การเจรจาต่อรอง ความรู้ความเข้าใจ และการทำงานร่วมกัน ผลจากการศึกษาครั้งนี้และขั้นตอนที่เสนอขึ้นใหม่อาจช่วยให้บุคคลสามารถปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมและพิจารณาความแตกต่างระหว่างบริบทตะวันตกและตะวันออกของการสื่อสารเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

Pawel Grad^{๗๖} ศึกษาเรื่อง ประเพณีเป็นระบบการสื่อสาร: วิธีการในทางปฏิบัติ พบว่าตามที่เราเห็นความสำคัญของประเพณีในฐานะระบบการสื่อสารมีอยู่ในคำอธิบายทางปรัชญา CST มีโครงสร้างโดยเฉพาะชุดหลักการสื่อสาร: หลักการของข้อมูลมัดทางหลักการดั้งเดิมและหลักการเกี่ยวกับการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเผาผลาญ ทั้งหมดนี้ถูกนำมาใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายก่อนการอภิปรายซึ่งเป็นการรักษาความก้าวหน้าทางจริยธรรมและการสอบถามโดยการสร้างพื้นฐานที่ไม่ต้องมีข้อสงสัยของข้อสันนิษฐานทางวัตถุ ซึ่งพื้นฐานเป็นหลักของหลักคำสอนซึ่งถือว่าเป็นระบบปิดของชุมชนแบบดั้งเดิม การสื่อสารระหว่างชุมชนนี้กับสภาพแวดล้อมภายนอกของสังคมถูกควบคุมโดยกฎของการรวมซึ่งเป็นกฎสำหรับภาษาของการแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างผู้ใช้ใหม่ของ CST และ CST ตรรกะของสิ่งนี้คือหลักที่มีเหตุผลของ CST รับรู้ถึงเสรีภาพในการดำเนินการและความคิดที่เป็นกระบวนการของการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งซึ่งช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์และใช้เหตุผลได้อย่างอิสระโดยคำแนะนำจากหลักคำสอน FCS รับรู้ถึงเสรีภาพในฐานะความสามารถในการใช้เหตุผลตามธรรมชาติในการรับรู้และแสดงออกถึงความต้องการภายในของบุคคล นี่คือนิวตันที่แตกต่างกันมากที่สุดระหว่างกรอบของประเพณีกับกรอบความเป็นเหตุเป็นผลแห่งสมัยใหม่ การแก้ปัญหาของความไม่เห็นด้วยนี้อยู่นอกเหนือขอบเขตของเอกสารฉบับนี้ แต่การพิจารณาช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจข้อสันนิษฐานความแตกต่างของโครงสร้างและค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาทางทฤษฎีของสองกรอบที่สอดคล้องกันนี้

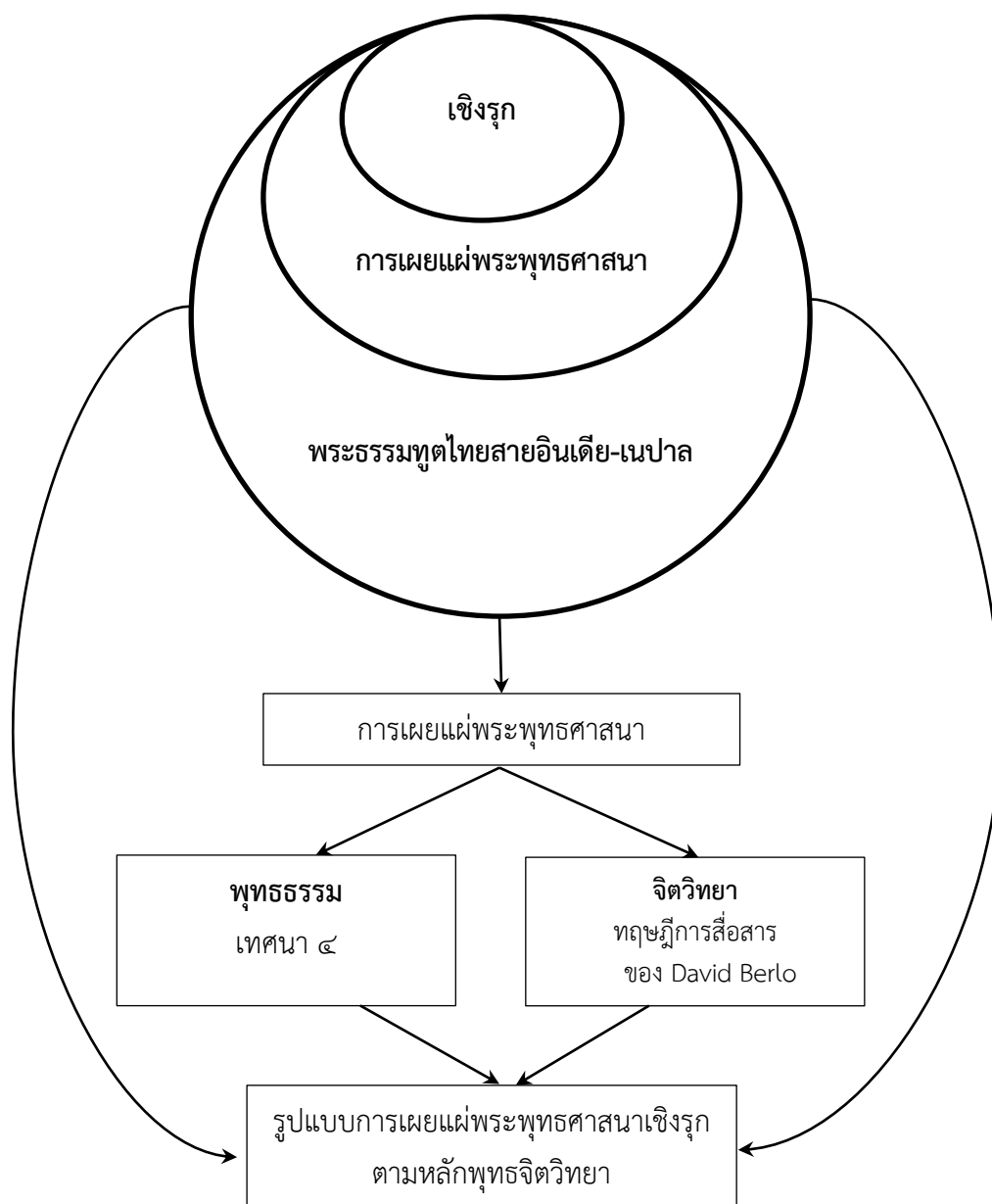
จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาสรุปได้ว่า งานพระธรรมทูตหรืองานเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความสำคัญ และส่งผลต่อวิถีชีวิตชุมชนในทางที่ดี และงานเผยแผ่เชิงรุกมีความจำเป็นต้องปรับให้ทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เนื้อหาของพุทธธรรมยังคงต้องรักษาไว้ให้ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ซึ่งจากการศึกษาสรุปเข้าได้กับ หลักเทศนาวิธี ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ และหลักพระธรรมกถึก และแนวทางในการเผยแผ่ที่มีความจำเพาะสำหรับพื้นที่ คือประเทศอินเดียเนปาล ซึ่งจะต้องประยุกต์ใช้หลักของการทำงานเชิงรุก

^{๗๖} Pawel Grad, Tradition as a Communication System, A Pragmatic Approach, (Internetowy Magazine Filozoficzny Hybris, 2015), p2-4.

เช่น งานเข้าถึงชุมชน ด้วยเทคนิคการสื่อสาร และกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชน ประกอบด้วยการสร้างสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ซึ่งจะนำไปสู่การเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ๒) เพื่อเพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเพื่อให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยที่ผู้วิจัยได้ออกแบบการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การออกแบบเครื่องมือวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒ การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

สำหรับการศึกษาในภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง และมีความถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)^๑ แบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เกี่ยวกับการเผยแผ่ในประเทศอินเดีย-เนปาล จำนวน ๑๗ ท่าน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Measurement Design)

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี ๒ ฉบับ ประกอบด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และประเด็นในการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดของเครื่องมือดังนี้

แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ ๒ คุณลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

สำหรับประเด็นในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย แนวทางในการสนทนากลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อตรวจสอบการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา และเพื่อนำเสนอ

^๑ ชาย โพธิ์สีดา, ศาสตราจารย์และคณบดีแห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๘.

เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้การวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) กำหนดกรอบจากนิยามศัพท์ปฏิบัติการเพื่อสร้างข้อคำถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยยึดกรอบของการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ ตามคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ

๒) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไข

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ ๑ ของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาภาคสนาม ดังนี้

แนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้พัฒนาขึ้นเอง โดยแบ่งแนวคำถามเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล แบ่งลักษณะคำถามเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) แนวคำถามเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และ ๒) แนวคำถามเกี่ยวกับเพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาจากตัวแบบที่ดีของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล

๓.๔.๑ การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยการติดต่อเพื่อขออนุญาตและขอสัมภาษณ์พระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยการใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงแยกแยะและวิเคราะห์ ตลอดจนสังเคราะห์เพื่อนำเสนอสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาจากตัวแบบที่ดี ของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล แสดงรายละเอียดขั้นตอนการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ช่วงการศึกษา	ประเด็นสัมภาษณ์และแนวทางการดำเนินงานวิจัย
ระยะที่ ๑ ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาจากตัวแบบที่ดีของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	๑. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล (สัมภาษณ์, สังเกต) ๒. บทบาทหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล(สัมภาษณ์, สังเกต) ๓. ผลงานของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล (สัมภาษณ์, สังเกต) ๔. ปัญหาและอุปสรรคของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล (สัมภาษณ์, สังเกต) ๕. รูปแบบการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล (สัมภาษณ์, สังเกต) ๖. ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล (สัมภาษณ์, สังเกต)
ระยะที่ ๒ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป	๑. ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด ๒. จัดเตรียมข้อมูล ที่ได้จากการจดบันทึกหรือการสังเกตช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ๓. จัดหมวดหมู่ข้อมูล (category)และทำดัชนีข้อมูล (Indexing) โดยเลือกคำบางคำมาใช้ในการจัดหมวดหมู่และสรุปเป็นประโยคหรือแนวคิด (Concept) ๔. ทำการสรุปข้อมูลเป็นข้อ โดยเขียนข้อสรุปแต่ละเรื่องลดข้อมูลที่ไม่ต้องการออก
ระยะที่ ๓ การนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจัดหมวดหมู่และสรุปเพื่อเตรียมการสังเคราะห์ตามกรอบการวิจัยและสร้างเป็นรูปแบบการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑. ผลการสังเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด ๒. ผลการสังเคราะห์ประกอบการสร้างรูปแบบการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามแนวพุทธจิตวิทยา
ระยะที่ ๔ นำรูปแบบที่สร้างขึ้นนำเสนอที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ก่อนจะสร้างคู่มือเพื่อสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ(Model)	๑. นัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสนทนากลุ่ม Focus group ๒. ดำเนินการสนทนากลุ่ม Focus group ๓. พัฒนารูปแบบ (Model) ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ๔. นำเสนอรูปแบบการเผยแผ่เชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาฉบับสมบูรณ์

๓.๔.๒ การศึกษาภาคสนาม

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเองในการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๑๗ ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) สร้างร่างรูปแบบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล โดยมีรายนามผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ดังต่อไปนี้ รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก

๑. พระธรรมโพธิวงศ์
๒. พระวิเทศโพธิคุณ
๓. พระครูปลัดนิเวศ ชินวโร
๔. พระครูเกษมโพธิวิเทศ
๕. พระครูปริยัติโพธิวิเทศ, ดร.
๖. พระครูสิทธิปริยัติวิเทศ, ดร.
๗. พระครูธรรมธรรmgrานต์ กิตติวิโส
๘. พระครูนิโครธบุญญากร
๙. พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ดร.
๑๐. พระครูปลัดเฉลิมชาติ ชาตวิโร
๑๑. พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ
๑๒. พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, ดร.
๑๓. พระครูอุดมโพธิวิเทศ
๑๔. พระภาณุวัฒน์ ฐิริปัญโญ
๑๕. พระมหานิพนธ์ ญาณวีโร
๑๖. พระศรีโพธิวิเทศ
๑๗. พระครูสังฆรักษ์รังสิต ปญญาเมธี

๓.๔.๓ การจัดสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้กำหนดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” ขึ้นในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๑.๐๐ น. ณ ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย โดยวิธีดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนาด้วยตนเองและกับผู้วิจัย มีการถกประเด็นของการสนทนา มีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนารูปแบบ (Model) ให้มีความสมบูรณ์

มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านอินเดียและพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

๑. พระครูนิโครธบุญญากร, ดร.
๒. พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ดร.
๓. พระครูอุดมโพธิวิเทศ
๔. พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาติวโร
๕. พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป, ดร.
๖. พระครูเกษมโพธิวิเทศ
๗. พระมหานิพนธ์ ญาณวีโร
๘. พระครูธรรมธรรสกรณต์ กิตติวิโส
๙. พระจิรศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์
๑๐. พระไพฑูรย์ สงค์แก้ว, ดร.
๑๑. พระประสพโชค วุฒิสาร.
๑๒. พระจิรพันธ์ บุญยมัต
๑๓. ดร.แมนเหมือน สิริศักดิ์

นอกจากนั้นยังมีพระนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยพาราณสี ได้มาร่วมสังเกตการณ์และวิพากษ์รูปแบบจากประสบการณ์ของการมาอยู่อินเดียเป็นนักศึกษาและทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตไทยด้วยจำนวน ๔ รูป ได้แก่

๑. พระจิตติพันธ์ กิตติวิโส
๒. พระมหาไพฑูรย์ ขาติเมโธ
๓. พระสามารถ สามตฤโก
๔. พระอวิรุทธ์ อาภาธโร

นอกจากพระสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ยังมีฆราวาสที่มีประสบการณ์ในอินเดียหลายปี ติดตามการทำงานของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย-เนปาล อย่างต่อเนื่อง ร่วมวิพากษ์และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในมิติของผู้ได้รับผลจากการเผยแผ่ของพระธรรมทูต

๑. คุณกจิกรินทร์ ผิวแดง
๒. คุณกาญจนา แซ่ตั้ง
๓. คุณภมร เซวน์แหลม
๔. คุณสุวิทย์ ฝ่ายสงค์
๕. คุณปณิชา ปัตตายุโส

รวมผู้เข้าร่วมในการจัดสนทนากลุ่ม ทั้งสิ้นจำนวน ๒๒ รูป/คน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Design)

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนาม (Field Study) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จึงได้นำข้อมูลทั้งหมดนั้น นำสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) ในการสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ๒) เพื่อเพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย ๑) ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ๒) ผลการสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก และ ๓) ผลการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงได้ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการศึกษารูปแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดูการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เกี่ยวกับคุณลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย และเนปาล เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลว่ามีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง ทำให้ทราบว่า การปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลนั้นมีความยากลำบากและต้องเผชิญกับปัญหามากมายทั้งสภาพภูมิอากาศที่มีความร้อนสูงและหนาวจัด จึงเป็นอุปสรรคที่ยากต่อการแก้ไข พร้อมทั้งการทำงานกับคนอินเดียที่มีความยากลำบากด้วยเงื่อนไขทั้งในข้อกฎหมายและความคิดความรู้สึกของคนอินเดียที่ยังไม่เข้าใจและไม่เปิดใจให้พระธรรมทูตไทย

การปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล จากการศึกษาในพื้นที่จริงและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกพบว่า มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ (๑) การสื่อสาร เพื่อการทำความเข้าใจกับชาวไทยที่เดินทางไปแสวงบุญในประเทศอินเดียเนปาล ตามพุทธสถานอันเป็นสังเวชนียสถานทั้ง ๔ (๒) การสื่อสารระหว่างชาวพุทธนานาชาติ ที่เป็นเครือข่ายชาวพุทธในอินเดีย เช่น พระสงฆ์เมียนมาร์ พระสงฆ์ศรีลังกา พระสงฆ์เนปาลและองค์กรพระพุทธรุทธศาสนานานาชาติ (๔) การสื่อสารกับชาวอินเดียที่เป็นประชาชนท้องถิ่น โดยพระธรรมทูตจะต้องสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้น การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่พระธรรมทูตใช้ประกอบการประกาศพระพุทธศาสนาให้กลับคืนสู่พุทธภูมิ (๕) สื่อสารกลับประเทศไทย เพื่อให้คณะสงฆ์และประชาชนชาวไทยได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและการทำหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยในอินเดียและเนปาล

“ในลักษณะของการสื่อสารและการสื่อให้สังคมยอมรับและเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา และการนำวัฒนธรรมสู่สายตาอารยประเทศ”^๑

“มีแต่ผลกระทบทางบวก เพราะศาสนาพุทธแต่ละประเทศชาวพุทธต่างมีความร่วมมือกันในการเผยแผ่ เป็นภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมการเผยแผ่ในอินเดีย สัมพันธไมตรีที่ดียิ่งของทั้ง ๒ ชนชาติ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นส่วนดีเยี่ยมในการเชื่อมความสัมพันธ์ได้ความสามัคคีของชาติ ได้ความไว้วางใจความใกล้ชิดสนิทสนมแนบแน่น ใช้การสื่อสารผ่านการบรรยาย การเข้าร่วมกิจกรรม การประชุมสัมมนา ผลสำเร็จที่เห็นเด่นชัดคือเราสามารถทำให้รัฐบาลอินเดียเข้าใจวัฒนธรรมไทย เข้าใจพระสงฆ์และยอมรับได้สนิทใจ”^๒

“การติดต่อที่เป็นระบบ ที่มีผู้บริหารเป็นศูนย์กลางรับนโยบาย และขับเคลื่อนอาศัยความมีประสิทธิภาพพัฒนางาน พร้อมทั้งอาศัย ไอที เข้ามาเป็นตัวช่วยในการติดต่อ เพื่อความสะดวกและได้ผลเร็ว”^๓

“การติดต่อกับสถานที่ราชการ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของประเทศอินเดีย เนปาล เพื่อให้เขาเห็น และเป็นที่พึงให้เขาอยู่ หัวใจที่สำคัญของพระธรรมทูตคือภาษา ต้องได้ภาษาอังกฤษ และส่วนหนึ่งที่จะเข้าถึงที่ดีคือภาษาท้องถิ่น”^๔

“พระธรรมทูต มีบทบาทในการกระจายข้อมูลความรู้และภารกิจของพระธรรมทูตด้วยการปฏิบัติงานจริง จึงนำไปสู่การ สื่อสารงาน ที่สามารถเข้าถึง ภารกิจและการนำเสนอสู่สังคมในวงกว้างขึ้น”^๕

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ถึงการสื่อสารของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เป็นไปด้วยวัตถุประสงค์หลักคือ ให้เกิดความเข้าใจชัดเจน ให้มีความมั่นใจเชื่อมั่น และจงใจให้เกิดศรัทธาต่อพระธรรมทูตและพระพุทธศาสนา สานสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งต่อชาวพุทธนานาชาติและคนอินเดียท้องถิ่นจนถึงระดับรัฐบาลอินเดีย เกิดความสันติสุขร่วมกัน มีความร่าเริงเกิดบรรยากาศที่ดีต่อกัน และมีการสร้างสรรค์กิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

^๑ สัมภาษณ์ พระภาณุวัฒน์ ฐิริปัญญา, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูอุดมโพธิวิเทศ, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระมหานิพนธ์ ญาณวิโร, ๗ เมษายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระภาณุวัฒน์ ฐิริปัญญา, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

การเผยแผ่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

- สร้างความเข้าใจชัดเจน
- สร้างความเข้าใจ
- สานสัมพันธ์ภาพที่ดี
- สร้างความศรัทธาเชื่อมั่น
- สร้างบรรยากาศแห่งสันติภาพ
- จูงใจให้เกิดศรัทธา
- ชุมชนกล้าที่จะปฏิสัมพันธ์ด้วย
- เกิดทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ไทย
- ลดอคติช่องว่างทางศาสนา
- ส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน

ภาพที่ ๔.๑ การเผยแผ่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

๔.๑.๑ รูปแบบการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นด้วยงานสังคมสงเคราะห์

การศึกษากระบวนการทำงานของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ทำให้ทราบว่าพระสงฆ์ที่ได้ ยึดตามหลักพุทธพจน์ที่ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัมพหุชนหิตาย พหุชนสุขाय โลกานุกมปาย หลักการนี้เลยที่เราทำ เพื่อประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ”^๖ ซึ่งพระธรรมทูตที่ให้ข้อมูลสำคัญทุกรูปได้ถือเป็นหลักการและวิธีการในการขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียเนปาล จากผลการสัมภาษณ์และลงศึกษาในพื้นที่พบว่า พระธรรมทูตได้เริ่มดำเนินงานด้วยการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนคนอินเดีย ด้วยการแบ่งปันโดยไม่แยกชั้นวรรณะหรือความเชื่อทางศาสนา พระธรรมทูตส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า การที่ไปสร้างประโยชน์ให้กับคนท้องถิ่น เป็นคำตอบที่ดีมากกว่าจะอธิบายให้ฟัง แต่เป็นการทำให้เขาได้เห็นและสัมผัสถึง แนวทางการทำงานของพระสงฆ์ไทย เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ และเป็นสะพานเชื่อมโยงสู่การสื่อสารและร่วมมือพูดคุยเรื่องอื่นๆ ได้มากขึ้น คุญเรื่องความคิดความเชื่อและทำความเข้าใจกันมากขึ้น จนเป็นผลทำให้ชุมชนให้ความสำคัญกับพระไทย และรู้จักวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อกิจกรรมต่างก็มีส่วนร่วมในด้านต่างๆ มากขึ้น กระบวนการที่สำคัญนั้นก็คือ งานศาสนสงเคราะห์ และการช่วยเหลือสังคม ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ใช้รูปแบบการเผยแผ่ตามหลักแนวคิดของหัวหน้าพระธรรมทูตแต่ละรุ่น นำมาปรับใช้ตามลักษณะงานให้เข้ากับชุมชน สังคมอินเดีย ต้องรู้ปัญหาและความต้องการของเขา และนำสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าไปสู่ชุมชน เช่น การนำจัดสังคมสงเคราะห์”^๗

“กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดียนั้นจะต้องใช้หลักธรรมข้อสังคหวัตถุ ๔ ประการ ในเมื่อต้องการเผยแผ่ เพราะเราไปเผยแผ่ในดงของขอลาน ชาวบ้านยังมีความลำบากอยู่ จึงจำเป็นต้องมีกุศโลบายในการเผยแผ่โดยการให้ศาสนสงเคราะห์แก่ชาวบ้านก่อน”^๘

^๖ สัมภาษณ์ พระศรีโพธิวิเทศ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูปลัดนิเวศ, ๗ เมษายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรสงกรานต์ กิตติวิโส, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

“ไม่รอให้เขาเข้ามา แต่เราต้องเข้าหาสนับสนุนจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษา สถานพยาบาล เข้าใจเข้าถึงพัฒนาชุมชนให้มีความร่วมมือ”^๙

“ในลักษณะของการกระตุ้นให้คนในสังคมมีภาวะสุขภาพ สาธารณูปโภค บริโภคที่ดี ในลักษณะของการสื่อสารและการสื่อให้สังคมยอมรับและเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและการนำวัฒนธรรมสู่สายตารายประเทศ”^{๑๐}

“การส่งเสริมกิจกรรมพระพุทธศาสนาตามสถานที่และรัฐต่างๆ ที่มีพื้นฐานนับถือศาสนาพุทธอยู่แล้วให้เข้าใจ เข้าถึงพุทธศาสนา ด้วยการลงมือลงแรงทำด้วยการลงพื้นที่ร่วมมือกับข้าราชการไทยและท้องถิ่น”^{๑๑}

“การทำงานช่วยเหลือสังคม ทำให้เห็นถึงประโยชน์ที่เขาได้รับจากพระธรรมทูต ด้วยงานสังคมสงเคราะห์ ทำให้เข้าใจในพระสงฆ์ดังดูเขาเข้ามาหาเราและถ่ายทอดธรรมะของพระพุทธเจ้าให้เขาได้รับฟัง”^{๑๒}

“ได้รับความร่วมมือจากชุมชน สังคม และรัฐบาลอินเดีย เช่น เราจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาจะมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับคณะสงฆ์ สมัยก่อนในเนปาล พระพุทธศาสนายังไม่ค่อยเปิดเผยเท่าไร เมื่อมีพระธรรมทูตเข้ามาทำให้เนปาล ประชาชนที่นับถือพุทธศาสนากล้าที่จะแสดงออก และกล้าเข้าร่วมกิจกรรมประกาศตนได้ชัดเจนว่าตนเองเป็นพุทธ”^{๑๓}

การเข้าถึงชุมชนโดยใช้การแบ่งปันและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่น เป็นวิธีการที่ทำให้พระสงฆ์ไทยได้รับความเชื่อถือจากชุมชนและรัฐบาลท้องถิ่น และใช้กิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมนี้เองเป็นเหตุนำไปสู่การพูดคุยและทำความเข้าใจในกรณีต่างๆ และสร้างความไว้วางใจกัน พัฒนาศู่การสร้างความสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน สะท้อนให้เห็นจากการได้รับความร่วมมือจากชุมชนและรัฐบาลท้องถิ่นมากขึ้นเมื่อทางพระสงฆ์ไทยจัดกิจกรรมต่างๆ การให้วัตถุสิ่งของบางประการนำไปสู่การเข้าถึงชุมชนได้และเปิดโอกาสให้พระธรรมทูตได้แสดงบทบาทต่อชุมชนอินเดียให้เกิดความคุ้นเคยกัน เช่น การช่วยเหลือให้เครื่องกีฬา อุปกรณ์การเรียน หรือแม้แต่การให้การศึกษาสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ผ้าห่มยามฤดูหนาว กระบวนการเหล่านี้เป็นเหมือนใบเบิกทางสู่การเข้าไปใกล้ชิดกันระหว่างพระไทยและคนอินเดียเนปาล

^๙ สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระภาณุวัฒน์ ฐิริปัญโญ, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหานันท ญาณวีโร, ๗ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระศรีโพธิวิเทศ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระศรีโพธิวิเทศ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๒ การลงพื้นที่ช่วยเหลือสังคมของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ร่วมในกิจกรรมงานศาสนสงเคราะห์ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล พบว่า กระบวนการดังกล่าวสร้างโอกาสให้พระธรรมทูตไทยได้เข้าถึงคนอินเดียมากยิ่งขึ้น สร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน เพราะเป็นการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน พระธรรมทูตไม่พยายามที่จะดึงมวลชนคนศาสนาอื่นเข้ามานับถือพุทธศาสนาแต่เป็นการสร้างพื้นที่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น ส่วนเรื่องศาสนานั้นจะเป็นการพูดคุยในอีกระดับต่อไป

ภาพที่ ๔.๓ พระธรรมทูตร่วมงานกีฬากับราชการท้องถิ่นอินเดีย

การมอบสิ่งของเพื่อการช่วยเหลือ ถือเป็นการแบ่งปัน ซึ่งบางครั้งคนอินเดียบางกลุ่มไม่ได้เดือนร้อนเรื่องปัจจัย ๔ แต่การให้ ถือเป็นการแบ่งปันฉันทมิตร เป็นการแสดงออกถึงน้ำใจไมตรีที่มี

ต่อกัน พร้อมกันนั้นถือเป็นการสร้างโอกาสให้พระธรรมทูตได้มีช่องทางในการเข้าถึงชุมชนอินเดียให้ได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

สรุป รูปแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตใช้งานสังคมสงเคราะห์หรือ ศาสนสงเคราะห์ เป็นแนวทางในการเข้าถึงชุมชนคนอินเดียในทุกระดับ การให้และการแบ่งปัน สร้างบรรยากาศเป็น กัลยาณมิตร สานสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน ทำให้คนอินเดียมีทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ไทย และพระใน พระพุทธศาสนา เป็นพุทธวิธีที่ดีถึงคนอินเดียให้เข้ามาหาพระธรรมทูต นำไปสู่การพูดคุยเพื่อความ เข้าใจกันและกันในระดับที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นต่อไป รวมถึงมีโอกาสที่จะได้อธิบายให้คนอินเดียได้เข้าใจ พระสงฆ์ไทยและพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

รูปแบบการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นด้วยงานสังคมสงเคราะห์

- แบ่งปัน สนับสนุนปัจจัย ๔
- งานสังคมสงเคราะห์
- การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่น
- การให้การช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- สนับสนุนสาธารณูปโภค

ภาพที่ ๔.๔ รูปแบบการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นด้วยงานสังคมสงเคราะห์

นอกจากการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นด้วยการให้แล้ว หน้าที่สำคัญของพระ ธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ยังให้การต้อนรับคณะผู้แสวงบุญจากทั่วโลกที่จะเดินทางไปอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทย ที่เดินทางไปศึกษาและปฏิบัติธรรมในประเทศอินเดียตามพุทธสถาน ๔ สังเวชนียสถาน มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี การสร้างวัดไทยในอินเดียถือเป็นสิ่งที่ช่วยให้ชาวพุทธไทยมี ความสะดวกสบายมากขึ้นในการเดินทาง เพราะคนไทยไม่คุ้นเคยทั้งสภาพอากาศ อาหารและการ เดินทางในอินเดีย บางครั้งจะมีอุปสรรคและเกิดเหตุไม่คาดคิดได้ตลอดเวลา เมื่อมีวัดไทยและพระ ธรรมทูตที่พร้อมให้การช่วยเหลือก็สามารถที่จะบรรเทาความเดือนร้อนหรือแก้ไขปัญหาได้อย่าง ทันท่วงทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น ทำให้คณะผู้แสวงบุญมีความมั่นใจ และอุ่นใจในการเดินทาง มากยิ่งขึ้น

๔.๑.๒ ด้านการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดีย ในทุกๆ กระบวนการจะต้องทำการสื่อสารเพื่อให้ เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าในพระรัตนตรัย การเดินทางมาเพื่อแสวงบุญจึงแตกต่างจากการไป เทียวทัศนศึกษาทั่วไป ซึ่ง พระครูนิโครธบุญญากร^{๑๔} สะท้อนหลักการสำคัญของการสื่อสารที่พระ ธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาลใช้ สรุปได้ดังนี้ (๑) อุปกรณ์ก้าวหน้า คือ การใช้เครื่องมือสื่อสารที่มีอยู่ ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพสมกับศักยภาพของเครื่องมือ เพราะมีความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารให้ถึง

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูนิโครธบุญญากร, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มคนที่มีความหลากหลาย ง่ายและรวดเร็ว (๒) ภาษาเข้าใจง่าย เพราะพื้นฐานของคนแตกต่างกัน พระธรรมทูตจะไม่ใช้คำยากเพื่อแสดงภูมิรู้ของตัวเองเท่านั้น แต่การสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิธรรมของตัวพระธรรมทูตเอง (๓) เป้าหมายชัดเจน ทุกครั้งที่มีการสื่อสารจะต้องมีเป้าหมายชัดเจนว่า สื่ออะไร อย่างไร เพื่ออะไร ให้ตรงเป้าหมาย และถ้าเป้าหมายไม่ชัดเจน การสื่อสารก็จะขาดแก่น อย่างที่เขาเรียกว่า “น้ำท่วมทุ่ง” (๔) เน้นกลุ่มเผยแพร่ พระธรรมทูตต้องทำการสื่อสารกับกลุ่มที่สามารถสานต่องานได้หรือ สร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เข้าถึงกลุ่มคนทุกชนชั้น (๕) รู้แท้ในหลักธรรม เป็นหัวใจหลักของพระธรรมทูตที่จะต้องมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีรู้แท้ก็เผยแพร่ได้ชัดเจนและประยุกต์ได้กับคนทั้งหลาย

การศึกษาจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ทำการสื่อสารกับคน ๒ กลุ่มหลัก (๑) กลุ่มคนอินเดียและนานาชาติ (๒) กลุ่มคนไทย แต่ทั้งสองกลุ่มนั้นแนวทางการสื่อสารไม่ได้แตกต่างกัน คือใช้เครื่องมือการสื่อสารสำคัญ ก็คือตัวพระธรรมทูตเอง อย่างที่ท่านพระศรีโพธิวิเทศ^{๑๕} ได้กล่าวว่า “คุณลักษณะที่เด่นที่สุดคือ เรื่องของวินัย ไม่ว่าจะเป็นการห่อผ้า การเดินทางเหิรอะไร ถ้าเข้าไปในชุมชน เขาจะสังเกตออกเลยว่า รูปไหน เป็นพระไทย พระพม่า พระกัมพูชา ถ้ายังไม่ได้พูดคุยก็จะแยกเราออกได้เลยด้วยจริยาวัตรของพระธรรมทูตไทย” สะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสารของพระธรรมทูตเริ่มต้นตั้งแต่แรกพบ สามารถที่จะสร้างสารสื่อให้คนท้องถิ่นได้เห็นและเข้าใจตลอดจนมีมุมมองต่อพระสงฆ์ไทย ที่แตกต่างออกไปจากสงฆ์ประเทศอื่น จึงถือว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ส่วนการสื่อสารให้คนท้องถิ่นเข้าใจนั้น นอกจากนั้นการใช้เครื่องมือสื่อสารที่เป็นอุปกรณ์เทคโนโลยี ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“สื่อสารผ่านเทคโนโลยี และการเชื่อมสัมพันธ์ผ่านการบรรยาย การเข้าร่วมกิจกรรม การประชุมสัมมนา ผลสำเร็จที่เห็นเด่นชัดคือเราสามารถทำให้รัฐบาลอินเดียเข้าใจวัฒนธรรมไทย เข้าใจพระสงฆ์และยอมรับได้คนอินเดียเข้าง่าย แต่ต้องเข้าถึง ภาษาฮินดีเป็นหัวใจสำคัญถ้าเราได้ภาษาก็จะเข้าถึงคนอินเดียได้ง่าย”^{๑๖}

“เทคโนโลยีเป็นสำคัญในการเผยแพร่ของพระธรรมทูต เพราะเยาวชนรุ่นใหม่ ใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสาร เพื่อให้เข้าถึงจุดเป้าหมายจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ตามเชิงรุก เพื่อให้เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”^{๑๗}

“๑. ผ่านโลกโซเชียลเน็ตเวิร์ค เพราะอยู่ต่างบ้านต่างเมือง จากนั้นสื่อโซเชียลจะนำไปสู่การเผยแพร่ในสื่อตีพิมพ์ สื่อวิทยุ และ สื่อโทรทัศน์ ตามลำดับ ๒. ผ่านการบอกปากต่อปาก ของผู้ที่มาเยือนแดนพุทธภูมิ”^{๑๘}

^{๑๕} พระศรีโพธิวิเทศ, สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} พระครูปลัดนิเวศ, สัมภาษณ์, วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} พระครูธรรมธรรmgrานต์ กิตติวิโส, สัมภาษณ์, วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาติโว, สัมภาษณ์, วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่า เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร สำหรับงานพระธรรมทูตไทย สายอินเดียเนปาลมีความสำคัญ และถูกนำมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมาก เพราะสามารถเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกับรัฐบาลและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เป็นช่องทางในการสื่อสารประสานงานถึงกันได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญคือคนรุ่นใหม่เข้าถึงได้ง่าย ซึ่งไม่ใช่แค่สำหรับคนอินเดียเท่านั้นแต่สำหรับคนไทย พระธรรมทูตก็ผลิตสารเพื่อที่จะสื่อผ่านช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ่านช่องทางการสื่อสารด้วยสื่อออนไลน์ ส่งผลให้การสื่อสารเชื่อมโยงกันระหว่างพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาลกับคนทั่วไปนั้นได้เข้าถึงและรวดเร็วอย่างมาก งานของพระธรรมทูตจึงสมกับที่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยงการเผยแผ่งานพระพุทธศาสนา ให้เข้าถึงคนท้องถิ่นและเผยแผ่หลักธรรมพร้อมด้วยศิลปวัฒนธรรมไทยสู่นานาชาติ

“เป็นหน่วยที่ช่วยเชื่อมประสานการเผยแผ่และการเข้าพระรัตนตรัย มีบทบาทในการเป็นตัวแทนในการรักษาและสื่อสารเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กับชุมชนท้องถิ่น และเผยแผ่ศิลปวัฒนธรรมสู่นานาชาติ”^{๑๙}

“มีลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นธรรมกถึก เข้าใจในสถานการณ์ในปัจจุบันและสามารถแก้ไขได้รอบคอบ สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์และอธิบายได้ดี รู้สถานการณ์ รู้เหตุรู้ผล เท้าทันเหตุการณ์ ว่องไว ปรับใช้สื่อปัจจุบันได้เหมาะสม เข้าถึง สามารถอ้างอิงหลักธรรมในการสื่อสารเหมาะสม เหมาะกับการรับรู้ของคนทั่วไป”^{๒๐}

“คุณลักษณะของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรักในการเผยแผ่เป็นประการแรก จะต้องอดทนต่อความยากลำบาก ทั้งอาหาร อารมณ์ อากาศ ในประเทศอินเดีย จะต้องประกอบด้วยสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาด ในการนำธรรมะของพระพุทธเจ้าไปเผยแผ่”^{๒๑}

“พระธรรมทูตต้องมีใจรัก ความอดทน และเสียสละ มีภูมิรู้ความสามารถในการสื่อสารนำหลักธรรมเข้าหาชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน ประสานงานกับทางเจ้าหน้บ้านเมือง เน้นติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้ที่บ้านเมือง ร่วมกิจกรรมกับชุมชน และเชิญเขาเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางวัดเป็นประจำ การสื่อสารก็จะเข้าใจกันเรียนรู้ร่วมกันก็จะเชื่อมสัมพันธ์มิตรกัน”^{๒๒}

จากข้อมูลที่ได้รับทำให้ทราบว่า พระธรรมทูตสื่อสารผ่านเวทีและโอกาสต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีกับชุมชนท้องถิ่น ด้วยคุณสมบัติที่สามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนแจ่มแจ้งได้ด้วยทักษะและความรู้ที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนมา พร้อมทั้งบุคลิกลักษณะที่เป็นที่เคารพน่าเลื่อมใส เป็น

^{๑๙} พระภาณุวัฒน์ ฐิริปัญญา, สัมภาษณ์, วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} พระครูเกษมโพธิวิเทศ, สัมภาษณ์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} พระครูธรรมธรรmgrานต์ กิตติวิโส, สัมภาษณ์, วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

กันเองเข้าถึงง่าย ขณะเดียวกันเนื้อหาที่สื่อสารออกไป มีขั้นตอนตามลำดับกลุ่มเป้าหมาย สร้างเนื้อหาที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งสื่อสารออกไปบนพื้นฐานของหลักการอย่างมีเหตุมีผล ด้วยความตั้งใจให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อลาภสรรเสริญหรือสินจ้าง ที่สำคัญคือ พระธรรมทูตไทยไม่เบียดเบียนใคร การสื่อสารก็เพื่อสร้างความเข้าใจไม่ให้เกิดข้อพิพาทผู้อื่น แต่ต้องสร้างสันติและความเชื่อมั่นกันและกัน ไม่ใช่ต่อคนอื่นเดียวนะเนปาลเท่านั้น แต่การสื่อสารกับฆราวาสที่มาแสวงบุญที่อินเดียเนปาลด้วยเช่นเดียวกัน พระธรรมทูตไทยได้นำทักษะที่ฝึกฝนมาเป็นอย่างดี อธิบายบรรยายให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธเจ้าทำให้คนที่ได้ฟังเกิดความเข้าใจ และมีความศรัทธาเพิ่มมากขึ้น

“ใช้พระสงฆ์ที่ถูกฝึกมาอย่างดีแล้วเป็นผู้ชี้ทิศทาง นำศรัทธา บรรยาย บ่งชี้ เรื่องราวในพุทธสถานให้เชื่อมโยงถึงพุทธธรรมเป็นงานที่สามารถเปลี่ยนคนจากไม่มีศรัทธาให้เกิดศรัทธา จากที่มีศรัทธาอยู่แล้วให้ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้นได้”^{๒๓}

“ผู้เดินทางมาสู่สังเวชนียสถาน มักจะใช้เวลา ๓-๔ วัน ในการแสวงบุญตามจุดต่างๆ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยง พระธรรมทูต ที่เป็นพระธรรมวิทยากร ได้เข้าไปดูแลในส่วนของการประทับประคองจิตใจ โดยช่วงต้น พระธรรมวิทยากร จะใช้การบอกเล่าถึงพุทธประวัติที่เกี่ยวข้องกับพุทธสถาน เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เดินทางมา ช่วงกลาง เริ่มไขเข้าสู่ประตูแห่งธรรมะในบทต่างๆ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นเรื่องใกล้ตัว หรือ เป็นข้อสงสัยของผู้มาเยือนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้มาเยือนมีความอบอุ่นต่อพระรัตนตรัยให้ยิ่งขึ้น และ ช่วงปลาย รูปการกล่อมเกล่าให้ธรรมะที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิต และการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้มาเยือนได้ฝังรากแก้วแห่งความเป็นอุบาสก อุบาสิกา ที่สามารถนำไปต่อยอดจนกลายเป็นกำลังของพระพุทธศาสนาต่อไป”^{๒๔}

ตามที่ผู้วิจัยได้รับข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ทำให้ค้นพบว่า พระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ได้ทำหน้าที่บรรยาย และนำเรียนรู้ตามพุทธสถานต่างๆ นั้น ทำให้ผู้ที่เดินทางมา ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่ได้ฟัง และมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ในสิ่งที่ตนเองเคยได้เรียนรู้มาบ้างแล้ว ซึ่งอาจจะมีความสงสัยอยู่บ้าง แต่ก็มากระจ่างแจ้งด้วยพระธรรมทูตได้สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนาให้กับ ผู้ที่มาแสวงบุญ สามารถเปลี่ยนคนจากไม่มีศรัทธาให้เกิดศรัทธา สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เดินทางมา พร้อมทั้งการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น สามารถนำไปต่อยอด ให้เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์พระพุทธศาสนาด้วยเช่นเดียวกัน ทำให้จิตใจของผู้ที่มาแสวงบุญเกิดความปลื้ม ปิติยินดี มีความผ่องใส

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาติวโร, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาติวโร, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่

- ใช้เทคโนโลยี
- เนื้อหาชัดเจน
- ใช้เวทีการสัมมนาและบรรยาย
- สร้างแรงบันดาลใจในธรรมะ
- ใช้การพูดคุยสนทนา
- เกิดความสนใจจิตใจผ่องใส
- สื่อสารชัดเจนตามลำดับ
- เกิดความกล้ามั่นใจในความเป็นพุทธมากขึ้น
- ทำให้เกิดศรัทธา และมีความเข้าใจมากขึ้น
- เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในใจของผู้แสวงบุญ
- เป็นที่รักเคารพแก่คนทั่วไป
- สร้างความสุขสันติ
- มีความสุขเบิกบานใจสุขภาพจิตดี

ภาพที่ ๔.๕ การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่

ภาพที่ ๔.๖ แสดงการสื่อสารด้วยปิยวาจาของพระธรรมทูต

การลงพื้นที่เพื่อทำวิจัย ปรากฏการณ์ที่เด่นชัดระหว่างพระธรรมทูตไทยและชุมชนท้องถิ่นอินเดีย มีความใกล้ชิดกันมาก ความสัมพันธ์อันดีนี้เป็นผลมาจากการทำงานของพระธรรมทูต ที่แสดงให้คนอินเดียได้เห็นและมีความเชื่อมั่นใจพระสงฆ์ไทย จึงให้ความเคารพ และปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมกิจการงานพระธรรมทูตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เคยเกิดกรณีที่คนไทยไม่เข้าใจวัฒนธรรมของคนอินเดียที่มีความเคารพในสัตว์บางชนิด ไม่กินไม่ทำร้าย แต่ช่างคนไทยเห็นแล้วจับมาทำเป็นอาหาร สร้างความไม่พอใจให้กับคนอินเดียจนเจ้าหน้าที่จับไป พระธรรมทูตไทยจึงต้องไปเจรจาต่อรอง ทำให้ผ่านพ้นวิกฤตินั้นไปได้ด้วยดี การสื่อสารของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล จะต้องเป็นไปบนพื้นฐานของความเข้าใจบริบทท้องถิ่น และใส่ใจรายละเอียดด้วยความคิด ความเชื่อเป็นอย่างมาก แต่เมื่อแสดงให้เห็นถึงความจริงใจแล้ว วิธีปฏิบัติต่อกันก็มีความเรียบง่ายราบรื่น

๔.๑.๓ ด้านประพัตินให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ไทยหรือพระธรรมทูตไทย ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากคนท้องถิ่น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเข้าไปในพื้นที่ของพระธรรมทูตไทยนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์ เหมือนผึ้งเข้าไปตอมน้ำหวานโดยไม่ทำลายเกสรแต่ยังช่วยผสมเกสรให้ดอกไม้ด้วย พระธรรมทูตไทย เข้ามาในพื้นที่ก็สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ระยะเวลาที่ผ่านร้อนหนาวไปด้วยกันแสดงให้เห็นถึงความจริงใจและมุ่งมั่นของพระสงฆ์ไทย จากรุ่นสู่รุ่นสานต่อกันเหมือนสายน้ำ ทำให้งานพระธรรมทูตไทยในอินเดียมีความก้าวหน้าไปอย่างมาก

“ตั้งแต่หัวหน้าพระธรรมทูตรุ่นแรกจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาบทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่เป็นไปได้ดีตามสมควร ทำให้เกิดการรับรู้ในมิติต่างๆ มากขึ้นยิ่งในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาองค์รวมมากขึ้น ทั้งด้านศาสนวัตถุ บุคคลมีผลให้เกิดความเข้าใจ และเป็นที่ยอมรับบุคลากรทางศาสนาเป็นที่ยอมรับ สามารถให้ความรู้พัฒนาให้เกิดเป็นความสามัคคี”^{๒๕}

“เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ของรัฐ และกิจกรรมที่เชิญไปร่วม ต้องเข้าร่วมและไปร่วมทุกครั้ง เพื่อซื้อใจเขาว่าเราให้ความสำคัญ เช่น เขาเชิญไปร่วมกิจกรรมสถานที่เลี้ยงเด็กกำพร้า เราต้องแสดงออกให้เห็นว่าเราไม่รังเกียจ ว่าเรามีเมตตาต่อเขาอย่างจริงใจ”^{๒๖}

“สิ่งที่ได้กลับมาเมื่อเราเข้าร่วมกิจกรรมของเขา นั่นคือความช่วยเหลือจากชุมชนจากรัฐบาล เมื่อเรามีปัญหาเขาพร้อมที่จะช่วยเหลือเรา เพราะเราได้ผูกมิตรเอาไว้อย่างดี เขารู้จักพระมากขึ้น เราสร้างประโยชน์ให้เขาเห็นว่าพระธรรมทูตมาเผยแผ่ สร้างประโยชน์ให้ประเทศเขา ชุมชนไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ แต่เราได้ใจเขาที่ยึดถือหลักธรรม เขาใส่บาตร เขาฟังเทศน์ เขามากกราบไหว้ แค่นี้ก็ถือว่ามีใจเป็นพุทธ ถึงแม้บัตรประชาชนเขาจะเป็นศาสนาอื่นก็ตาม”^{๒๗}

^{๒๕} พระครูเกษมโพธิวิเทศ, สัมภาษณ์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

“เป็นผู้ที่ต้องเสียสละมาก เพราะความสะดวกสบายไม่มีความเอื้ออำนวย ต้องกล้าที่จะแสดงออก มีความอดทนต่อภาวะต่างๆ ในอินเดีย”^{๒๘}

“สร้างวัดไทยให้เป็นเอกลักษณ์ในต่างแดน เพื่อเป็นจุดเผยแพร่ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาแบบไทยๆ นำเสนอศิลปะแบบวัดไทย และการต้อนรับผู้มาเยือนด้วยเอกลักษณ์ไทยการมีวัดไทยและพระธรรมทูตทำให้อินเดียในบริเวณใกล้เคียงมี เศรษฐกิจที่ดีขึ้นการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างมาก เช่น วัดไทยพุทธคยา เพราะวัดไทยพุทธคยาขณะนี้เปรียบเสมือนศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ”^{๒๙}

การที่รัฐบาลไทยได้สร้างวัดไทยพุทธคยาขึ้น ถือเป็นการสร้างวัดไทยให้เป็นเอกลักษณ์ในต่างแดน เพื่อเป็นจุดเผยแพร่ศูนย์กลางพระพุทธศาสนา เมื่อเรามีปัญหาเขาพร้อมที่จะช่วยเหลือเรา เพราะเราได้ผูกมิตรเอาไว้อย่างดี เขารู้จักพระมากขึ้น เราสร้างประโยชน์ให้เขาเห็นว่าพระธรรมทูตมาเผยแพร่ สร้างประโยชน์ให้ประเทศเขา เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ของรัฐ และกิจกรรมที่เชิญไปร่วม เขาเชิญไปร่วมกิจกรรมสถานที่เลี้ยงเด็กกำพร้า เราต้องแสดงออกให้เห็นว่าเราไม่รังเกียจ ว่าเรามีเมตตาต่อเขาอย่างจริงใจ พระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ถือเป็นผู้ประพาดิณให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งคนไทยและคนอินเดียเนปาล ไม่ใช่แค่ภาครัฐของอินเดียเนปาลเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมทูตไทย แต่ว่าในวิถีของชาวบ้านท้องถิ่น เมื่อเกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้นแล้วพระสงฆ์ไทยหรือพระธรรมทูตไทยก็เข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของชุมชนอย่างกลมกลืน เป็นอันเดียวกัน สามารถที่จะไปร่วมในกิจกรรมหรือพิธีการต่างๆ ในวิถีชีวิตของคนอินเดียตั้งแต่เกิด จนกระทั่งเสียชีวิต พระธรรมทูตไทยในอินเดียเนปาล ก็มีส่วนเข้าไปเป็นเสมือนวิถีปฏิบัติของคนท้องถิ่นไปแล้ว

การประพาดิณให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

- ทำงานด้วยจิตอาสา และจิตสาธารณะ
- เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
- สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน
- ช่วยเหลือสังคมอย่างจริงใจ
- เชิญชวนคนเข้ามามีส่วนร่วมและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ภาพที่ ๔.๗ การประพาดิณให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหานิพนธ์ ญาณวีโร, ๗ เมษายน ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๘ แสดงถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตและกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานอินเดีย

๔.๑.๔ ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ

การศึกษาพบว่า พระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ได้ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการเข้าใจคน เข้าถึงคนและยังวางตนได้อย่างเหมาะสม เป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นความงามทั้งภายในและภายนอก อันเป็นบุคลิกลักษณะที่ดึงดูดใจของพระธรรมทูตไทยในอินเดียเนปาล สังคมยอมรับ มีเสน่ห์ให้ผู้ใจคนที่ได้เห็นและมีความสง่างาม สงบเย็นเป็นที่ชื่นชมของคนทั้งหลาย นอกจากนั้นพระธรรมทูตไทยจะต้องวางตนบนหลักการทางกฎหมายของชุมชนท้องถิ่นอินเดียด้วย ไม่ทำอะไรมากเกินไปที่กระทบต่อกฎหมาย เชื้อชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งอดีตและปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พระธรรมทูตไทยเริ่มเข้ามาทำงานในอินเดีย เป็นเวลากว่า ๖๐ ปีที่พระธรรมทูตไทยยังคงทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง สืบสานปณิธานของพระธรรมทูตไทยจากรุ่นสู่รุ่น สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้มีสมานัตตา คือ เสมอต้นเสมอปลาย รักษาคลองแนวปฏิบัติได้อย่างดีงาม ทำให้งานพระธรรมทูตเป็นผลสำเร็จด้วยดี ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลท้องถิ่นอินเดียและพระสงฆ์นานาชาติ

“มีลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นธรรมกถึก เข้าใจในสถานการณ์ในปัจจุบันและสามารถแก้ไขได้รอบคอบ สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์และอธิบายได้ดีลักษณะการทำงานเป็นองค์กรมากขึ้น มีการจัดสรรแบ่งงานอย่างเป็นระบบ ทำให้เห็นขอบเขตการทำงานชัดเจนมากขึ้น ประสานเป็นไปอย่างรวดเร็ว”^{๓๐}

“คุณลักษณะของพระธรรมทูต จะต้องมีความงามภายในและภายนอก เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาเมื่อพบเห็นแสดงธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดง ไม่สอนในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่สอน การ

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูเกษมโพธิวิเทศ, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

แสดงออก การเคลื่อนไหว เป็นมารยาทที่งดงาม สังคมยอมรับเป็นเสน่ห์ผูกมัดใจคนผู้ได้เห็น ที่สง่าผ่าเผย งามสง่า สงบเยือกเย็น”^{๓๑}

“ต้องยึดหลักข้อกฎหมายว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ ต้องไม่กระทบต่อเชื้อชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ถึงแม้จะไม่มีกษัตริย์แล้วในอินเดีย ต้องมีมิตรภาพที่ดีต่อเขา”^{๓๒}

“วางยุทธวิธีการเผยแผ่ให้ตรงตามความเหมาะสมกับชุมชน สังคมของอินเดีย ต้องรู้ปัญหาและความต้องการของเขา และนำสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าไปสู่ชุมชน เช่น การนำจัดสังคมสงฆ์ เคราะห์ ได้ความไว้วางใจจากชุมชน สังคมอินเดีย เนปาล และภาครัฐและเอกชนยอมรับในพระสงฆ์ ผลกระทบนั้นมีแต่ทางที่ดีคือชาวพุทธต่างมีความร่วมมือกันในการเผยแผ่ เป็นภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมการเผยแผ่ในอินเดีย”^{๓๓}

จากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทำให้ค้นพบว่า พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย เนปาล มีบุคลิกเรียบร้อย อ่อนน้อม เรียบง่าย จิตใจเปิดกว้างไม่ถือตัว และปฏิบัติตนสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง ทำให้สร้างความประทับใจให้กับพระสงฆ์นานาชาติ และคนอินเดียในทุกศาสนา การวางตัวได้อย่างเหมาะสมเป็นเสน่ห์และสร้างให้พระธรรมทูตไทยเกิดภาวะผู้นำ มิไม่ได้ใช้อำนาจในการขับเคลื่อนงานแต่ให้การอำนวยความสะดวก คืออำนวยความสะดวกให้ผู้อื่นได้ประสบความสำเร็จในงานของตนเอง พระสงฆ์นานาชาติและชุมชนอินเดียท้องถิ่นจึงมอบหมายภารกิจสำคัญให้ในหลายๆ โอกาส ถือเป็นการไว้วางใจและเชื่อมั่นในศักยภาพพระสงฆ์ไทยเป็นอย่างมาก

ภาพที่ ๔.๙ แสดงการปฏิสัมพันธ์กับพระสงฆ์นานาชาติ

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรรmgrานต์ กิตติวิโส, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาฉลอง จันทสิริ, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๑๐ แสดงถึงการเปิดกว้างให้กับคนทุกศาสนาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

จากภาพจะเห็นว่าพระธรรมทูตไทยให้ความเคารพประธานสงฆ์นานาชาติอย่างมาก ถือเป็นวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ไทย ที่ถืออายุพรรษาเป็นสำคัญ และการนอบน้อมอ่อนโยนนี้เอง สร้างความประทับใจให้กับผู้คนที่พบเห็นทั้งพระสงฆ์นานาชาติและคนไทยด้วยกัน การแสดงออกถึงการให้เกียรติ และเปิดกว้าง ในคนไทยที่นับถือศาสนาอื่นก็สามารถที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และไม่ปิดกั้นการเรียนรู้ระหว่างกัน พร้อมทั้งจะเป็นประตูนำสู่การพูดคุยให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน และสร้างเครือข่ายผูกไมตรีมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ

- มีบุคลิกเรียบร้อย อ่อนน้อม ศีลาจารวัตรงดงาม
- ทำหน้าที่ต่อเนื่องเสมอต้นเสมอปลาย สานปณิธานพระธรรมทูต
- วางตนเป็นกลาง ไม่สร้างความแตกแยกทางเชื้อชาติศาสนา
- ปฏิบัติตนตามกฎหมายบ้านเมือง
- เข้าใจวัฒนธรรมอินเดียและปฏิบัติตนให้สอดคล้องได้อย่างเหมาะสม
- ไม่ถือตัว เป็นกันเอง มีภาวะผู้นำที่ไม่ใช้อำนาจแต่อำนวยความสะดวกให้

ภาพที่ ๔.๑๑ ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ

๔.๑.๕ ด้านผลที่มีต่อผู้แสวงบุญ

พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ได้ทำหน้าที่เป็นพระธรรมวิทยากร ให้ความรู้และนำบรรยายตามพุทธสถานต่าง ๆ ให้แก่คณะผู้แสวงบุญ ทำให้การเดินทางเพื่อไปนมัสการสังเวชนียสถานของพุทธศาสนิกชน มีคุณค่าเพราะมีผู้ที่ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเชื่อมโยงสถานที่กับเรื่องราวในครั้งพุทธกาล ทำให้ผู้ฟังได้รับรู้เห็นภาพและมีความรู้สึกเข้าถึงมากยิ่งขึ้น จากที่ไม่เคยมั่นใจว่าพระพุทธรูปเจ้ามีอยู่จริง ก็ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความมีอยู่จริงของพระพุทธรูปเจ้า พร้อมทั้งเห็นถึงความยิ่งใหญ่ของพุทธสถานที่มีความสำคัญ สะท้อนถึงความเลื่อมใสศรัทธาในครั้งอดีต แม้จะผ่านมานานเกือบสามพันปี แต่สิ่งที่พระองค์ได้ทรงฝากไว้คือสัจธรรมที่ทรงคุณค่า

“สิ่งที่ไม่รู้ก็ได้รับรู้สิ่งที่ไม่กระจ่างก็แจ่มแจ้ง สิ่งที่สงสัยก็หมดข้อกังขา ด้วยความรู้ที่ได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งของพระอาจารย์วิทยากร และพระพี่เลี้ยงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านด้วยความเมตตาของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมโพธิวงศ์ (วีรยุทฺโธ) เจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ที่กรุณาอบรมสั่งสอน”^{๓๔}

“ในครั้งนี้ได้เห็นความแตกต่าง เช่น การปฏิบัติธรรมที่เข้มข้น การฉันอาหาร การจำวัด การไปตามสถานที่ต่าง ๆ ได้เห็นความร่วมมือร่วมใจกันตลอดระยะเวลาที่อยู่ร่วมกันของพระที่อยู่ด้วยกัน ถึงแม้ว่าจะมาจากคนละสถานที่ ในระหว่างการเดินทางไปยังสังเวชนียสถานพระวิทยากรผู้มากด้วยความรู้ที่มาบรรยายธรรม และให้ความรู้ ณ สถานที่ต่างๆ ที่ได้ไปมา”^{๓๕}

“ประทับใจว่าการไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ เพราะการไปในที่ต่างๆทั่วโลก ส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มพูนกิเลสเป็นการเพิ่มกิเลสทางอายตนะทั้งหลายแต่การไป เนปาลและอินเดีย ทำให้เห็น และเข้าใจสัจธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากการที่ได้ไปสักการะ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา ปรีณิพพาน และสถานที่สำคัญอื่นๆ ทำให้เข้าใจธรรมของพระองค์ มากขึ้น ว่าทุกสรรพสิ่ง ล้วนเป็นไตรลักษณ์ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และ เสื่อมสลายไปในที่สุด”^{๓๖}

“พระธรรมโพธิวงศ์ (วีรยุทฺธ วีรยุทฺโธ) หัวหน้าพระธรรมทูต สายประเทศอินเดีย-เนปาล ให้ความเมตตาอำนวยความสะดวกให้คณะผู้บวชและผู้ติดตามทุกๆ ท่าน ตลอดจนพระวิทยากรพระพี่เลี้ยงทุกๆ รูป ที่มีเมตตาช่วยให้ความรู้เรื่องพุทธประวัติ ตลอดจนช่วยเหลือในการอบรมสั่งสอนการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมการมาจาริกแสวงบุญ ณ ดินแดนพุทธภูมิในครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๔ ทำให้ได้ดวงตาเห็นธรรม นำมาใช้ในการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”^{๓๗}

^{๓๔} ผู้แสวงบุญ

^{๓๕} ผู้แสวงบุญ

^{๓๖} ผู้แสวงบุญ

^{๓๗} ผู้แสวงบุญ

“การได้มาอินเดีย สำหรับผม ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 3 ครั้งแรกมาเมื่อปี 2548 ตอนนั้นรู้สึกว่าจะจิตยังไม่นิ่ง ผ่านไป10ปี ได้มีโอกาสกลับมาเป็นครั้งที่2 ก็ตั้งใจมาเก็บตกในสิ่งที่ขาด จิตนิ่งขึ้น เข้าใจธรรมะมากขึ้นได้สวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็นและตลอดการเดินทาง ได้เห็นคนที่ลำบากกว่าเรามาก ทำให้เรามีสติว่าอย่าประมาทในการใช้ชีวิต การเดินทางในอินเดียฝึกให้เราอดทน,ใจเย็น ,เวลาไม่สามารถมาบังคับใจเราได้ ได้รู้เรื่องราวพุทธประวัติและเห็นร่องรอยสถานที่จริงได้พบพระอาจารย์ที่เก่งหลายรูปผมก็จะปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม เพื่อทดแทนพระคุณและความเมตตาที่พ่อแม่ มีให้เสมอมาและจะนำสิ่งดีๆที่ได้รับมาสอนลูกๆ ต่อไปครับ”^{๓๘}

“เกิดกลุ่มของผู้ที่มีศรัทธามั่นคงต่อพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยรูปธรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะ คนกลุ่มนี้ได้กลายเป็นกำลังสำคัญของงานเผยแผ่หรืองานการสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนา ผ่านการสนับสนุนงานของพระธรรมทูต หรือ จุดใดมีงานบุญที่ต้องการแรงสนับสนุน คนกลุ่มนี้จะกลายเป็นกำลังให้งานนั้นๆ ทั้งในและนอกประเทศ โดยประโยชน์ส่วนตน คนกลุ่มนี้มีศรัทธา ศีล สมาธิ ปัญญา เพิ่มมากขึ้น เช่น มีการตั้งกลุ่มผู้รักาศีล ๕ ศีล ๘ หรือจากที่ไม่เคยสวดมนต์ก็กลายเป็นสวดมนต์ทุกวัน จากที่ไม่เคยนั่งสมาธิก็สามารถปฏิบัติสมาธิได้เป็นต้น”^{๓๙}

“ประชาชน สังคมในอาณาบริเวณของชุมชนได้รับการยกระดับของจิต สุขภาพ กาย ใจ มีความรู้ร่วมในการแสดงออกในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ด้านสาธารณูปโภคของสังคม อินเดีย-เนปาลดีขึ้น การหันมาให้ความสนใจใน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคลทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น”^{๔๐}

“ข้าพเจ้ามีความปิติและรู้สึกว่าคุณเองมีความรักและศรัทธาในพระพุทธเจ้าและรักษาศีลได้ดีขึ้นข้าพเจ้ามีความรักและรู้สึกว่าคุณพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเป็นคนใจเย็นขึ้นข้าพเจ้าได้รู้ได้เห็นความลำบากคนผู้คนในอินเดีย แล้วทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจในการดำรงชีวิตของข้าพเจ้าดีขึ้น”^{๔๑}

“มองพระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่จับต้องได้ มิใช่เพียงแค่นามาน เหมือนก่อน มีแรงบันดาลใจและ มองโลกแบบเข้าใจมากขึ้น เพราะชีวิต ไม่ยิ่งขึ้นใหญ่ ยาวนาน ขอให้เร่งทำความดีความเพียร ละชั่วครับ”^{๔๒}

“การปฏิบัติตนหลังจากที่ไปแสวงบุญที่อินเดียมาแล้วนั้น ข้าพเจ้ามีความอดทนจากการได้สัมผัสด้วยการนั่งรถไปกราบสถานที่สำคัญ ตลอดข้างทางได้เห็นความเวทนาบ้าง ความสุขบ้าง ก็ทำให้เกิดมุมมองในการปฏิบัติตน ว่าต้องประพฤติ ปฏิบัติตน อย่างดี เพราะเรามีความโชค

^{๓๘} ผู้แสวงบุญ

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาดิโร, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระภาณุวัฒน์ ฐิริปัญโญ, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} ผู้แสวงบุญ

^{๔๒} ผู้แสวงบุญ

ดีกว่าคนที่เราได้พบเจอในประเทศอินเดียหลายเท่าที่มีความสงบเยือกเย็น และมีจิตที่ชื่นใจ เพราะได้เห็นของจริง ความมีอยู่จริง ของพระศาสนา สืบทอดมาเป็นพระพุทธศาสนา ไม่ได้มีแต่คำพูด หรือตำรา แต่ทั้งหมดที่ได้เห็นมาคือความจริง จึงเกิดความชื่นใจ ดีใจ เกิดขึ้นในสภาพจิต”^{๔๓}

“สามารถนำองค์ความรู้และประสบการณ์ ในการเดินทาง มาประยุกต์ใช้เป็นอย่างมาก เช่น ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่สอนให้เราเห็นความเปลี่ยนแปลง จากประเทศที่เคยมีพระพุทธศาสนา เจริญรุ่งเรือง แต่ก็ต้องพบกับ ความเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การใช้ชีวิต ต้องรู้จักปรับตัว อย่งไปยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะเป็นความไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน”^{๔๔}

“มีความตั้งใจ และมุ่งมั่น มุ่งหวังมากขึ้น มีความละเอียด และเข้าใจสิ่งต่างๆ ในหลักธรรมะมากขึ้นได้ความรู้และนำมาใช้ประสบการณ์ประจำวันได้อย่างมาก เนื่องจากความแตกต่าง และวัฒนธรรมด้านการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ ของ ๒ ประเทศ ที่มีข้อแตกต่างที่มากหลายประการ ซึ่งทำให้ตัวเราเองได้เห็นคุณค่าในชีวิตของตนเองมากขึ้น และเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนที่ยากไร้ อันจะทำให้การใช้ชีวิตของเรานั้น เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้น ในด้านความไม่ประมาทเป็นต้น”^{๔๕}

“มีสติมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักให้ มีวินัยมากขึ้น สนใจเรื่องธรรมะมากขึ้น และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสุข สงบ ปลอดภัย รู้สึกดี อิ่มเอมใจ แจ่มใส อารมณ์ดี มีสติตลอดเวลาในการดำเนินชีวิต อดทน มีความเพียรพยายาม และนำหลักธรรมะต่างๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง”^{๔๖}

“เชื่อมั่น ศรัทธา ในพระรัตนตรัยมากยิ่งขึ้น ในหลายๆครั้งที่เจอปัญหา มีพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ เกิดสติ พบปัญญาในการเผชิญกับปัญหา มีอารมณ์ที่มั่นคงมากขึ้น โดยมีพระรัตนตรัยเป็นที่ยึดเหนี่ยว "ในทางโลก เห็นความแตกต่างของชีวิต ที่พบในระดับล่าง จนถึงสูง ทำให้ระลึกถึงความไม่ประมาทในพระธรรมของพระพุทธองค์ฯ ในทางธรรม สามารถนำแนวทางการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการดำรงชีวิต”^{๔๗}

“รู้คุณค่าแห่งการมีชีวิต ชีวิตนี้น้อยนัก แต่สำคัญนัก หนทางจะข้างหน้าจะไปหรือจะเป็นอะไร ก็อยู่ที่การใช้ชีวิตในปัจจุบัน เข้าใจลึกซึ้งในธรรมะตามหลักไตรลักษณ์ และหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ การใช้ชีวิตอย่างรู้คุณค่า ทั้งทางโลกและทางธรรม ตั้งตนอยู่อย่างไม่ประมาท”^{๔๘}

“ต้องรีบสะสมบุญบารมี ให้ได้ครบ เวลาเหลือไม่มากแล้ว ตั้งใจสวดมนต์ ปฏิบัติบูชาถวายองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ ปีติทุกครั้งที่ได้ไป เพราะนี่คือแดนดินกำเนิดของ

^{๔๓} ผู้แสวงบุญ

^{๔๔} ผู้แสวงบุญ

^{๔๕} ผู้แสวงบุญ

^{๔๖} ผู้แสวงบุญ

^{๔๗} ผู้แสวงบุญ

^{๔๘} ผู้แสวงบุญ

พระพุทธศาสนา อัมบุญอิมใจ ได้เดินตามรอยพระศาสดา ศรัทธาในองค์พระศาสดาและคำสอน เพราะธรรมะก็คือ ความจริงของชีวิต ใจสงบ มองสิ่งรอบตัวตามความเป็นจริงและยอมรับ ไม่ตัดสินด้วยความรู้สึกหรือประสบการณ์ของตัวเอง”^{๔๙}

“กลับมา ก็พยายามสวดมนต์ก่อนนอน พยายามทำบุญบริจาคทานช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส ประทับใจ มันร่มเย็นดูขลัง ไม่คิดว่าเราจะไปได้ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์เหมือนในประวัติศาสตร์ในตำนาน อยากจะเล่าและชักชวนให้คนอื่นไปว่ามันสุดวิเศษจริงๆ ค่ะ ความสามัคคี การปฏิบัติตัวอยู่ในเวลาที่กำหนด การต้องสวดมนต์ภาวนา เมื่อเราทำแล้วก็รู้สึกมีความสุข”^{๕๐}

สรุป

-มีความรักและศรัทธาในพระพุทธเจ้า	-รักษาศีล
-รู้สึกพอใจในการดำรงชีวิต	-พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่จับต้องได้
-มีความสงบเยือกเย็น และมีจิตที่ชื่นใจ	-มีความตั้งใจ และมุ่งมั่น มุ่งหวังมากขึ้น
-มีความสุข สงบ ปลอดโปร่ง รู้สึกดี	-มีสติตลอดเวลาในการดำเนินชีวิต
-เชื่อมั่น ศรัทธา ในพระรัตนตรัยมากยิ่งขึ้น	-คุณค่าแห่งการมีชีวิต
-ตั้งตนอยู่อย่างไม่ประมาท	-ต้องรับสะสมบุญบารมี
-พยายามทำบุญบริจาค	-มีสติมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักให้ มีวินัยมากขึ้น

ภาพที่ ๔.๑๒ ด้านผลที่มีต่อผู้แสวงบุญ

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การทำหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล มีผลทำให้ผู้เดินทางแสวงบุญจากประเทศไทยนั้น เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนต่างๆ ผ่านการเดินทางศึกษาตามสถานที่ต่างๆ โดยมีพระธรรมทูตทำหน้าที่เป็นพระธรรมวิทยากรให้ความรู้และนำปฏิบัติธรรม สวดมนต์ตลอดจนถึงทำหน้าที่ช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง พร้อมกันนั้นวัดไทยในอินเดียหลายแห่งยังเป็นศูนย์ช่วยเหลือและส่งเสริมการเดินทางของพุทธศาสนิกชนผู้เดินทางไปแสวงบุญ ในประเทศอินเดียและเนปาล ซึ่งบางครั้งก็เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเดินทาง การข้ามแดน และเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย ซึ่งประเด็นที่เป็นหัวใจสำคัญก็คือ ผู้แสวงบุญเกิดความศรัทธาในพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง มีความมั่นใจในพระพุทธองค์และเชื่อในพุทธคุณ ตลอดจนถึงเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่สามารถเข้าถึงธรรมได้ด้วยตนเอง จนค้นพบแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอย่างมีความสุข ได้แก่ ไตรสิกขา คือเกิดความตระหนักรู้ในไตรสิกขา เพื่อน้อมมาปฏิบัติและพัฒนาตนเอง มีองค์ประกอบ ๓ ประการได้แก่ ๑) ศีล ชาวพุทธที่ได้มาสักการะสถานที่

^{๔๙} ผู้แสวงบุญ

^{๕๐} ผู้แสวงบุญ

สำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียได้รับการอธิบาย บรรยาย จากพระธรรมทูตจนเกิดความตระหนักรู้เห็นความสำคัญของศีล ข้อควรละเว้น ๕ ประการ คือ ละเว้นจากการเบียดเบียน ประทุษร้ายร่างกายผู้อื่น ละเว้นจากการลักขโมยเลี้ยงชิงด้วยความทุจริต ละเว้นจากการผิดประเวณี ละเว้นจากการประทุษร้ายผู้อื่นด้วยวาจา และละเว้นจากการเสพของมีนเมาอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท ๒) สมาธิ หมายถึง สภาวะจิตใจที่มีความสงบเย็น ตั้งมั่น มุ่งมั่น และมีความหวังมากขึ้นในการดำรงชีวิต อันเกิดจากการได้ไปปฏิบัติเจริญสติระหว่างเดินทางนมัสการสังเวชนียสถานในประเทศอินเดีย ๓) ปัญญา ความรู้ในหลักธรรมเพื่อนำมาประกอบการใช้ชีวิตให้มีความดีงาม ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ระหว่างเดินทางนมัสการสังเวชนียสถานในประเทศอินเดีย-เนปาล

ผลจากการเผยแผ่ที่มีต่อผู้แสวงบุญ

- ได้กราบสังเวชนียสถาน	- ได้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่
- ได้บูชาพระรัตนตรัย	- ได้สวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรม
- เกิดความเข้าใจในพุทธประวัติ	- เกิดศรัทธาต่อพระรัตนตรัย
- มีความเชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง	- เกิดความมั่นใจในหลักธรรม
- เชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้	- ได้รับความสะดวกในการเดินทาง

ภาพที่ ๔.๑๓ ผลจากการเผยแผ่ที่มีต่อผู้แสวงบุญ

๔.๑.๖ ผลที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นอินเดียและเนปาล

การศึกษาวิจัยด้วยการลงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี สำหรับการทำงานของพระธรรมทูตไทย สามารถที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน สำคัญที่สุดก็คือ การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างพระสงฆ์ไทยกับชุมชนท้องถิ่นทั้งอินเดียและเนปาล สร้างทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาในมุมมองของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น การที่พระสงฆ์และผู้แสวงบุญเข้าไปในพื้นที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ก็นำไปสู่การพูดคุยที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจกันและกัน การทำงานของพระธรรมทูตยังได้รับการยอมรับจากพระสงฆ์นานาชาติและชุมชนท้องถิ่น สามารถที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับชาวพุทธที่เคยเก็บงำตนเอง ได้แสดงตัวตนในสังคมอินเดียและเนปาลมากยิ่งขึ้น มีความมั่นใจที่จะประกาศตนเองว่าเป็นชาวพุทธมากขึ้น มีกิจกรรมต่างๆ จากเมื่อก่อนนั้นไม่กล้าที่จะแสดงตนออกไป ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“สมัยก่อนก็จะไม่เข้าใจว่าพระพวกนี้มาทำอะไร ปัจจุบันก็ได้รับการชื่นชม จากงานช่วยเหลือสังคม ที่ทำให้คนท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่นให้การยอมรับ ผลลัพธ์ของการเผยแผ่ คนท้องถิ่น เราได้รับ มีลักษณะของการได้รับความร่วมมือ ตั้งแต่มีพระธรรมทูตสายอินเดียเนปาลเข้ามาตรงนี้ เราได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนท้องถิ่น สังเกตจากการที่เรามีกิจกรรม

เกี่ยวกับงานศาสนา ไม่ว่าจะเป็วันวิสาขบูชาเป็นต้น แต่เราส่งข่าวกับคนท้องถิ่นว่า วันนี้เรามีกิจกรรมแบบนี้ แต่เราส่งข่าว คนท้องถิ่นเหล่านั้นก็เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนโครงการของเราอยากมีส่วนร่วมในงาน อย่างที่เนปาลสำคัญกว่านั้นก็คือ ในสมัยก่อนที่พระธรรมทูตจะเข้ามา พระพุทธศาสนาในเนปาล ค่อนข้างจะซบเซา ก่อนหน้านั้นชาวพุทธในเนปาล ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ไม่ค่อยได้แสดงตัว พอมีพระธรรมทูตไทยเข้ามา ก็เหมือนปลาได้น้ำใหม่ กล้าที่จะจัดงานวันสำคัญของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะที่ กาฐมาณฑุ ก็จะมีโครงการบวชโครงการปฏิบัติธรรม โครงการสอนและสอบนักธรรมอย่างอีกทีก็ครึกโครม ซึ่งต่างจากแต่ก่อนและที่สังเกตอีกอย่าง เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เขากล้าที่จะปักธง ฉัพพรรณรังสีประกาศตัวตนว่า ฉันเป็นพุทธ นะ”^{๕๑}

“มีแต่ความร่วมมือร่วมมือนอกกันและกัน ช่วงวันสิ้นสุดถือศีลอด ชาวมุสลิม ก็นิมนต์พระไปฉันวันคริสมาส ที่ 25 ธันวาคม ก็นิมนต์พระไปที่โบสถ์ ที่โรงเรียน ส่วนฮินดูไม่ต้องพูดถึง ไม่ว่าจะเป็วันเกิด วันแต่ง วันตาย วันทำบุญลูก นิมนต์พระหมด”^{๕๒}

“ได้รับความร่วมมือจากชุมชน สังคม และรัฐบาลอินเดีย เช่น เราจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาจะมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับคณะสงฆ์ สมัยก่อนในเนปาลพระพุทธศาสนายังไม่ค่อยเปิดเผยเท่าไร เมื่อมีพระธรรมทูตเข้ามาทำให้เนปาล ประชาชนที่นับถือพุทธศาสนากล้าที่จะแสดงออก และกล้าเข้าร่วมกิจกรรมประกาศตนได้ชัดเจนว่าตนเองเป็นพุทธ”^{๕๓}

“พระธรรมทูตต้องมีใจรัก ความอดทน และเสียสละ มีภูมิรู้ความสามารถในการสื่อสารนำหลักธรรมเข้าหาชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน ประสานงานกับทางเจ้าหน้าบ้านเมือง เน้นติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ร่วมกิจกรรมกับชุมชน และเชิญเขาเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางวัดเป็นประจำ การสื่อสารก็จะเข้าใจกันเรียนรู้ร่วมกันก็จะเชื่อมสัมพันธ์มิตรกัน”^{๕๔}

“ผลการทำตามที่ว่าผลกระทบนั้น ด้วยอินเดียประกาศให้ มีประชากรจำนวนมาก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ยากเนื่องจากคนส่วนใหญ่นับถือฮินดู แต่เราอาศัยศิลปวัฒนธรรมของไทย เข้าศาสนาเปิดโอกาสให้ทุกศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมผลจึงไม่ส่งผลอะไรมา”^{๕๕}

“สิ่งที่ได้กลับมาเมื่อเราเข้าร่วมกิจกรรมของเขา นั่นคือความช่วยเหลือจากชุมชนจากรัฐบาล เมื่อเรามีปัญหาเขาพร้อมที่จะช่วยเหลือเรา เพราะเราได้ผูกมิตรเอาไว้อย่างดี เขารู้จักพระมากขึ้น เราสร้างประโยชน์ให้เขาเห็นว่าพระธรรมทูตมาเผยแผ่ สร้างประโยชน์ให้ประเทศเขาชุมชนไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ แต่เราได้ใจเขาที่ยึดถือหลักธรรม เขาใส่บาตร

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระศรีโพธิวิเทศ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระศรีโพธิวิเทศ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระศรีโพธิวิเทศ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูอุดมโพธิวิเทศ, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เขาฟังเทศน์ เขามากราบไหว้ แค่นี้ก็ถือว่ามีใจเป็นพุทธ ถึงแม้บัตรประชาชนเขาจะเป็นศาสนาอื่นก็ตาม”^{๕๖}

“ผลสำเร็จจากการที่พระธรรมทูตเข้ามานำพระพุทธศาสนามาหยั่งรากลึกในประเทศอินเดียอีกครั้ง ทำให้ชาวบ้านท้องถิ่น รวมถึงชาวอินเดียจำนวนมาก หันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมทั้งนิมนต์พระสงฆ์ไทยให้เกียรติไปร่วมงานต่างๆ ในหลายกรณี”^{๕๗}

สรุปจากการสัมภาษณ์ทำให้ พบว่า ปัจจุบันพระธรรมทูตไทยได้รับการชื่นชมจากงานช่วยเหลือสังคมรัฐบาลท้องถิ่นให้การยอมรับ ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนท้องถิ่น มีแต่ความร่วมมือกันและกัน ประชาชนที่นับถือพุทธศาสนากล้าที่จะแสดงออก และกล้าเข้าร่วมกิจกรรม ประกาศตนได้ชัดเจนว่าตนเองเป็นพุทธกล้าที่จะจัดงานวันสำคัญของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น สิ่งที่ได้กลับมาเมื่อเราเข้าร่วมกิจกรรมของเขา เขารู้จักพระมากขึ้น ชุมชนไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ แต่เราได้ใจเขาที่ยึดถือหลักธรรม เขาใส่บาตร เขาฟังเทศน์ เขามากราบไหว้ หันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมทั้งนิมนต์พระสงฆ์ไทยให้เกียรติไปร่วมงานต่างๆ ในหลายกรณี สะท้อนถึงความเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริงและสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนมีผลที่ดั่งามจริง ทำให้หลายคนได้มาฝึกปฏิบัติในวิถีพุทธมากขึ้น แม้จะไม่เปลี่ยนศาสนาในบัตรประชาชน แต่วิถีปฏิบัติถือว่ามีความเป็นพุทธมากขึ้นและเป็นผู้นำทางจิตใจให้กับคนท้องถิ่น

ผลที่เกิดกับคนอินเดียเนปาล

- ปัจจุบันก็ได้รับการชื่นชม
- รัฐบาลท้องถิ่นให้การยอมรับ
- ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนท้องถิ่น
- ประชาชนที่นับถือพุทธศาสนากล้าที่จะแสดงออก และกล้าเข้าร่วมกิจกรรม ประกาศตนได้ชัดเจนว่าตนเองเป็นพุทธ
- คนท้องถิ่นให้โอกาสพระธรรมทูตมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น
- รู้จักพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ไทยมากขึ้น
- ชุมชนไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ แต่เราได้ใจเขาที่ยึดถือหลักธรรม เขาใส่บาตร เขาฟังเทศน์ เขามากราบไหว้
- หันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น

ภาพที่ ๔.๑๔ ผลที่เกิดกับคนอินเดียเนปาล

^{๕๖} พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} พระครูธรรมธรรสกรณต์ กิตติวิโส

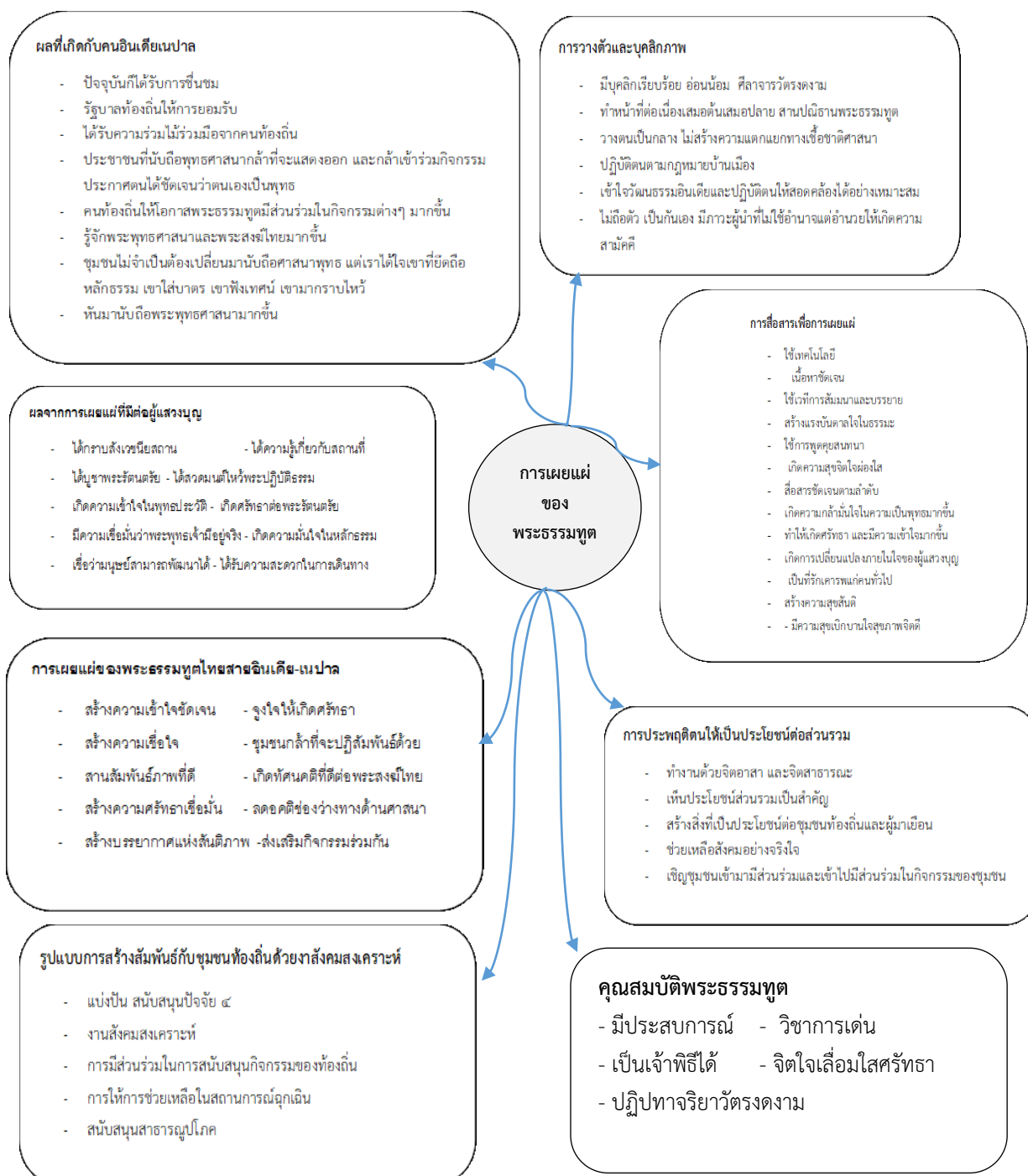

ภาพที่ ๔.๑๕ คนท้องถิ่นเรียนรู้และปฏิบัติวิถีพุทธมากขึ้น

ภาพที่ ๔.๑๖ พระธรรมทูตเป็นผู้นำทางจิตใจให้กับชุมชนท้องถิ่น

๔.๒ ผลการสังเคราะห์เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

ภาพที่ ๔.๑๗ ผลการสังเคราะห์เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

๔.๒.๑ สรุปรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

ด้านคุณสมบัติหรือคุณสมบัติพระธรรมทูตจะต้องประกอบไปด้วย คุณลักษณะที่สำคัญหลายประการเป็นต้นว่า มีประสบการณ์ ต้องเคยทำงานเผยแผ่มาแล้วในประเทศเป็นพระนักทำงาน นักกิจกรรมซึ่งจะเป็นผู้ที่เสียสละความสบายส่วนตัวเพื่อส่วนรวม มีวิชาการเด่น พระธรรมทูตจะต้องเป็นพระปริยัติที่ดี ทั้งความรู้ด้านทางธรรม ประกอบความรู้ทางโลก เช่น ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ ภาษาฮินดี การใช้คอมพิวเตอร์ มีส่วนสำคัญต่อการทำงานของพระธรรมทูต เป็นเจ้าพิธีได้ ในที่นี้ไม่ใช่การปลุกเสก แต่เป็นการจัดการงานที่เข้าใจระบบงานตั้งแต่ต้นจนจบ สามารถที่จะออกแบบและนำเนิกรงานได้ด้วยตนเอง เป็นนักประสานงาน จิตใจเลื่อมใสศรัทธา คือต้องทำงานด้วยความตั้งใจว่าทำงานถวายพระพุทธเจ้า ปฏิบัติทางจริยาวัตรงดงาม บุคลิกภาพที่มีความสงบเรียบร้อย สง่างาม เป็นสิ่งที่สร้างศรัทธาตั้งแต่แรกพบ และเป็นสิ่งที่คนอินเดียจะจดจำพระธรรมทูตไทยได้ ตั้งแต่ปรากฏตัวให้เห็น การห่มผ้า กริยาการแสดงออก จะเป็นสื่อสำคัญสำหรับการทำงานเผยแผ่ในอินเดียและเนปาล

ด้านผลที่เกิดขึ้นกับคนอินเดียและเนปาล ปัจจุบันพระธรรมทูตไทยได้รับการชื่นชมรัฐบาลท้องถิ่นให้การยอมรับ ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนท้องถิ่น ประชาชนที่นับถือพุทธศาสนา กล้าที่จะแสดงออก และกล้าเข้าร่วมกิจกรรมประกาศตนได้ชัดเจนว่าตนเองเป็นพุทธมากยิ่งขึ้น หันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมทั้งนิมนต์พระสงฆ์ไทยให้เกียรติไปร่วมงานต่างๆ ในหลายกรณีสะท้อนถึงความเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริงและสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนมีผลที่ดียิ่งจริง

ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้แสวงบุญ เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนต่างๆ ผ่านการเดินทางศึกษาตามสถานที่ต่างๆ โดยมีพระธรรมทูตทำหน้าที่เป็นพระธรรมวิทยากรให้ความรู้และนำไปปฏิบัติ ผู้แสวงบุญเกิดความศรัทธาในพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า ตถาคตโพธิสัตถา คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง มีความมั่นใจในพระพุทธองค์และเชื่อในพุทธคุณ ตลอดจนจนถึงเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่สามารถเข้าถึงธรรมได้ด้วยตนเอง จนค้นพบแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอย่างมีความสุข

ด้านการสร้างสัมพันธ์ด้วยงานสังคมสงเคราะห์หรือศาสนสงเคราะห์ การให้และการแบ่งปัน สร้างบรรยากาศเป็นกัลยาณมิตร สานสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน ทำให้คนอินเดียมีทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ไทย และพระในพระพุทธศาสนา เป็นพุทธวิธีที่ดีของคนอินเดียให้เข้ามาหาพระธรรมทูตนำไปสู่การพูดคุยเพื่อความเข้าใจกันและกันในระดับที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นต่อไป รวมถึงมีโอกาสที่จะได้อธิบายให้คนอินเดียได้เข้าใจพระสงฆ์ไทยและพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

ด้านการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่ พระธรรมทูตสื่อสารผ่านเวทีและโอกาสต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีกับชุมชนท้องถิ่น ด้วยคุณสมบัติที่สามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนแจ่มแจ้งได้ด้วยทักษะและความรู้ที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนมา พร้อมทั้งบุคลิกลักษณะที่เป็นที่เคารพน่าเลื่อมใส เป็นกันเองเข้าถึงง่าย ขณะเดียวกันเนื้อหาที่สื่อสารออกไป มีขั้นตอนตามลำดับกลุ่มเป้าหมาย สร้างเนื้อหาที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งสื่อสารออกไปบนพื้นฐานของหลักการอย่างมีเหตุมีผล ด้วย

ความตั้งใจให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและพระพุทธศาสนาเท่านั้น พระธรรมทูตไทยไม่เบียดเบียนใคร การสื่อสารก็เพื่อสร้างความเข้าใจไม่ให้กระทบผู้อื่น

ด้านการประพาสดินให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พระธรรมทูตทำงานด้วยจิตอาสา และจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือนช่วยเหลือสังคมอย่างจริงใจ เชิญชวนคนเข้ามามีส่วนร่วมและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ไทย

ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ พระธรรมทูตไทยให้ความเคารพประธานสงฆ์นานาชาติอย่างมาก ถือเป็นวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ไทย ที่ถืออายุพรรษาเป็นสำคัญ และการนอบน้อมอ่อนโยน การแสดงออกถึงการให้เกียรติ และเปิดกว้าง ในคนอินเดียที่นับถือศาสนาอื่นก็สามารถที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และไม่ปิดกั้นการเรียนรู้ระหว่างกัน และสร้างเครือข่ายผูกไมตรีมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

๔.๒.๒ การเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

การศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์ การทำงานขอพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล ค้นพบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต เป็นแนวทางเชิงรุก หมายถึง การทำงานที่เน้นการเข้าหาชุมชนหรือคน มากกว่าการรอให้คนเข้ามาหา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์ ดังที่ปรากฏในคำสัมภาษณ์

“สื่อสารผ่านเทคโนโลยี และการเชื่อมสัมพันธ์ผ่านการบรรยาย การเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมสัมมนา”^{๕๘}

“เทคโนโลยีเป็นสำคัญในการเผยแผ่ของพระธรรมทูต เพราะเยาวชนรุ่นใหม่ ใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสาร เพื่อให้เข้าถึงจุดเป้าหมายจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่ตามเชิงรุก เพื่อให้เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”^{๕๙}

“ผ่านโลกโซเชียลเน็ตเวิร์ค เพราะอยู่ต่างบ้านต่างเมือง จากนั้นสื่อโซเชียลจะนำไปสู่การเผยแผ่ในสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และ สื่อโทรทัศน์ ตามลำดับ”^{๖๐}

“เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ของรัฐ และกิจกรรมที่เชิญไปร่วม ต้องเข้าร่วมและไปร่วมทุกครั้งเพื่อข้อใจเขาว่าเราให้ความสำคัญ”^{๖๑}

“เราสร้างประโยชน์ให้เขาเห็นว่าพระธรรมทูตมาเผยแผ่ สร้างประโยชน์ให้ประเทศเขา ชุมชนไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ แต่เราได้ใจเขาที่ยึดถือหลักธรรม เขาใส่บาตร

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดนิเวศ, ๗ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรรตฺตสกรณต์ กิตติวิโส, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาติวโร, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

เขาฟังเทศน์ เขามากราบไหว้ แค้นก็ถือว่ามิใช่เป็นพุทธ ถึงแม้บัตรประชาชนเขาจะเป็นศาสนาอื่นก็ตาม”^{๖๒}

การเผยแพร่เชิงรุกของพระธรรมทูต

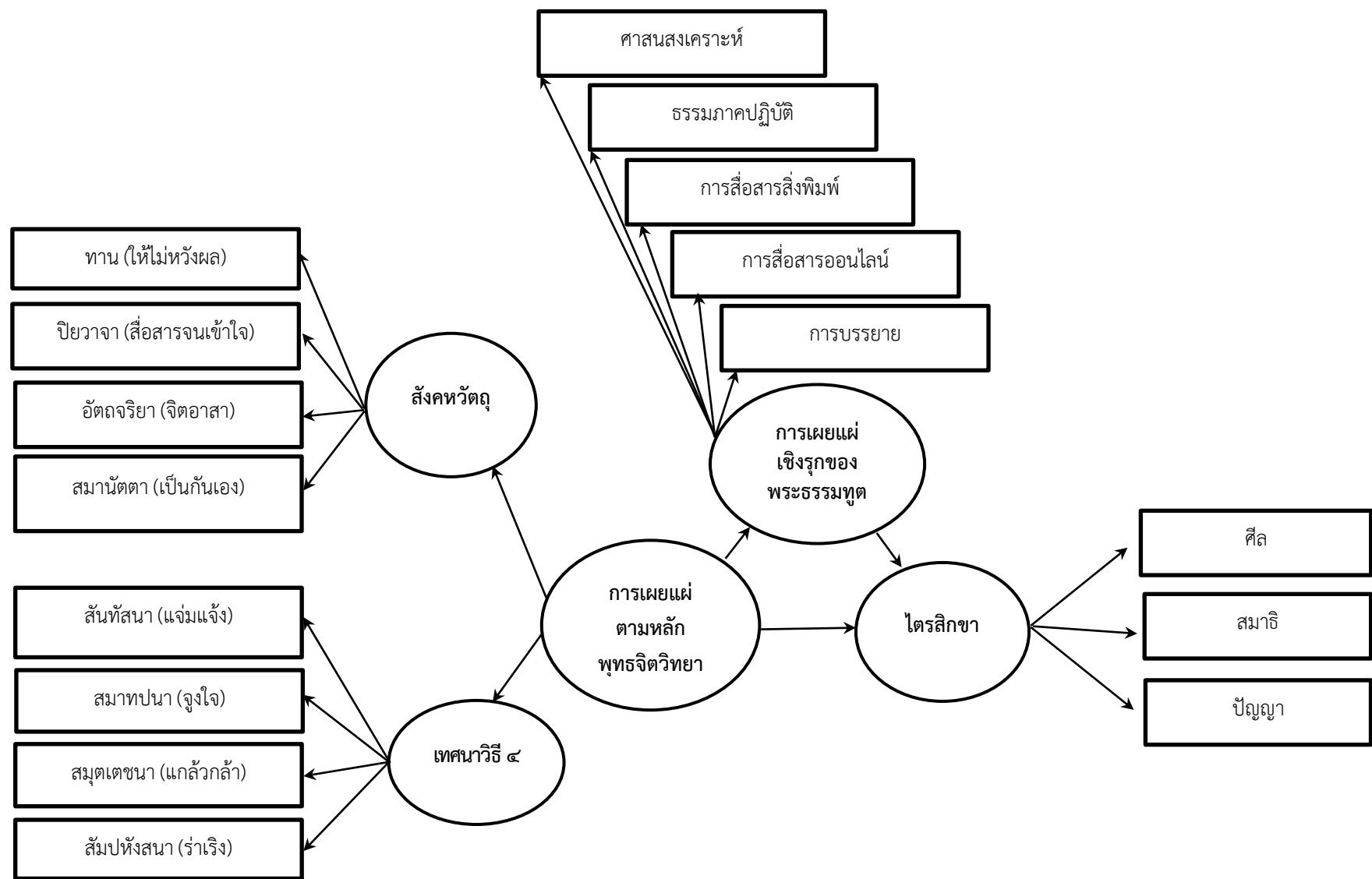
- การบรรยายนำแสงบุญ
- การเขียนหนังสือ
- การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์
- การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์
- การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
- งานสังคมสงเคราะห์
- งานศาสนสัมพันธ์

ภาพที่ ๔.๑๘ การเผยแพร่เชิงรุกของพระธรรมทูต

โดยสรุป รูปแบบวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล เป็นกระบวนการที่มุ่งเข้าถึงชุมชน และบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติเพื่อการทำงานพระธรรมทูต ในด้านต่างๆ ซึ่งได้จำแนกให้เห็นการทำงานเชิงรุกด้วย วิธีการ การบรรยายนำแสงบุญ การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การ สื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ งานสังคมสงเคราะห์ งานศาสนสัมพันธ์

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ดังนี้

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๑๙ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา (ฉบับร่าง)

๔.๓ ผลการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบ หรือ Model ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คุชภินิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๑.๐๐ น. ณ ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมดังปรากฏรายละเอียดในภาคผนวก โดยมี ดร.ลำพอง กลมกุล นักวิจัย ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินรายการ และผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ปรึกษาคุชภินิพนธ์ เป็นผู้ควบคุมการจัดสนทนากลุ่มและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปแบบ (Model) ได้รับการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้มุมมองเพื่อการพัฒนา รูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยทั้งหมดนั้นเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม ในประเด็นที่สังเคราะห์จากการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลมีความเหมาะสม ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความเห็นไว้ดังนี้

“การที่ท่านพระครูเลือกหัวข้อขึ้นมาวิจัยนั้นเป็นการเลือกการวิจัยตามรอยแบบของพระธรรมทูตที่ปฏิบัติมาแล้วสำเร็จเป็นมรรคเป็นผล แท้จริงแล้วเป็นงานวิจัยที่เดินตามรอยของพระธรรมทูตที่ปฏิบัติมาตั้งแต่ต้น ถ้าเปรียบเทียบคงเป็นสมัยพลวงพ่อพระธรรมโพธิวงศ์ เจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา หัวหน้าพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ซึ่งท่านเป็นผู้ปฏิบัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ตามที่ท่านพระครูท่านได้ทำ ท่านได้นำพวกเราด้วยแกละรอยท่านเจ้าคุณไว้มาก่อนแค่นั้น เพราะว่าตอนที่ท่านเจ้าคุณมาที่อินเดียเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ท่านได้รับคำสั่งจากพระวิสุทธิเมธาธิบดีเจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา รุ่นที่๒ ท่านมองว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดียอย่างไร ซึ่งมีเรื่องหนึ่งที่พระธรรมทูตเราไม่เคยได้ยินไม่รู้เลยว่าราชการไม่ได้เหลียวมองอย่างไรง่อนหน้านั้น เขามองว่ารัฐบาลมาสร้างวัดไทยพุทธคยาไว้นานแล้ว แต่ทำไมยังไม่เห็นผลงาน ยังไม่เห็นพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปที่อินเดียเลย”^{๖๓}

“งานวิจัยก็ต้องการรูปแบบของงานเผยแผ่งานพระพุทธศาสนาจิตวิทยาเชิงรุก ฉะนั้นพระครูบรรณามีทั้งรูปมีทั้งแบบนี้ รูปก็คือ (๑) บุคคลต้นแบบที่เป็นตัวอย่าง ก็คือท่านพระทัฬหฬลบุตร ซึ่งได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเลิศกว่าสาวกทั้งหลาย ทางด้านเป็นผู้จัดเสนาสนะ (เสนาสนคหาปกะ) เรียกว่าการดูแลคน ฉะนั้นเราจะเห็นว่าเวลาท่านได้ดูแลผู้คนที่มา จิตของท่านจะซึมซับจากท่านพระทัฬหฬลบุตรเข้าใจแยกแยะว่ากลุ่มไหนยังงี้ เวลาที่ท่าน ผอ.พานักศึกษามาก็จะจัดให้อยู่ในกลุ่มที่เหมาะสมที่จะได้เสวนาในสิ่งนั้นๆ นั่นคือมีบุคคลต้นแบบ (๒) หลักในการนำมาดูแลใช้หลักสังคหวัตถุ๔ ถือว่าเหมาะสมที่สุด เพราะว่าหน้าที่เราจะดูแลคนเรื่องสังคหวัตถุ๔ ตรงประเด็นตามที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตอนปฐมโอวาทที่ให้

^{๖๓} สนทนากลุ่ม พระมหานิพนธ์ ญาณวีโร, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

พระสงฆ์ออกประกาศพระศาสนา เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือการเดินตามรอยพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ครั้งแรกซึ่งพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระธรรมโพธิวงศ์บอกว่า เป็นงานที่ได้รับมอบหมายจากพระหัตถ์ เป็นงานที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระองค์ ก็คือ “จรธ ภิกขเว จาริกัม พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมปาย” ซึ่งการออกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มากออกไปเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก ต้องใช้หลักสังคหวัตถุ๔ ตามที่มีอยู่ในงานวิจัย สรุปได้ ๒ ประเด็น ก็คือ (๑) ท่านมีบุคคลต้นแบบ ซึ่งเป็นแนวทางของการทำงาน (๒) ท่านมีหลักธรรมที่ชัดเจน ที่จะสามารถถ่วงถ่วงออกงานเป็นรูปแบบของงานวิจัยอันจะเป็นแนวทางของการศึกษาของรุ่นต่อไปเป็นอย่างดี”^{๖๔}

“เมื่อเราเปิดประตูให้คนเหล่านั้นเข้ามา ๑ เขาได้เข้ามาสัมผัสกับพระสงฆ์ไทยเราว่ามีความเมตตาอารีอย่างไรบ้างเขาก็จะรับรู้ไป นั่นคือการอนุเคราะห์ อนุเคราะห์ในเรื่องนี้ก็คืออนุเคราะห์สิ่งของแจกขนมเล็กๆน้อยๆ ที่เขาเข้ามาในวัด จากนั้นเราก็ให้ธรรมะของพระพุทธเจ้า ก็คือ ปิยวาจา คือการได้พูดคุยกันกับเด็กเหล่านั้น ให้ข้อคิดให้การศึกษาแก่เด็กที่เข้ามาในวัดชี้ตัวอย่างให้เห็นว่า ทำไมบุคคลที่เขามีโอกาสที่การศึกษาที่ดีจึงมีชีวิตที่ดีกว่าพวกเราทั้งหลาย ก็พบว่าคนข้างๆวัดส่วนมากก็ทำไร่ทำนาหรือทำเกษตรกรรม เราก็ชี้ให้เขาเห็นว่าทำไมครอบครัวเราจนอยู่ ก็เพราะว่าไม่ขาดการศึกษาที่ชี้แนะเขาไป ในที่สุดเด็กเหล่านั้นไม่เคยไปโรงเรียนกลับไปโรงเรียน คนที่ไปเรียนอยู่แล้วเราก็สนับสนุนทุนการศึกษาให้ให้เด็กได้เรียนหนังสือ จากนั้นเราก็ดึงคนเหล่านั้นเข้ามาเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ เพราะหลักการสังคหวัตถุ๔ จากนั้นก็ใช้เทศนาวิธี ก็คือการใช้จิตวิทยาในการพูดชักชวน พ่อแม่บางคนไม่เห็นด้วยนะกับลูกที่มาเรียน ยกตัวอย่างให้เห็นว่าคนอื่นเขามีการศึกษาที่ดีงานที่ดี ทำไมเราต้องมานั่งเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย ในที่สุดชุมชนเหล่านั้นก็เห็นประโยชน์ของการศึกษา ส่งลูกมาเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับเรา จากนั้นก็มีการยกฐานะในการบวชเป็นสามเณร”^{๖๕}

“เป็นรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ ในงานด้านพระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่งโดยนำพระพุทธศาสนา การปฏิบัติของพระธรรมทูตในด้านต่างๆ มาเป็นแนวทาง สร้างความเข้าใจดังนั้นรูปแบบเทศนาวิธี ตามที่พระครูบรรณกิจเจริญกริรักษ์สร้างจึงมีความเหมาะสม”^{๖๖}

“หลักสังคหวัตถุธรรม เป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้ปฏิบัติ แต่ควรใช้วิจารณ์ญาณในการใช้สังคหวัตถุธรรม แต่หัวข้อมีความเหมาะสม ในส่วนของเทศนาวิธี เป็นหลักธรรมที่มีในพระไตรปิฎกที่ดีที่สุดแล้ว เพราะหลักทั้ง๔ นั้นความหมายชัดเจน หากการเผยแผ่ได้ศึกษาครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จะทำการเผยแผ่เชิงรุกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจิตวิทยาเชิงรุก ต้องฟังการกลยุทธ์เหล่านี้ คือ การสื่อสารออนไลน์ การเผยแผ่สิ่งพิมพ์ และธรรมปฏิบัติรวมทั้ง ศาสนสงเคราะห์ อันจะเป็นแรงหนุนเสริมให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดแล้ว”^{๖๗}

^{๖๔} สนทนากลุ่ม พระครูนิโครธบุญญากร ดร., ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สนทนากลุ่ม พระครูปริยัติธรรมวิเทศ ดร., ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

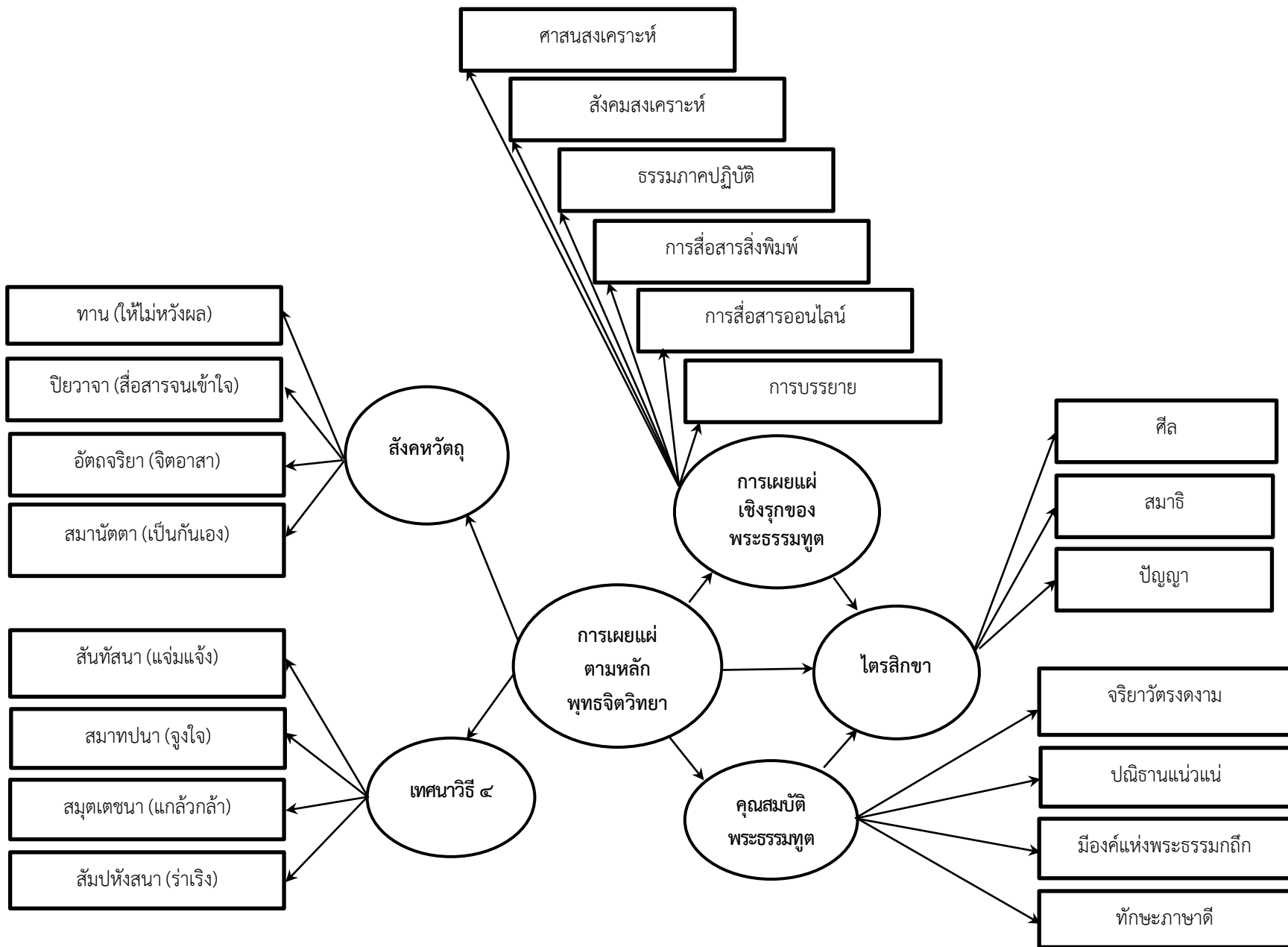
^{๖๖} สนทนากลุ่ม พระประสพโชค วุฒิสาร, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สนทนากลุ่ม พระครูนิโครธบุญญากร, ดร., ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

“ควรสื่อสารกับกลุ่มคนต่างชาติ เช่น คนอินเดีย และกับคนต่างศาสนา เช่น ชาวฮินดู ชาวมุสลิม ชาวซิกข์ เป็นต้น ในมากขึ้น เนื่องจากการเผยแพร่ในกลุ่มชาวไทยและชาวพุทธที่กำลังดำเนินไปด้วยดีอยู่แล้ว”^{๖๘}

โดยสรุปผู้ทรงคุณวุฒิลงความเห็นว่างานนี้มีรูปแบบมีความเหมาะสม โดยได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นสนับสนุนเพิ่มเติม พร้อมทั้งช่วยเติมประเด็นที่เป็นตัวแปรเพิ่มในโมเดลหรือรูปแบบเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อนำมาสร้างโมเดลที่สมบูรณ์แล้ว ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

^{๖๘} สทนากลุ่ม พระไพฑูรย์ สงค์แก้ว ดร., ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

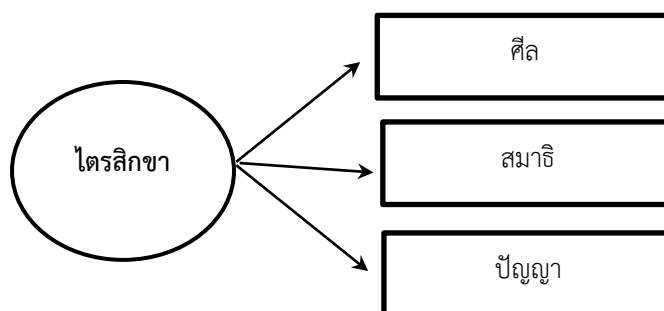

ภาพที่ ๔.๒๐ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา (ฉบับสมบูรณ์)

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

คำอธิบายรูปแบบ (Model)

ไตรสิกขา หมายถึง ผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในไตรสิกขา เพื่อน้อมมาปฏิบัติและพัฒนาตนเอง มีองค์ประกอบ ๔ ประการได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

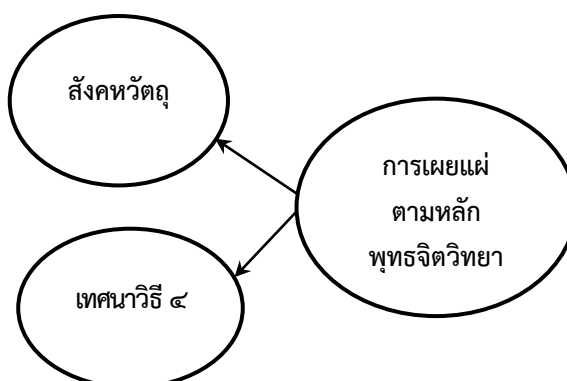

ศีล หมายถึง ชาวพุทธที่ได้มาสักการะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อินเดียได้รับการอธิบาย บรรยาย จากพระธรรมทูตจนเกิดความตระหนักรู้เห็นความสำคัญของศีล ข้อควรละเว้น ๕ ประการ คือ ละเว้นจากการเบียดเบียนประทุษร้ายร่างกายผู้อื่น ละเว้นจากการลักขโมยเลี้ยงชีพด้วยความทุจริต ละเว้นจากการผิดประเวณี ละเว้นจากการประทุษร้ายผู้อื่นด้วยวาจา และละเว้นจากการเสพของมีนเมาอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท

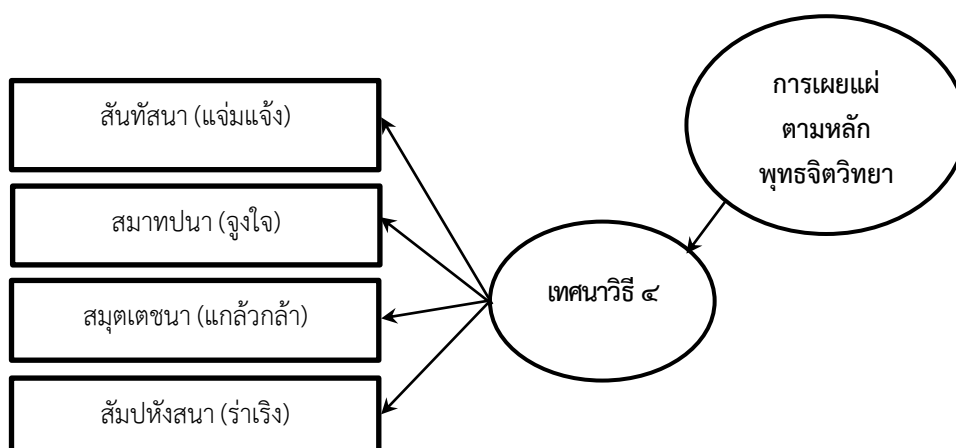
สมาธิ หมายถึง สภาวะจิตใจที่มีความสงบเย็น ตั้งมั่น มุ่งมั่น และมีความหวังมากขึ้นในการดำรงชีวิต อันเกิดจากการได้ไปปฏิบัติเจริญสติระหว่างเดินทางนมัสการสังเวชนียสถานในประเทศไทย อินเดีย

ปัญญา หมายถึง ความรู้ในหลักธรรมเพื่อนำมาประกอบการใช้ชีวิตให้มีความดีงาม ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ระหว่างเดินทางนมัสการสักการะสังเวชนียสถานในประเทศไทยอินเดีย-เนปาล

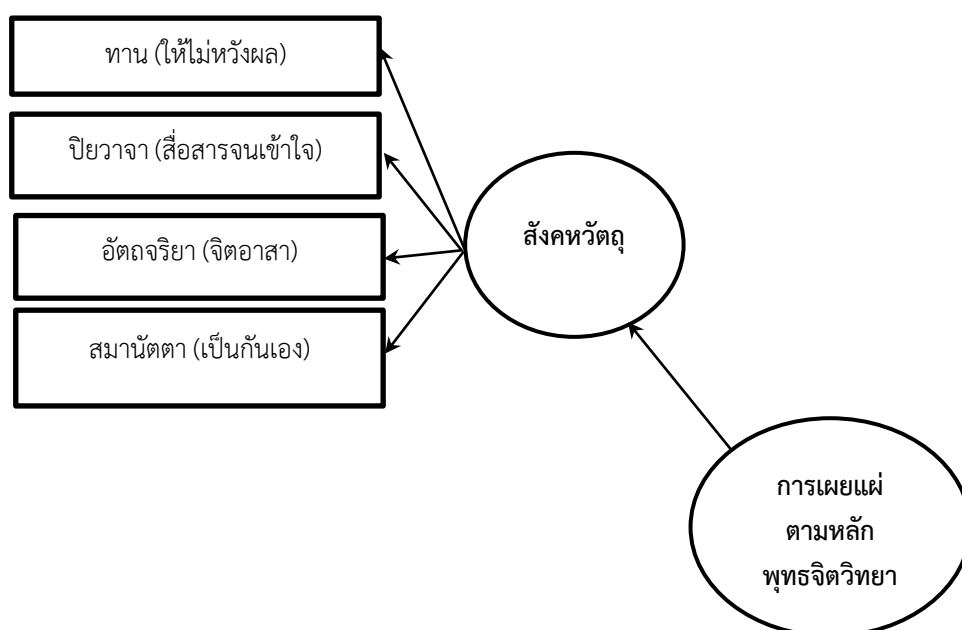
การเผยแผ่ตามหลักพุทธจิตวิทยา หมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลัก เทศนา ๔ อันเป็นแนวทางการบรรยาย อภิปรายและสอนธรรมะให้กับประชาชน พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดไทยในอินเดียที่ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔

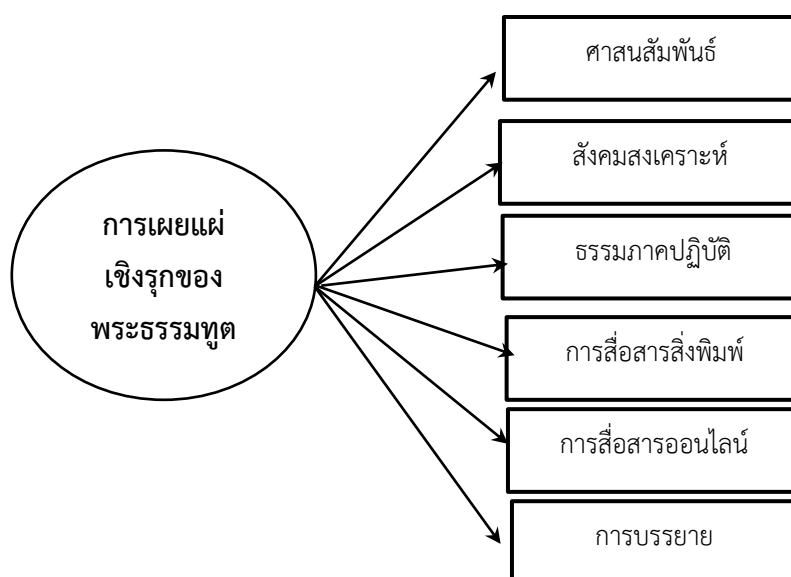
เทศนา ๔ หมายถึง หลักการสื่อสารธรรมะ อันประกอบด้วย ๑) สร้างความเข้าใจ (สันตัสนา) ๒) สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติ (สมาทปนา) ๓) สร้างความกล้าและมั่นใจในพระพุทธศาสนา (สมุตเตชนา) และ ๔) สร้างความเบิกบานตื่นรู้ (สัมปหังสนา)

สังคหวัตถุ หมายถึง หลักการทำงานเพื่อสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย ๑) ทาน คือ การสงเคราะห์ด้วยวัสดุสิ่งของและการให้ความรู้หลักธรรม ๒) ปิยวาจา คือ การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างพระสงฆ์ไทย คนอินเดียและพระสงฆ์นานาชาติ ๓) อตถจริยา คือ การทำงานจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งในวัดและศาสนสถานตลอดจนถึงเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ต่อคนอินเดีย และ ๔) สมานัตตา การเป็นกันเองและมีความเสมอต้นเสมอปลายต่อการติดต่อสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์อันดีกับคนอินเดียและสงฆ์นานาชาติ

การเผยแพร่เชิงรุกของพระธรรมทูต คือ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์

การบรรยาย หมายถึง พระธรรมทูต ใช้การบรรยายธรรม สนทนาธรรม และอภิปราย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อการมาสู่การะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ตลอดจนจนถึงการเชื่อมโยงสถานที่และเหตุการณ์เมื่อครั้งพุทธกาล ทำให้ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงและมีศรัทธาในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

การสื่อสารออนไลน์ หมายถึง พระธรรมทูตใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น เพื่อการสื่อสารธรรมะและงานพระธรรมทูต ให้ประชาชนทราบข่าวหรือเกิดความเข้าใจในธรรมะและงานพระธรรมทูตมากยิ่งขึ้น เชื่อมโยงสร้างเครือข่ายพระธรรมทูต

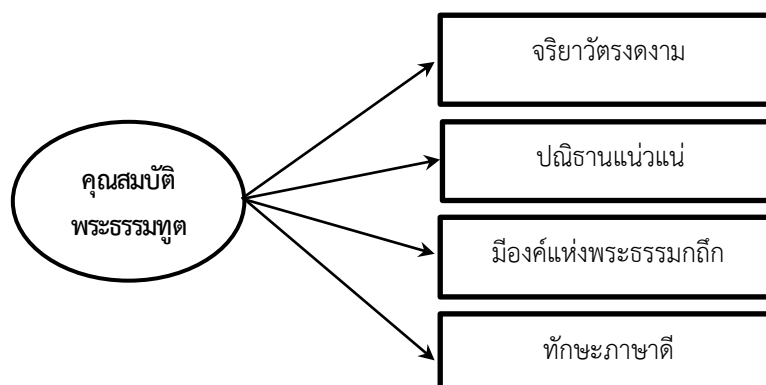
การสื่อสารสิ่งพิมพ์ หมายถึง พระธรรมทูตใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเผยแผ่งานพระพุทธศาสนา ทั้งการผลิตงานเขียนที่เป็นหนังสือ บทความ และข่าวในหนังสือพิมพ์ไทย และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของอินเดีย

ธรรมาคปฏิบัติ หมายถึง พระธรรมทูต ใช้การปฏิบัติธรรมเจริญสติ สมาธิ ให้ประชาชนเข้าถึงธรรม ทั้งการส่งเสริมพระสงฆ์ให้เรียนวิปัสสนากรรมฐาน นำประชาชนปฏิบัติวิปัสสนาทั้งในวัดไทยและในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมนานาชาติ เช่น การสาธยายพระไตรปิฎก

สังคมสงเคราะห์ หมายถึง พระธรรมทูตใช้งานสงเคราะห์เป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนท้องถิ่น มีการตั้งโรงเรียน โรงพยาบาล สงเคราะห์โรงเรียนสร้างบ่อน้ำประปา สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ตามสมควร

ศาสนสัมพันธ์ หมายถึง พระธรรมทูตได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และชาวพุทธนานาชาติ และศาสนาต่างๆ ในอินเดียเนปาล เช่น ฮินดู อิสลาม ซิกข์ เชน ด้วยการประสานความเข้าใจและเกื้อกูลกันตามโอกาส สามารถที่จะพูดคุยกันได้อย่างกัลยาณมิตร

คุณสมบัติพระธรรมทูต หมายถึง สิ่งที่พระธรรมทูตต้องมีถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติศาสนกิจในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศอินเดียเนปาล ประกอบไปด้วย จริยวัตรตรงดงาม ปณิธานแน่วแน่ มืองค์แห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี

จริยวัตรตรงดงาม หมายถึง พระธรรมทูตมีจริยวัตรอยู่ในสมณสาธูป รักษาเสขียวัตระได้เหมาะสม และบุคลิกภาพสงบเย็น เป็นที่เจริญใจแก่ผู้พบเห็น ไม่ประพฤติสิ่งที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่สูบบุหรี่ หนึ่งหม่นเรียบร้อย รักษาภิรียมารยาททางสังคมถูกกาลเทศะ

ปณิธานแน่วแน่ หมายถึง พระธรรมทูต มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำหน้าที่ อย่างอดทนเข้มแข็ง เมื่อต้องเผชิญกับความยากลำบาก ทั้งทางด้านภูมิอากาศ อาหารท้องถิ่น การเดินทาง และสภาพการทำงานในพื้นที่ซึ่งไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงพอ แต่ก็ทำงานด้วยตั้งใจว่าถวายงานพระพุทธเจ้า

มืองค์แห่งพระธรรมกถึก หมายถึง พระธรรมทูต มีความสามารถในการนำเสนอธรรมะอย่างเหมาะสม มืองค์ประกอบดังนี้ ๑) แสดงธรรมไปตามลำดับไม่ตัดลัดให้สับสน หรือขาดความ ๒) ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้ผู้ฟังเข้าใจ ๓) สอนเขาด้วยเมตตา ๔) ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ และ ๕) ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น

ทักษะภาษาดี หมายถึง พระธรรมทูต มีความสามารถในภาษาอังกฤษหรือภาษาฮินดีในระดับดี สื่อสารได้ทั้งการพูด บรรยาย และเขียน ในการทำหน้าที่เผยแผ่ให้แก่คนท้องถิ่นได้มีความเข้าใจในพระสงฆ์และพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ได้ถูกสร้างขึ้นจากข้อมูลที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการสังเกต สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก และได้ถูกพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำให้รูปแบบได้รับการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงพัฒนาให้มีความสมบูรณ์จนถึงที่สุด ได้นำเสนอรูปแบบดังกล่าวเป็นนวัตกรรมองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย ตามที่ได้แสดงแล้วในลำดับต้นที่ผ่านมา ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดจากงานวิจัยสรุปเป็น 4S Model ได้แก่ “เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต(Smart)” สามารถอธิบายได้ดังนี้

เป้าหมายชัด (Set goals) หมายถึง พระธรรมทูตมีเป้าหมายในตนเองชัดเจนในการมาทำหน้าที่เพื่อถวายงานพระพุทธเจ้า และเป้าหมายของงานที่มุ่งประโยชน์ต่อมวลมนุษย

หลักการดี (Skillful) หมายถึง พระธรรมทูตเป็นผู้ที่มีทักษะหลักวิชาที่สมบูรณ์ ทั้งหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และหลักของการทำงานเผยแผ่ เช่น เทศนา ๔ สังคหวัตถุ ๔

มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) หมายถึง การมียุทธศาสตร์ของการทำงาน การทำงานเป็นทีม มีวิธีการทำงานที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การสนทนาธรรม การสัมมนา งานสังคมสงเคราะห์ และการใช้สื่อสารมวลชนต่างๆ

เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart) หมายถึง พระธรรมทูตมีคุณสมบัติที่ดี จริยาวัตรงดงาม ปฏิภาณคุณธรรมประจำใจ ทักษะภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฮินดี พร้อมทั้งความสามารถในการทำหน้าที่ในสวนงานที่รับผิดชอบ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรณีศึกษาพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ๒) เพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยาซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเองในการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง และได้กำหนดคุณสมบัติคือ เป็นพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เกี่ยวกับการเผยแผ่ในประเทศอินเดีย-เนปาล จำนวน ๑๗ ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) สร้างร่างรูปแบบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ๒) เพื่อตรวจสอบการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา และ ๓) เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปเป็น ๓ ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล จากการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล สรุปได้ว่า ปัจจุบันงานพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เป็นกระบวนการที่มุ่งเข้าถึงชุมชน และบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการทำงานพระธรรมทูต ในด้านต่างๆ ซึ่งได้จำแนกให้เห็นการทำงานเชิงรุกด้วยวิธีการ การบรรยายนำแสงบุญ การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ งานสังคมสงเคราะห์ งานศาสนสัมพันธ์

๒) ผลการสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล จากการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล สามารถจำแนกออกเป็นด้านๆ สรุปได้ว่า ๑) ด้านคุณสมบัติหรือคุณสมบัติพระธรรมทูต ๒) ด้านผลที่เกิดขึ้นกับคนอินเดียและเนปาล ๓) ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้แสวงบุญ ๔) ด้านการสร้างสัมพันธ์ด้วยงานสังคมสงเคราะห์หรือศาสนสงเคราะห์ ๕) ด้านการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่ ๖) ด้านการประพาสดินให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และ ๗) ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ

๓) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา จากการศึกษาผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบ สรุปได้ว่า เป้าหมายของการทำงานของพระธรรมทูต คือ ไตรสิกขา หมายถึง ความเชื่อมั่นในพระตถาคตอันเป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ทำให้เกิดความรู้สึกรักศรัทธาในพระพุทธศาสนา บุคคลได้ศึกษาและดำเนินชีวิตตนเองตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา สำหรับหลักการทางพุทธจิตวิทยาที่พระธรรมทูตนำมาปรับใช้เป็นแนวทางตามหลักทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว ดังนั้น การเผยแผ่ตามหลักพุทธจิตวิทยา จึงหมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลักเทศนา ๔ อันเป็นแนวทางการบรรยาย อภิปรายและสอนธรรมะให้กับประชาชน พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดไทยในอินเดียที่ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔

วิธีการเผยแผ่ของพระธรรมทูตเป็นไปในลักษณะของเชิงรุก คือก้าวไปหาชุมชนและสังคม การเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูต หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสวงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์

พระธรรมทูตที่ดีควรมีคุณสมบัติพระธรรมทูต กล่าวคือ สิ่งที่พระธรรมทูตต้องมีถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติศาสนกิจในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศอินเดีย-เนปาล ประกอบไปด้วย มีจริยวัตรตรงตาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี รูปแบบดังกล่าว สามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ว่า ๔S Model ประกอบด้วย เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart)

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรณีศึกษา พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา จากการศึกษาผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบ สรุปได้ว่า เป้าหมายของการทำงานของพระธรรมทูต คือ ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง ความเชื่อมั่นในพระตถาคตอันเป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง เชื่อในพระพุทธานุคุณ มั่นใจในองค์พระตถาคต และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนดล ภูชนะศิริ^๑ ที่ศึกษาพบว่า ความประทับใจและความศรัทธา ทั้งจากความสะอาด ความเป็นระเบียบ การบริหารความสะอาด สังคมและบรรยากาศภายในวัด ความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์ และภาวะผู้นำของบุคคลสำคัญของวัด โดยเฉพาะเจ้าอาวาสว่ามีอิทธิพลต่อการการตัดสินใจเลือกมาปฏิบัติธรรม ซึ่งวัดของพระธรรมทูตในอินเดียเน้นความสะอาดและบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีทำให้ประชาชนที่ได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนนั้นมีความประทับใจและเกิดศรัทธา เป็นที่สัปปายะแก่การเจริญศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าพระธรรมทูตได้สร้างแรงจูงใจให้เกิดถกเถียงโพธิศรัทธา ประกอบการเทศน์การบรรยาย ประชาชนเกิดความน้อมนำปฏิบัติหลักไตรสิกขาเป็นต้นว่า รักษาศีลตลอดการเดินทางแสวงบุญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์^๒ ที่พบว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้ประโยชน์ที่เกิดจากความปรารถนาความสุขของมนุษย์มาสร้างแรงจูงใจที่มุ่งสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาเป็นสุขที่แท้จริง ทรงใช้ประโยชน์จากความกลัวนำมาสร้างแรงจูงใจให้เห็นโทษและภัยของการละเมิดศีล และทรงใช้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องกรรมนำมาสร้างแรงจูงใจโดยจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การบรรลุธรรม แรงจูงใจภายนอกที่เกิดขึ้นจากกัลยาณมิตรมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม ศีล ๕ คุณสมบัติที่สำคัญของกัลยาณมิตรก็คือ การทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีและจำเป็นต้องรู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เหมาะสมกับความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับพระมหาอำนาจ มีราคา^๓ ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ผลการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ

หลักการทางพุทธจิตวิทยา ที่พระธรรมทูตนำมาปรับใช้เป็นแนวทางตามหลักทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว ดังนั้น การเผยแผ่ตามหลักพุทธจิตวิทยาจึงหมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลักเทศนา ๔ อันเป็นแนวทางการบรรยาย อภิปรายและสอนธรรมะให้กับประชาชน พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดไทยในอินเดียที่ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับพระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสสี)^๔ ที่ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมียุทธศาสตร์ด้วยการวิเคราะห์

^๑ ธนดล ภูชนะศิริ, ความประทับใจ ความศรัทธาและการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง, วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม), ๒๕๕๘: ๑๓๗.

^๒ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕, วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ปีที่ ๕ (มกราคม – มิถุนายน) ๒๕๕๘: ๑-๒.

^๓ พระมหาอำนาจ มีราคา, แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์, วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน) ๒๕๕๙: ๑๖๙-๑๗๐.

^๔ พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสสี), ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๒: ๘๐-๙๑.

แบบสวอต (SWOT Analysis) การใช้ทฤษฎี ๔ ส.ได้แก่ สัททสสนา-แจ่มแจ้ง สมาทปนา-จูงใจ สมุเตชนา-แก้ลัวกล้า สัมปหังสนา-ร่าเริง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ พระมหาอิศเรศ จิตฺติโต^๕ ที่ศึกษาพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารภาษาธรรม การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง การสนทนาการบรรยายและตอบปัญหา เป็นปัจจัยที่พาพุทธธรรมไปสู่ชาวบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสนอง จำนิตและคณะ^๖ พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย การสอนด้วยทฤษฎี ๔ ส คือ สันทสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา สัมปหังสนา ๖) การสอนด้วยปาฏิหาริย์ ๓ คือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุศาสนียปาฏิหาริย์

วิธีการเผยแผ่ของพระธรรมทูตเป็นไปในลักษณะของเชิงรุก คือก้าวไปหาชุมชนและสังคม การเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูต หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผลการศึกษาดังกล่าวมานั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสนอง จำนิตและคณะ^๗ ศึกษาพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย ๑) ความตระหนักในหน้าที่ ๒) การเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกล สิ่งดังกล่าวเป็นปัจจัยสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหันมาเรียนรู้พระพุทธศาสนาและเข้าวัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธนกร อัครจันทร์^๘ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาเปรียบเทียบบัณฑิตวิทยาลัยพุทธกิจวัดไร่ขิง, ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจการเข้าวัดของประชาชนของวัดพุทธวนารามราชวรวิหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนวัดไร่ขิง อยู่ในระดับมากและระดับการบริหารจัดการของวัดทั้งสองแห่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจัยด้านเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ การประชาสัมพันธ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารวัดของพุทธวนารามราชวรวิหาร และปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ชื่อเสียงของวัด และเจ้าอาวาสและพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารวัดของวัดไร่ขิง และพบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของกรกต ขำบัณฑิตและคณะ^๙ ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ผลการวิจัย

^๕ พระมหาอิศเรศ จิตฺติโต, รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมของพระธรรมกลีเพื่อการพัฒนาศีวิตชาวพุทธในจังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙: บทคัดย่อ

^๖ พระมหาสนอง จำนิตและคณะ, การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย, วารสารครุศาสตร์ ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน) ๒๕๕๘: ๔๗-๖๒.

^๗ พระมหาสนอง จำนิตและคณะ, การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย, วารสารครุศาสตร์ ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน) ๒๕๕๘: ๔๗-๖๒.

^๘ พระมหาธนกร อัครจันทร์, ปัจจัยจูงใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารวัดศึกษาเปรียบเทียบบัณฑิตวิทยาลัยพุทธกิจวัดไร่ขิง, วารสารเผยแผ่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-ธันวาคม) ๒๕๕๗: ๘๒.

^๙ กรกต ขำบัณฑิตและคณะ, ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๒๕๕๖: ๕๕-๕๖.

พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อประโยชน์สุขแก่แคว้นในสัตว์ทั้งหลาย สำหรับรูปแบบการเผยแผ่นั้นในปัจจุบันเป็นแบบเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ส่วนวิธีการเผยแผ่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้เผยแผ่ ซึ่งมีวิธีการเทศนาธรรมปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนกรรมฐาน และการสอนแบบประยุกต์ ซึ่งกุศล โพธิสุวรรณ^{๑๐} ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) พบว่าท่านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ได้กับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านมีความสามารถในการสื่อสาร ในรูปแบบต่างๆ กับพระภิกษุ แม่ชีและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้ความเข้าใจและศรัทธาที่จะเข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรม โดยการพูดของท่านมีปิยวาจา ท่านไม่พูดให้ผู้ใดกระทบกระเทือนใจ เวลาใครมีเรื่องเดือดร้อนมาปรึกษาท่านก็จะรับฟัง และให้นคำแนะนำที่มีประโยชน์

พระธรรมทูตที่ดีควรมีคุณสมบัติพระธรรมทูต คือ สิ่งที่พระธรรมทูตต้องมีถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติศาสนกิจในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศอินเดีย-เนปาล ประกอบไปด้วย มีจริยวัตรตรงดงาม ปณิธานแน่วแน่ มุ่งมั่นแห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นี้มีความสอดคล้องกับการค้นพบของ พระมหามนตรี ศรีบุญธง^{๑๑} ศึกษาเรื่อง แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า (๒๕๕๑-๒๕๖๐) พบว่า พระธรรมทูตจะต้องเป็นผู้มีศีลาจารวัตรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณมีความอดทน และควรมีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน เสียสละเพื่องานให้แก่พระพุทธศาสนา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้ และพระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี)^{๑๒} ได้เน้นหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในการเลื้อย รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดียเนปาล ๔S Model ได้แก่ “เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart)” พึงนำไปปฏิบัติ ดังนี้

๑. เป็นรูปแบบที่สามารถถอดแบบนำไปประยุกต์หรือปรับใช้กับการทำงานของพระธรรมทูตทั้งภายในและสายต่างประเทศได้ เพื่อประโยชน์แห่งมหาชน

^{๑๐} กุศล โพธิสุวรรณ, ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร), วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน) ๒๕๕๗: ๑๑๓-๑๒๑.

^{๑๑} พระมหามนตรี ศรีบุญธง, แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า(๒๕๕๑-๒๕๖๐), วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๑๒} พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี), ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๒: ๘๐-๙๑.

๒. สร้างกระบวนการให้พระธรรมทูตสายอื่นๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานการทำงานของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนปาล

๓. การสนับสนุนให้มีการก่อตั้งหรือส่งเสริมโรงเรียนพระธรรมทูต เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความสามารถมีทักษะในการทำหน้าที่จากพระธรรมทูตที่มีประสบการณ์และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับพระธรรมทูตรุ่นต่อไป ไปที่จะไปสานงานต่อเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธานุสาต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรณีศึกษา พระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะทำการศึกษาวิจัยอยู่หลายประเด็น จะช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

๑. การศึกษาเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรณีศึกษา พระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึก และสังเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย จึงควรมีการออกแบบการวิจัยที่เป็นเชิงปริมาณ โดยต่อยอดจากรูปแบบหรือ Model ที่ออกแบบไว้แล้วนำไปสร้างข้อคำถามเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมเชิงสถิติ ก็จะทำให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒. จากผลการศึกษาที่พบว่า การทำงานของพระธรรมทูตทำให้เกิดความเชื่อในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เรียกว่า ตถาคตโพธิสัทธา อันเป็นมิตินทางพุทธจิตวิทยา จึงควรศึกษาในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การแสวงบุญในอินเดียมีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ หรือการรู้แจ้งตน มากขึ้นหรือไม่ โดยสร้างเป็นงานวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบกลุ่มที่เดินทางมาแสวงบุญกับกลุ่มที่ไม่ได้มา

๓. การศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ให้เป็นหลักสูตรเพื่ออบรมพัฒนาพระธรรมทูตที่เหมาะสม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ [Primary Sources]

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกแปลฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ [Secondary Sources]

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๒.

กรรณิการ์ อัครเดชา. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

จำรอง เงินดี. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒.

จินตวิทย์ เกษมสุข. การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ๒๕๔๙.

ชาย โพธิ์ธิดา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง ๒๕๕๐.

ณัฐชดา วิจิตรจามรี. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖.

ถวิล ชาราโกชน์. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.

ถิรนนท์ อนุวัชรวิงส์. พฤติกรรมการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.

ธีรวิศ บำเพ็ญบุญปรม. โครงการวิจัยธรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจกัญญา, ๒๕๕๐.

นิลาภัย. คู่มือพระนักเทศน์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ม.ป.ป.

ปิ่น มุกกันต์. มุมสว่าง. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, ๒๕๔๑.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: หจก สานลดา, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓.

พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฺฒโน). พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). งานพระธรรมทูตในพระธรรมทูตในต่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

..... . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธวิธีการสอน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **รู้หลักก่อน แล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ลักษณ์.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตญาโณ). **พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

มัลลิกา คณานุรักษ์. **จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

วิศิน อินทสระ. **การเผยแผ่ศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กิตติวรรณการพิมพ์, ๒๕๓๖.

สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (เกี่ยว อุปฺเสโณ). **เย็นหิมะในรอยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สมเด็จพระมหาธีรราชสังฆคณาจารย์ (ช่วง วรบุญโญ). **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องของคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สุรพล พะยอมแย้ม. **จิตวิทยาสัมพันธภาพ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบางกอก-คอมเทค อินเตอร์เทรด จำกัด, ๒๕๔๘.

อรรวรณ ปิลันธน์โอวาท. **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตญาโณ). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. **ตำนานพระพุทธเจดีย์**. กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๕.

สิริวัฒน์ คำวันสา. **ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์ การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๒.

(๒) บทความ:

กรกต ชำบัณฐิตและคณะ. ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม), ๒๕๕๖: ๕๕-๕๖.

กุศล โพธิ์สุวรรณ. ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร). **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน) ๒๕๕๗: ๑๑๓-๑๒๑.

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕. **วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต**. ปีที่ ๕ (มกราคม – มิถุนายน) ๒๕๕๘: ๑-๒.

ธนดล ภูชนะศิริ. ความประทับใจ ความศรัทธาและการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง. **วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม), ๒๕๕๘.

พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๒: ๘๐-๘๑.

พระณปวร โทวาท. ต้นแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. ฉบับ Supplementary ประจำเดือนธันวาคม, ๒๕๕๙: ๑๕๕-๑๕๖.

พระมหาชัยทัต ชันธสิกรรม. ความสัมพันธ์ของหลักภิกขุอุปหานิยธรรม ๗ กับการบริหารวัด ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. **วารสารเผยแผ่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-ธันวาคม) ๒๕๕๗: ๕๓.

พระมหาธนกร อัครจันทร์. ปัจจัยสู่ใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารวัด ศึกษาเปรียบเทียบวัดปทุมวนารามราชวรวิหารกับวัดไร่ขิง. **วารสารเผยแผ่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-ธันวาคม) ๒๕๕๗: ๘๒.

พระมหาสนอง จำนัล และคณะ. การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย. **วารสารครุศาสตร์**. ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน) ๒๕๕๘: ๔๗-๖๒.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. ยุคสมัยของความขัดแย้ง: พระสงฆ์ยุคใหม่ควรตีความและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน) ๒๕๕๒: ๓๖-๓๗.

พระมหาอำนาจ มีราคา. แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์. **วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน) ๒๕๕๙: ๑๖๙-๑๗๐.

(๓) คุษณินพนธ์ / วิทยานิพนธ์:

พระครูธรรมธรรสายัณห์. การบริหารจัดการในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหาเมธา จันทสาโร (คำไหล). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาเชิงประยุกต์. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหามนตรี ศรีบุญธง. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทวศวรรษหน้า(๒๕๕๑-๒๕๖๐). **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

พระมหาอิศเรศ ฐิตจิตโต. รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมของพระธรรมกถึกเพื่อการพัฒนาชีวิตชาวพุทธในจังหวัดตราด. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

วีรชัย อนันต์เจียร. กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), **พระวรธรรมคติ, ในพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๙**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อภิเชษฐ จันทรดี. แนวทางการอยู่ร่วมกันตามหลักพุทธจริยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ๕ กลุ่มในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. **ปริญญาวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

(๔) สื่อภาษาอังกฤษ:

Abdul Qahar Sarwari. A Conceptual Frameowrk based on the Eastern Context of Communication, Malaysia. **Journal of Language and Communication**. 4(1), 2017: 1-12.

Anthony Fiaola & Karl F. MacDorman, The Influence of Holistic and Analytic Cognitive Styles on Online Information Design. **Information, Communication & Society** Vol. 11, No. 3, April 2008: Abstract.

Berlo David. **The process of communication: an introduction to theory and practice**. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960.

Elena V. Fell, Natalia A. Lukianova. **Meaning Making in Communication Processes the Role of a Human Agency**. Russia: National Research Tomsk State University. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 200, 2015.

España, S. González, A. and Pastor. Communication Analysis: a Requirements Engineering method for Information Systems. **21st International Conference on Advanced Information Systems Engineering (CAiSE'09)**. Amsterdam: The Netherlands, Springer LNCS, 2009.

Janet Fulk, Andrew Flanagin, Peter R. Monge, Timothy Ryan & Michael K. Kalman. **Connective and Communal Public Goods in Interactive Communication Systems**. *Public Goods in Communication Systems*, 1996.

Krippendorff, K. Conversation or Intellectual imperialism In Comparing Communication Theories. **Communication Theory**, 1993: 252-266.

Lars Elleström, **Modelling Human Communication Modality and Semiotics**. *The Interdisciplinary of Communication, Semiotics and Multimodality*, 2018.

Mpho Buntse. n.d. **Development Communication Approaches**. South Africa: University of Johannesburg, 2018.

Nirmala Mani Adhikary. **Mainstreaming the Re-orientation Approach in Communication Education: Nepal's Perspective**. Nepal: Kathmandu University, 2018.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

พระธรรมโกศาจารย์, **ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก**, "ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พุทธศาสนา". [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=179&articlegroup_id21. [๖ มิถุนายน ๒๕๖๐].

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี, **ประวัติพุทธศาสนาในอินเดีย**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://newdelhi.thaiembassy.org/th/useful-knowledge-th/pilgrimag-watthai-th/buddhism-history-in-india-th/> [๖ มิถุนายน ๒๕๖๐].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แนวคำถามในการสัมภาษณ์
ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาพการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์

ภาพการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลัก
พุทธจิตวิทยา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์
คุณลักษณะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน ๗ ข้อ

ตอนที่ ๒ คุณลักษณะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล
จำนวน ๗ ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์

นิสิตพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....ฉายา.....
๒. ชื่อสมณศักดิ์.....
๓. อายุ.....พรรษา.....
๔. วุฒิทางธรรม.....วุฒิทางโลก.....
๕. ตำแหน่ง/หน้าที่
.....
๖. ประสบการณ์
.....
๗. รางวัลและผลงาน
.....

ตอนที่ ๒ คุณลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

๑. คุณลักษณะของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ผลลัพธ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลเกิดผลกระทบในลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๕. พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลมีคุณสมบัติ และบุคลิกลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๖. พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลมียุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๗. การสื่อสารงานของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

-ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์

การจัดสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion)

เรื่อง

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต

สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas

Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology

โดย

พระครูบรรณกิจเจติยาภิรักษ์

การจัดสนทนากลุ่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำดัชนีนิพนธ์

ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กำหนดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
ดัชนีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต
สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา”

วันพุธที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เวลา 09.00 – 11.00 น.

ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย

เวลา	กำหนดการ
เวลา 08.30 น.	ลงทะเบียน
เวลา 09.00 น.	พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย
เวลา 09.10 น.	การสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธ จิตวิทยา
เวลา 11.00 น.	สรุปภาพรวม/พิธีปิด/มอบของที่ระลึก/ถ่ายรูปหมู่

หมายเหตุ : กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

แนวทางการจัดสนทนากลุ่ม
กำหนดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
ดัชนีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต
สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา”
วันพุธที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เวลา 09.00 – 11.00 น.
ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย

ผู้วิจัย

พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ พระนิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ดำเนินรายการ

ดร.ลำพอง กลมกุล นักวิจัย ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ
 ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ควบคุมการจัดสนทนากลุ่ม

ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
 จิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม

- 1 พระศรีโพธิวิเทศ
- 2 พระครูนิโครธบุญญากร ดร.
3. พระครูปริยัติโพธิวิเทศ ดร.
4. พระครูปริยัติธรรมวิเทศ ดร.
- 5 พระครูอุดมโพธิวิเทศ
- 6 พระครูปลัดเฉลิมชาติ ขาติโว
- 8 พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป ดร.
- 9 ดร.แมนเหมือน สิริศักดิ์
- 10.นายไพฑูรย์ สงค์แก้ว
- 12.นายประสพโชค วุฒิสาร.
- 13 นายจิรพันธ์ บุญยัม
- 14 นายจิรศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์

วันเวลาและสถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม

วันพุธที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เวลา 09.00 – 11.00 น.

ณ ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศ

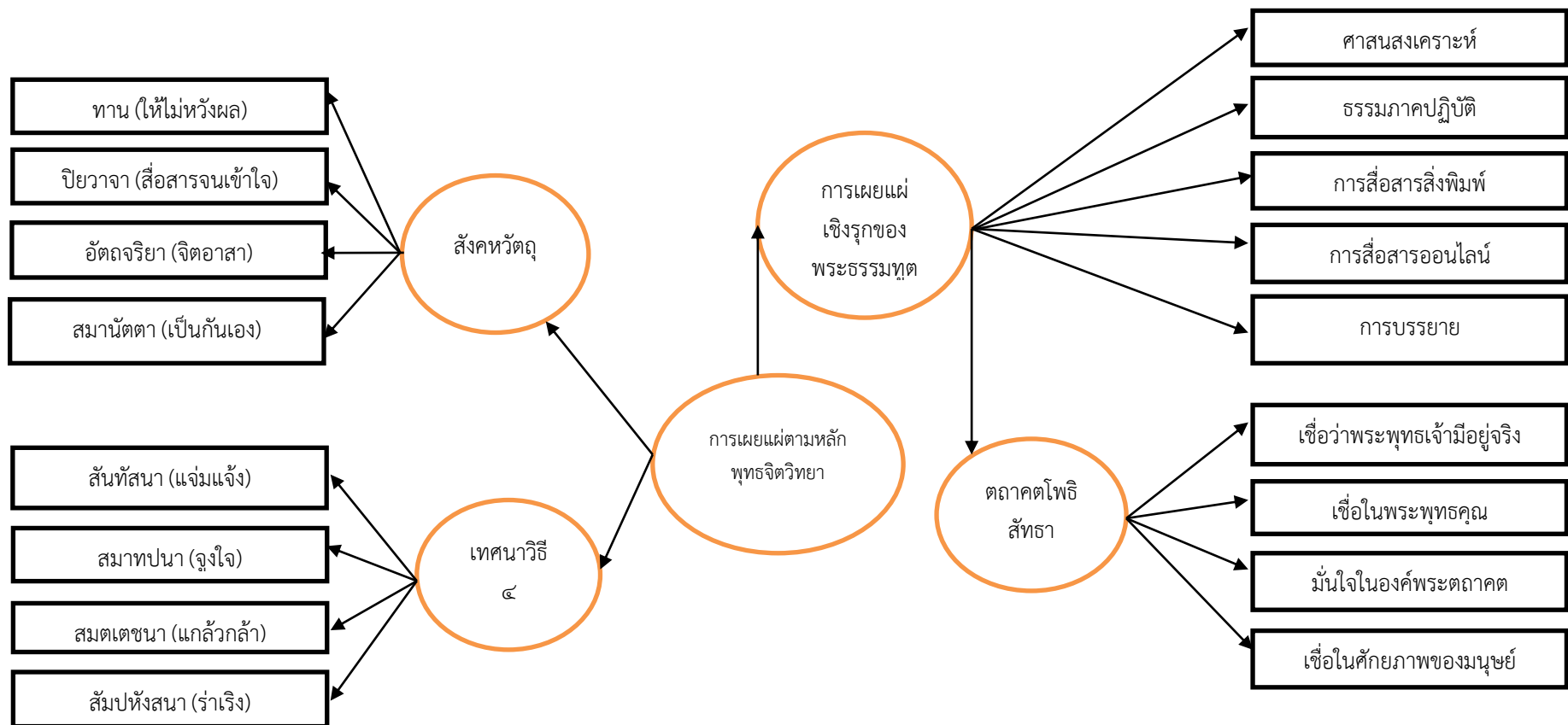
อินเดีย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อตรวจสอบการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

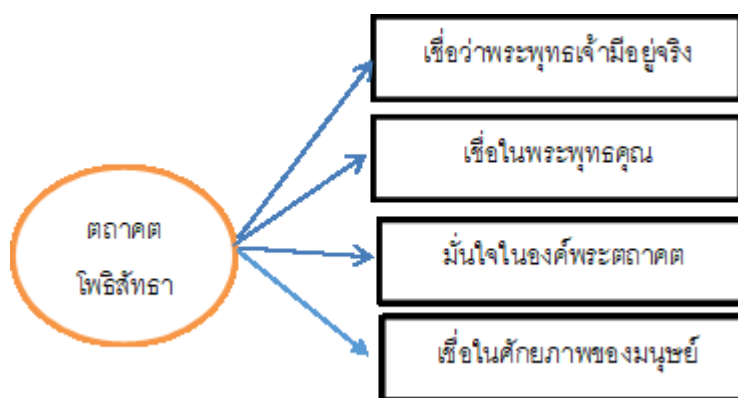
วิธีดำเนินการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนาด้วยตนเองและกับผู้วิจัย มีการถกประเด็นของการสนทนา มีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนารูปแบบ (Model) ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อธิบายรูปแบบ (Model)

ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง ความเชื่อมั่นในพระตถาคตอันเป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล มีองค์ประกอบ 4 ประการได้แก่ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง เชื่อในพระพุทธานุภาพ มั่นใจในองค์พระตถาคต และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์

เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง หมายถึง ชาวพุทธที่ได้มาสักการะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียได้รับการอธิบาย บรรยาย จากพระธรรมทูตจนเกิดความเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง ทั้งจากหลักฐานปรากฏและเกิดจากความเข้าใจจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาผ่านหลักฐานทางโบราณวัตถุ เป็นการศึกษาตำรา ไม่ใช่เพียงแค่อ่านจากตำรา ทำให้เกิดความรู้จักเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่อย่างแท้จริง

เชื่อในพระพุทธานุภาพ หมายถึง ความเชื่อของชาวพุทธที่มาสักการะสังเวชนียสถานที่ประเทศอินเดีย เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในพระพุทธานุภาพอันประกอบด้วย พระปัญญาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ว่ามีอยู่จริงและเป็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่พระองค์ได้ประกาศพระสัจธรรมนำหมู่สัตว์ให้พบทางพ้นทุกข์

มั่นใจในองค์พระตถาคต หมายถึง ความมั่นใจของชาวพุทธที่มีต่อพระพุทธเจ้า ว่าพระองค์เป็นผู้ทรงคุณอันประเสริฐ เป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง เป็นผู้พร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ผู้ตื่นผู้เบิกบาน

เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ หมายถึง ความเชื่อของชาวพุทธที่มั่นใจในศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถที่จะบรรลุธรรมอันประเสริฐตามพระพุทธเจ้าได้ ซึ่งพระองค์เป็นต้นแบบของมนุษย์ที่บำเพ็ญ

บารมีด้วยตนเอง จนประสบความสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ประเสริฐกว่ามนุษย์และเทวดา จึงเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะปฏิบัติธรรมให้สูงสุด

ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านทฤษฎีธรรม

คำชี้แจง ขอให้ท่านได้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นที่เป็นจริง

☐

เหมาะสม

☐

ไม่แน่ใจ

☐

ไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

.....

.....

.....

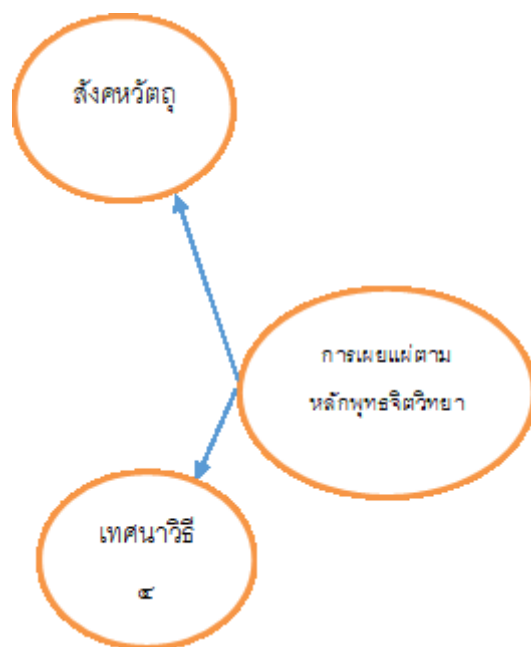
.....

.....

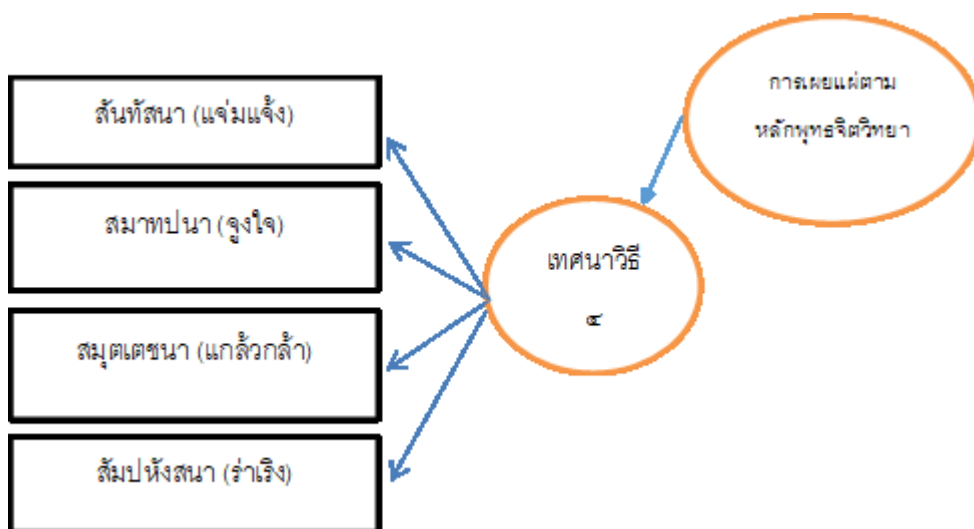
.....

.....

การเผยแพร่ตามหลักพุทธจิตวิทยา หมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธา พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลัก เทศนา ๔ อันเป็นแนวทางการบรรยาย อภิปรายและสอน ธรรมะให้กับประชาชน พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดไทยในอินเดียที่ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔

เทศนา 4 หมายถึง หลักการสื่อสารธรรมะ อันประกอบด้วย 1. สร้างความเข้าใจ (สันตัสนา) 2. สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติ(สมาทปนา) 3. สร้างความกล้าและมั่นใจในพระพุทศาสนา (สมุตเตชนา) 4. สร้างความเบิกบานตื่นรู้ (สัมปหังสนา)

ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแผ่ตามหลักเทศนาวิธี 4

คำชี้แจง ขอให้ท่านได้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นที่เป็นจริง

☐

เหมาะสม

☐

ไม่แน่ใจ

☐

ไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

.....

.....

.....

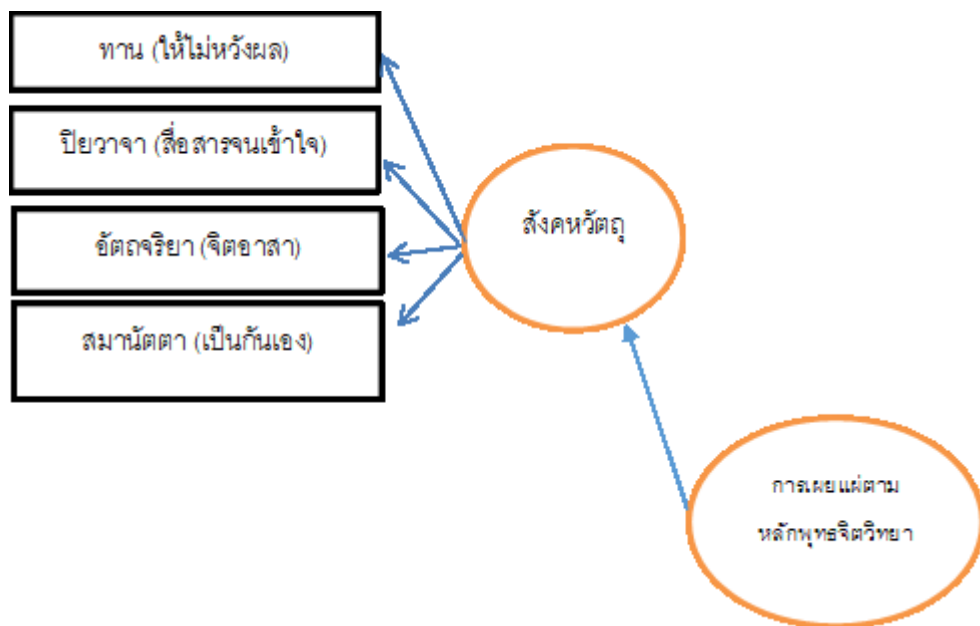
.....

.....

.....

.....

สังคหวัตถุ หมายถึง หลักการทำงานเพื่อสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1. ทาน คือการสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของและการให้ความรู้หลักธรรม 2. ปิยวาจา คือ การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างพระสงฆ์ไทย คนอินเดียและพระสงฆ์นานาชาติ 3. อตถจริยา คือ การทำงานจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งในวัดและศาสนสถานตลอดจนถึงเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ต่อคนอินเดีย 4. สมานัตตา การเป็นกันเอง และมีความเสมอต้นเสมอปลาย ต่อการติดต่อสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์อันดีกับคนอินเดียและสงฆ์นานาชาติ

ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแพร่ตามหลักสังคหวัตถุ

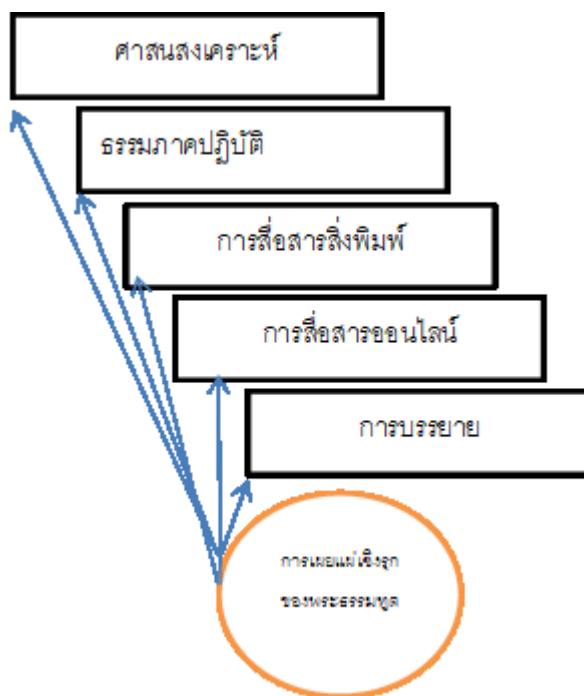
คำชี้แจง ขอให้ท่านได้ทำเครื่องหมาย ในช่องตามความคิดเห็นที่เป็นจริง

☐ เหมาะสม ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

[illegible]

การเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูต การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์

การบรรยาย หมายถึง พระธรรมทูต ใช้การบรรยายธรรม สนทนาธรรม และอภิปรายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อการมาสู่การะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ตลอดจนจนถึงการเชื่อมโยงสถานที่และเหตุการณ์เมื่อครั้งพุทธกาล ทำให้ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงและมีศรัทธาในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

การสื่อสารออนไลน์ หมายถึง พระธรรมทูตใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น เพื่อการสื่อสารธรรมะและงานพระธรรมทูต ให้ประชาชนทราบข่าวหรือเกิดความเข้าใจในธรรมะและงานพระธรรมทูตมากยิ่งขึ้น เชื่อมโยงสร้างเครือข่ายพระธรรมทูต

การสื่อสารสิ่งพิมพ์ หมายถึง พระธรรมทูตใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเผยแผ่งานพระพุทธศาสนา ทั้งการผลิตงานเขียนที่เป็นหนังสือ บทความ และข่าวในหนังสือพิมพ์ไทย และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของอินเดีย

ธรรมาศปฏิบัติ หมายถึง พระธรรมทูต ใช้การปฏิบัติธรรมเจริญสติ สมาธิ ให้ประชาชนเข้าถึงธรรม ทั้งการส่งเสริมพระสงฆ์ให้เรียนวิปัสสนากรรมฐาน นำประชาชนปฏิบัติวิปัสสนาทั้งในวัดไทยและในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมนานาชาติ เช่น การสาธยายพระไตรปิฎก

ศาสนสงเคราะห์ หมายถึง พระธรรมทูตใช้งานสงเคราะห์เป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนท้องถิ่น มีการตั้งโรงเรียน โรงพยาบาล สงเคราะห์โรงเรียน สร้างบ่อน้ำประปา สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ตามสมควร

ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูต

คำชี้แจง ขอให้ท่านได้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นที่เป็นจริง

☐

เหมาะสม

☐

ไม่แน่ใจ

☐

ไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึก

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

ภาคผนวก ค
หนังสือสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบนมัสการ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ,ดร.

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active
 Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist
 Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา
 เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์
 พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง
 ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อ
 นำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์
 ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ
 พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

รับทราบ
 พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ
 จิตโหร (ภค) ๗
 อ.ด. ๒๕๖๑

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบนมัสการ พระศรีโพธิ์เทศ

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

อ.สิริวัฒน์
 ศาสตราจารย์

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบบังการ พระครูปริยัติสิทธิวิเทศ,ดร.

ด้วย พระครูอนาถเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อ นำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบบังการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นักราบบังการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

รับทราบ
 ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง
 DV

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบนมัสการ พระครูสังฆรักษ์รังสิต ปัญญาเมธี

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

1008/2020
๑๐/๐๘/๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบนมัสการ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ,ดร.

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

อ.วิวัฒน์ ศรีเครือตอง
๖๕๕ ๖๖

พร=ดร.
รอง. & ธรรมะ
๑๗ ก.ค. ๖๐

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบบังคมทูล พระมหานรินทร์ ญาณวีโร

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active
 Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist
 Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา
 เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์
 พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในเรื่อง
 ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อ
 นำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์
 ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ
 พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบบังคมทูลเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมกราบด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

กราบ
 ขอความอนุเคราะห์
 ผอ. สิทธิ

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบนมัสการ พระครูสมุห์สงกรานต์ กิตติวิโส

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active
 Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist
 Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา
 เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์
 พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง
 ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อ
 นำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์
 ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ
 พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.ศิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบนมัสการ พระครูอุดมโพธิวิเทศ

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิบาตและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบนมัสการ พระครูปริยัติโพธิวิเทศ,ดร.

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active
 Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist
 Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา
 เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์
 พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง
 ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อ
 นำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์
 ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ
 พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

รศ.ดร.ดร.ดร.
 ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐
 ๒๕๖๐-๗-๑๐

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๔/๑๐๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิบาตและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบนิมัสการ พระครูปลัดนิเวศ ชินวโร

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A Model of Active
 Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta Monks Based on Buddhist
 Psychology.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาพิจารณา
 เห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์
 พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่อง
 ดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านพิจารณาอนุญาตให้ฉันสัณนิบาตและการสัมภาษณ์ เพื่อ
 นำมาใช้ในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พร้อมทั้งเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์
 ในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ตามแต่ท่านจะ
 พิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อ.ดร.นิเวศ ชินวโร
 (พระครูปลัดนิเวศ ชินวโร)
 เลขที่ ๑๖๖, จต.บ้านใหม่

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ภาคผนวก ง

หนังสือเชิญในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๔ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
เรียน คุณจิรพันธ์ บุญยมัต

ด้วย พระครูบรรณาดเจติยานิกักรังษี ปิณฑนิกะสุตวพุทธศาสนดรรชนีคุณวุฒิพิเศษ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณวุฒิพิเศษ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระ
พุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE
BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA (ACTIONS BASED ON
BUDDHIST PSYCHOLOGY).

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
เห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วม
สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล
ตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิมล
กรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวัฒน์ ศรีเครือวง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ทรง/อ.พ.พ.
จ.พ.พ.
ค.อ. พ.พ.พ.
22 ส.ค. 61.

ที่ ศธ ๖๑๔.๔/๕๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
เรียน ดร.แมนเหมื่อน สิทธิศักดิ์

ด้วย พระครูขนาดเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง "รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา" ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

รับทราบในเชิง
ดร.แมนเหมื่อน สิทธิศักดิ์
(๑๙.๗.๖๑)

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)
 ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๗๕๖ วันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ดร.ลำยอง กลมกุล

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MOHKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ที่พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมหิรัญพิสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีรอดง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ธัมมชบ (ละมัย) ธีรวิม

ธีรวิม (ธมม)

(ดร.ธีรวิม ธีรวิม)

ผู้อำนวยการสำนักวิจัย สังคมศาสตร์

และบรรณารักษ์ ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์

๒๕๖๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)
 ที่ ศธ ๒๑๐๔.๔/๓๕๖ วันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุขปฏิทินธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมระวีวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนา
 กลุ่ม ๖ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑
 ๑๗/๘.๑.๖๑

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๔ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
นมัสการ พระครูอุดมโพธิวิเทศ

ด้วย พระครูขนาดเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย เนปาล ตามเทวีกพุทธจิตวิทยา A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHARMAKUTA TAOIKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุมพระวิมลสมาธิฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขอสมการด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีวงศ์)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๔/๕๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
นมัสการ พระครูนิโครธบุญญากร,ดร.

ด้วย พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณภักดีนันทน์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขอนมัสการด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

เจริญพร ฝ่ามือฉันด้วยใจตามนัส.

ด้วยเวลาจำกัดได้ทราบดี - นพค
พระธรรมทูตไทย มาเขตอินเดีย - นพค

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๔ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
นมัสการ พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป,ดร.

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุญาตให้ทำคุณประโยชน์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมการมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขอเชิญร่วมพบปะ

ทพ.ดร.ประสิทธิ์ ญาณปทีโป

(พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป)

๒๒ ก.ค. ๖๑

ขออภัยด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือคง)

ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
นมัสการ พระครูปริยัติธรรมวิเทศ,ดร.

ด้วย พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุขกัณฑ์เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA /AOLIKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ทิการณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

พระครูปริยัติธรรมวิเทศ
พระครูปริยัติธรรมวิเทศ
อวสานอดิโท บกัลลภ,
บกัลลภ, ฐิติพัฒน์, อินทร์,

ขอนมัสการด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศบ ๖๐๐๙.๙/๔๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอยื่นเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
นัยการ พระครูปลัดเจติวิชาติ ชิตวัไ

ด้วย พระครูญาณเจติภ มีวัภ มีสถักสุตรพุทธศาสนาตรศษฏีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา A FACULTY OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA NEPAL OVERSEAS DIAMMAMUDITA FACULTY BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

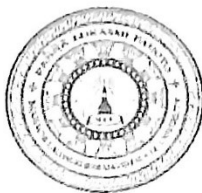
ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสุตรพุทธศาสนาตรศษฏีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง "รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา" ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมวชิรวิธาน กรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมการมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขออภัยด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสนาตรศษฏีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
เรียน คุณไพฑูรย์ สงค์แก้ว

ด้วย พระครูบรรณเจตยาภิรักษ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุญาตให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา” ในวันพุธที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ทราบ
ไพฑูรย์ สงค์แก้ว
22 สิงหาคม 2561

ปี พ.ศ. ๒๕๖๑/๒๕๖๒

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
เรียน คุณประสพโชค ฤดีสาร

ด้วย พระครูบรรณเจดีย์ นริรักษ์ มีเลื่อนคุณพุทธศาสนาสอดส่องคุณวุฒิบัตร (สศ.) วัดบวรนิเวศวิหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระ
พุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย เบเนดิกต์ ดอนัลด์พุทธจิตวิทยา (Benedict Donald, D. ACAL,
BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA NUPAI OVERSEAS DIATAMADUJA MUKA, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979,
BUDDHIST PSYCHOLOGY)

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ได้เห็น
เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วม
สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง "รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย ตาม
ตามหลักพุทธจิตวิทยา" ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ห้องประชุมระวีวิมล
กรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะได้รับ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

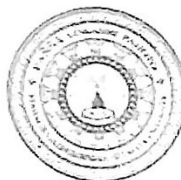
รับทราบ

พระประสพโชค ฤดีสาร
๒๒ ส.ค. ๖๑

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ ศรีศรีวงศ์)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ที่ ศธ ๖๑๐๔ ๔/๖

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
เรียน คุณจิรศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์

ด้วย พระครูญาณเจติยาภิรักษ์ นิลวิมลคุณานุศาสน์ พุทธศาสนิกชนชาวไทย สาขาศาสนาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา : A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักพุทธศาสนาดุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มีความเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง "รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา" ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

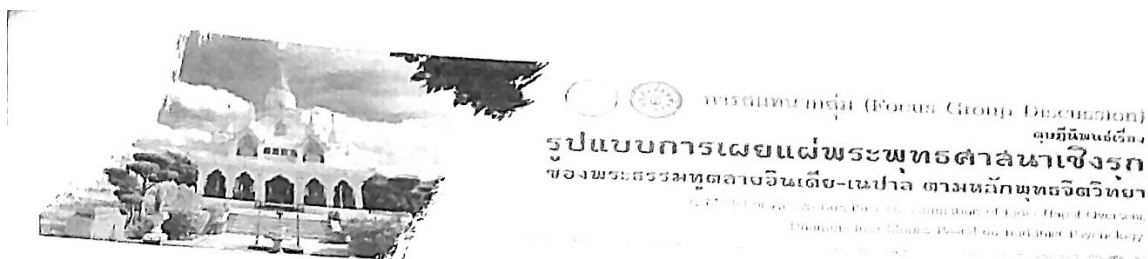
จึงเรียนมาเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ความวันเวลา และสถานที่ ดังกล่าวข้างต้น

๑ กรมการศาสนา
๒ ไม่พร้อมตามข้อเท็จจริง

๙/๘.๑.๖๑

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ ศรีเครือคง)
ผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสนาดุชฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ใบลงทะเบียน

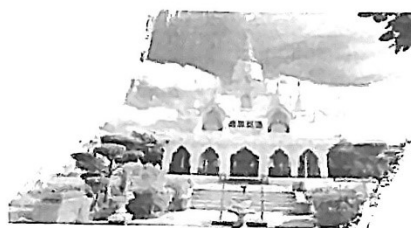
รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

ของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา

วันพุธ ที่ ๒๒ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๑.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินารามลภิรราชย์ เมืองกุสินารา สาธารณรัฐอินเดีย

ลำดับ	ชื่อ - ฉายา - สกุล	ลายเซ็น	เบอร์โทร	หมายเหตุ
๑	พระครูปริยัติธรรมวิเทศ ดร.	พระครูปริยัติธรรมวิเทศ	๐๙๗๗๓๕๕๓๑๗	
๒	พระครูนิโครธบุญญากร ดร.	พระครูนิโครธบุญญากร	๐๙๔๑๕๙๑๐๗๒	
๓	พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์	พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์		
๔	พระครูเกษมโพธิวิเทศ	พระครูเกษมโพธิวิเทศ		
๕	พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป ดร.	พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป	๐๙๖๖๖๖๖๖๖๖	
๖	พระครูปลัดเฉลิมชาติ ชาติโร	พระครูปลัดเฉลิมชาติ		
๗	พระมหานิพนธ์ ญาณวิโร	พระมหานิพนธ์ ญาณวิโร	๙๙๗๖๖๖๖๖๖๖	
๘	พระครูสังฆรักษ์รังสิด ปญญาเมธี	พระครูสังฆรักษ์รังสิด	๙๙๖๖๖๖๖๖๖๖	
๙	พระครูธรรมธะสงกรานต์ กิตติวิโส	พระครูธรรมธะสงกรานต์	๙๐๐๕๐๐๖๖๖๖	
๑๐	พระไพฑูรย์ สงฆ์แก้ว	พระไพฑูรย์ สงฆ์แก้ว		
๑๑	พระประสพโชค วุฒิสาร	พระประสพโชค วุฒิสาร		
๑๒	พระจิรพันธ์ บุญขมด	พระจิรพันธ์ บุญขมด		
๑๓	พระจิรศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์	พระจิรศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์		
๑๔	พศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเกรียง	พศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเกรียง	๐๖๔๙๔๙๖๖๖๖	
๑๕	ดร.คำพอง กลมกุล	ดร.คำพอง กลมกุล	๐๙๖-๕๕๑๑๒๑๒	
๑๖	ดร.แมนเหมือน สิริศักดิ์	ดร.แมนเหมือน สิริศักดิ์		
๑๗	คุณกิจวรินทร์ ศิวเตง	คุณกิจวรินทร์ ศิวเตง	๐๘๑๕๕๖๖๖๖๖	
๑๘	คุณกาญจนา แซ่ตั้ง	คุณกาญจนา แซ่ตั้ง	๐๘๑-๙๘๕๔๖๖๖	
๑๙	อ.ภมร เขาวนแหลม	อ.ภมร เขาวนแหลม	๗๕๔๒๙๕๖๖๖๖	
๒๐	คุณสุวิทย์ ฝ่ายสงค์	คุณสุวิทย์ ฝ่ายสงค์		

 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
 ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก
ของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา
 ศ.ดร.นันทวัน บุญเกิด (Nantawan Boon-okee) : อาจารย์เนปาล วิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์ (Nepal Based on Buddhist Psychology)

ใบลงทะเบียน

รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

ของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา

วันพุธ ที่ ๒๒ เดือน สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๑.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมหอวิปัสสนากรรมฐาน วัดไทยกุสินาราสถาบันราชภัฏ เวียงกุสินารา ประเทศอินเดีย

[illegible]

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	: พระครูบรรณานถเจติยาภิรักษ์ (สมพงษ์ ญาณธีโร)
ว/ ด/ ป เกิด	: วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๔
ภูมิลำเนาที่เกิด	: ๒๗/๑ หมู่ ๓ ตำบลโรง อำเภอกะระเสสินธุ์ จังหวัดสงขลา ๙๐๒๗๐
การศึกษา	: น.ธ.เอก : พธ.บ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : รปม. รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ประสบการณ์การทำงาน	: เจ้าอาวาสวัดบรมธาตุราชสักการ สาธารณรัฐอินเดีย : รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ สาธารณรัฐอินเดีย : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาครก กรุงเทพมหานคร : พระธรรมทูต สายประเทศอินเดีย-เนปาล : กรรมการบริหารคณะพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย-เนปาล
สังกัด	: วัดนาครก แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๖๐
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๘
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินาคาร รัฐอุตตรประเทศ สาธารณรัฐอินเดีย